

PÁLDY RÓBERT

(1912-1998)

PÁLDY RÓBERT

PÁLDY RÓBERT
(1912–1998)

Veszprém, 2012

Szerkesztő
VARGA BÉLA

Tördelőszerkesztő:
PALKÓNÉ JÁDY MELITTA

ISBN 978-963-9510-16-6

A kötet megjelenését támogatta

*Nemzeti
Kulturális
Alap*

Kiadja: Eötvös Károly Megyei Könyvtár
és Közművelődési Intézet, Veszprém
Felelős kiadó: **Pálmann Judit** könyvtárigazgató

ELŐSZÓ

2012-ben megalapításuk 60. évfordulójáról országszerte megemlékeznek a megyei könyvtárak. Az elmúlt évtizedek nehézségeiből, sikeireiből tanultunk és a mostani könyvtári munkatársak is nap mint nap azért dolgoznak, hogy a könyvtárhasználókat, a különböző korosztályú olvasókat kiszolgáljuk, helyben és távolról elérhető szolgáltatásaikat fejlesszük, önmagunkat képezzük. Folyamatosan megújulunk, pályázzunk és vívjuk mindennapi harcainkat. Eközben kicsit meg kell állnunk, és el kell gondolkoznunk elődeink, a könyvtáros szakma jeles képviselőinek korábban végzett tevékenységeiről: vajon könnyebb volt akkor az olvasószolgálati munka, a gyűjteményszervezés, a megyei könyvtári hálózatok megszervezése? Mit tettek a gyermekek és a fiatalok olvasóvá neveléséért, a szakirodalom minél szélesebb körben terjesztéséért?

Szerencsés egybeesés, hogy a Veszprém megyei könyvtár alapításának 60. jubileuma szinte teljesen egybeesik annak egyik első, a könyvtár életében igen nagy szerepet betöltő igazgatójának, Páldy Róbert születésének 100. évfordulójával. Így alkalmunk nyílt egy kicsit ebből a szemszögből is elgondolkoznunk a fenti kérdéseken. A jelenlegi aktív könyvtáros korosztály – e sorok íróját is beleértve – már nem ismerhet-e személyesen Páldy Róbertet, de a kettős évfordulót kihasználva, a még élő kollégák visszaemlékezéseit összegyűjtve próbálunk meg ezúton is közelebb kerülni hozzá.

Milyen kép alakulhat ki bennünk a kötet anyagát olvasva? Páldy Róbert változatos életpályája során mindig nagy hangsúlyt fektetett a tehetséges fiatalok felkutatására és útnak indítására. Ez a motívum rendszeresen vissza-visszatér a megemlékezésekben és a kötetbe beválogatott írásokban. A könyvtárak nagyon fontos feladata az esélyegyen-

lőség biztosítása, a hátrányos élethelyzetek kompenzálása, ezt a tradíciót a lehető legteljesebb mértékben folytatni kell.

Másik nagyon fontos vonása, ami minden könyvtáros számára példa lehet, nagy irodalmi műveltsége, széles látóköre, olvasottsága. Ez újabb kapcsolódási pont: az ő akkori kultúra- és irodalomközvetítő tevékenységét nyugodtan tekinthetjük mai törekvéseink előzményének.

Dióhéjban még néhány olyan érintkezési pont, ahol a ma könyvtárosai folytathatják az általa megkezdett munkát: A megyei könyvtár igazgatójaként az ő nevéhez fűződik Veszprém megyében a könyvtári hálózat kiépítése, a könyvtárak rendszerbe szervezése. Könyvtárosi alapelvei közé tartozott a használói igények maximális figyelembevétele. A „Könyvtáros” szakmai folyóirat szerkesztőjeként nagy nyitottságot tanúsított az új, európai példák és tendenciák követésére.

Varga Béla nyugalmazott igazgató úr, aki 30 évig volt az intézményvezetője, kezdeményezte a kötet megjelenését és vállalta annak szerkesztését. Köszönet érte!

Pálmann Judit
megyei könyvtárigazgató
Eötvös Károly Megyei Könyvtár
és Közművelődési Intézet

PÁLDY RÓBERT

Pisztel Róbert néven 1912. szeptember 7-én született Erdélyben, a Csík vármegyei Gyergyóalfaluban, ahol édesapja, Pisttel Alfréd (és már a nagyapja is), okleveles gazda volt és az 1916. évi román megszállásig gazdasági szaktanárként dolgozott. Az apa kérésére a család nevének Pisttelről Páldyra történő változtatását 1934. március 23-án engedélyezte a Magyar Királyi Belügyminisztérium.

A megszállók elől a család (az apa katona) az Alföldre menekült (édesanyja 1918-ban, Debrecenben meghalt). A háború után édesapját gazdasági tanárnak Orosházára helyezték, a felsőfokú mezőgazdasági szakiskolába, majd polgári iskolai tanárnak a Dunántúlra: először a Vas megyei Csepregen, majd 1925-ben Balatonfüreden dolgozott, ahol megtelepedtek. Páldy (Pisztel) Alfréd-Adolf-Szilvesztert 1945-ben kinevezték a balatonfüredi polgári iskola igazgatójának, még az év februárjában elhunyt.

Páldy (Pisztel) Róbert az elemi és a polgári iskolai osztályokat így három helyen végezte. A Budai Tanítóképzőben 1931-ben tanítói, a Budapesti Pedagógiai Főiskolán 1955-ben magyar–történelem szakos tanári oklevelet szerzett. A tanítóképzőben (a saját megfogalmazása szerint) újra lelki kapcsolatba került a Székelyfölddel, s ez egész életét és gondolkodását meghatározta. *„Nagybaconi származású irodalomtanárom – Benedek Elek unokaöccse – Adyt szeretette meg velünk még akkor, amikor Ady nem szerepelt az iskolai könyvekben és a tanmenetben. Tanárom jó barátságban volt Szabó Dezsővel is, akit mi is sokszor megnéztünk a Philadelphia kávéház ablakán keresztül és persze szenvedélyesen olvastuk írásait.”* Falusi iskolákba jelentkezett tanítónak, de nem sikerült állást kapnia.¹

¹ PÁLDY Róbert. = Bakony–balatoni kalendárium 1992. Vp., 1991. 61–62. l.

AZ 1930-AS ÉVEKBEN

alkotásaiknak a modern magyar zenekultúrában való megjelenésével. Egy életre elkötelezettje lett a népi irodalomnak (helyesebben a népi kultúrának), az írók közül többel (Darvas Józseffel, Féja Gézával, Kovács Imrével, Szabó Pállal, Veres Péterrel) személyes kapcsolata is volt, tudatosan vállalta, hogy – „*a jó irodalom*” közvetítője legyen.

...malomellenőr

A népi irodalom alkotásain nevelkedve, malomellenőrként Zala vármegyei falvakat járva, megismerve a földdel dolgozó egyszerű emberek életét, küzdelmeit és nyomorúságát, a két háború közötti falukutató mozgalom lelkes hívévé vált. Első írásai 1937-ben jelentek meg: a Balatonfüred című lapban a fiatalon, 42 éves korában elhunyt Maróthy Jenő fővárosi polgári iskolai tanárt, író, Balatonfüred egyik szerelmesét búcsúztatta. A következő évektől egyre gyakrabban publikált. Első írásainak egyike Bajcsy-Zsilinszky Endre *Szabadság* című nemzetiszocializmus-ellenes lapjában jelent meg, amelyben Dióskál község lakóinak életét mutatta be. A pacsai járás főszolgabírója berendelte és figyelmeztette, hogy az „*ő területéről*” ilyen írás nem láthat napvilágot. (Korábban, 1932-ben a pacsai országos vásáron, csendőrségi sortűzben két személy meghalt.) A letenyei járás falvait járva a táj parasztságának sanyarú sorsával ismerkedett, vizsgálódásainak összefoglalását *Délzala* címmel 1938-ban, a Szabó Pál által szerkesztett *Kelet Népe* című folyó-

irat közölte. Kutatásainak konklúzióját így fogalmazta meg: „*A dél-zalai nép testi és értelmi züllés felé halad. A magyarság elmaradottságának okait itt kirívó példákön szemlélhetjük. A segítség kézenfekvő és megoldható: gyors földreform, bekapcsolódás az ország gazdasági vérkeringésébe és széleskörű népnevelés.*”² A *Szabad Szó* című lapban (amelyet ugyancsak Szabó Pál szerkesztett) 1939-ben a zalai mezőgazdasági munkások védelmében jelent meg írása. Ekkor Imecs Balázs szerzői névként édesanyja leánykori vezetéknévét használta.³ A földbirtokos osztály elleni izgatás vádjával sajtópert kezdeményeztek ellene. Nem ítélték el, de szigorú figyelmeztetést kapott.

Ezekben az években Balatonfüreden az iparos ifjúság számára önképzőkört, az ő megfogalmazása szerint *irodalmi színpad-féleséget* szervezett, ahol elsősorban a korabeli magyar irodalommal és azon belül is költéssel foglalkoztak. A helyi Ipartestület égisze alatt annak székházában tartották összejöveteleiket. A kör nem volt hosszú életű, mivel a főszolgabíró betiltotta, de tagjainak összefogása, baráti segítő és szociális tevékenysége a település életében különösen az 1944/45 évi téli hónapjaiban jelentett sokat.

...adóhivatalnok

A második bécsi döntés, Erdély északi részének visszacsatolása után áthelyezését kérte szülőföldjére, Csík vármegyébe, ahol a Megyei Forgalmi Adóhivatal munkatársaként járta a Székelyföld településeit, a helyi lapokban (*Csíki Lapok*, *Csíki Néplap*, *Székely Nép*) rendszeresen jelentek meg írásai, amelyek gyakran még vezércikként sem alkalmazkodtak a korabeli hivatalos nacionalista és sovíniszta felfogáshoz. Számos írásában a székely nép évszázadok során kialakult társadalmi struktúrájával s az ebből következő sajátos életformájával, valamint a nép művelődésének (a szabadművelődésnek) nagyon is aktuális kérdéseivel foglalkozott. Előfordult, hivatali felettesei megtiltották, hogy állami tisztviselőként írásai jelenjenek meg a sajtóban. A falvakban előadásokat tartott a magyar irodalomról és annak nemzetépítő fontos-

² Dél-Zala. = Kelet Népe, 1938. 7. sz. 23–33. l.

³ A mezőgazdasági munkások ellen hoztak rendeletet Zalában. (Írta: IMECS Balázs.) = Szabad Szó, 1939. márc. 5.

ságáról. Szeretett Erdélyben élni, mivel, amint egyik gépelt önéletrajzában fogalmazott „...az emberek élete és a társadalmi légkör nem volt olyan erősen feudális kötöttségű, mint a Dunántúlon.”

A tényleges katonaidőt Nagyatádon, a gyalogságnál töltötte. Tartalékosként, segédszolgálatosként 1937-ben zászlósi, 1943-ban hadnagyi rangfokozatot kapott. Élelmező tisztként, hosszabb-rövidebb időre több alkalommal zalaegerszegi, kaposvári, tabi majd szombathelyi katonai egységekhez mozgósították. Egy 1939. évi rövid katonáskodás alkalmával megbetegedett, egy évig a budakeszi tüdőszanatóriumban kezelték, ahonnan gyógyultan távozott. A háború utolsó hónapjaiban, 1944-ben és 1945-ben a Dunántúl számos városában szolgált, köztük lakóhelyén, Balatonfüreden is, ahol az odamenekült franciaországi nagykövetnek segített a francia hadifoglyok bűjtatásában és étellemezésében. A Vas megyei Káld községben ért véget számára a háború, ahol megalakította a helyi Nemzeti Bizottságot, megszervezte az új közigazgatást és a rendőrséget, elindította a földosztással kapcsolatos feladatokat.

A háború után számára természetes volt, hogy a kialakuló új időszakban azokhoz csatlakozott, akiket szellemi atyjának tekintett, akik a feudalista nagybirtokrendszer fölszámolását, a földosztást, a magyar falu felemelését, a Kertmagyarország programjának megvalósítását tűzték zászlajukra. 1935-ben ugyan Bajcsy-Zsilinszky Endre Nemzeti Radikális Pártjának volt tagja, de a Nemzeti Parasztpárt alakulásakor, 1939-ben azonnal eszmetársaihoz csatlakozott. Írásai jelentek meg a *Kelet Népe*, a *Szabad Szó* és a *Válasz* című lapokban. 1948-tól 1989-ig a Magyar Kommunista Párt és az utódpártok tagja volt.

1945 tavaszán a Nemzeti Parasztpárt budapesti központjába hívták, ahol Sipos Gyula költőtől kapott megbízást a balatonfüredi járásban történő pártszervezésre. A nyári hónapokban a Zalaegerszegen, hetente három napon megjelent *Új Zala* (Nemzeti Bizottság lapja) című lapban jelentek meg írásai, az újság három számának szerkesztését is vállalta. Őstől viszont már, még a balatonfüredi járás hivatalos átcsatolása (1946. január 1.) előtt a Veszprém megyei lapokban publikált. Így lett először Zala, majd Veszprém megyében (a dudari Csoó Sándor és a mencshelyi Dömötör Lajos mellett) a Parasztpárt egyik meghatározó egyénisége, a párt megyei titkáráként a választási küzdelem egyik irányítója is. A Parasztpárt programjának megfelelően mindkét megyében a hasonlóan gondolkodó aktívakkal járták a falvakat, sürgették a földreform mielőbbi végrehajtását. Politikai hitvallásáról és törekvéseiről

akkor így gondolkodott: „A föld mellé a politikai szabadságot csak ezután tudjuk kiharcolni.”⁴ Meghatározó szerepe volt abban, hogy a koalíciós időszak politizálását Veszprém megyében a háborús pusztítások felszámolása és az ország újjáépítése ügyében a közös felelősség vállalása, a konstruktív együttműködés, nem pedig a rivalizálás, az egymásra mutogatás és a szembenállás jellemezte. Egy demokratikus társadalom kiépítésével kapcsolatos gondolkodását jól példázza az alábbi megfogalmazása: „A demokráciát maguknak a dolgozóknak kellene megvalósítani és saját képükre formálni s a demokrácia szellemi tartalmának szétsugárzása, a demokratikus magyar emberi magatartás megformálása főként ezután teljesítendő nevelői feladat.”⁵

...megyei szabadművelési vezető

Gombos Ferenc (írói néven Simándy Pál, a harmincas években a *Szabadság* című folyóirat egyik szerkesztője) minisztériumi osztályvezető javaslatára 1945. október 15-én bízták meg az újonnan szervezett Veszprém Megyei Szabadművelődési Felügyelőség vezetésével. A Nemzeti Parasztpártnak nem csak tagja maradt, hanem a koalíciós években részt vett a párt akcióinak szervezésében, vállalta annak képviselőjét: pl. a Baloldali Blokk tevékenységében. A szabadművelődés a háború utáni koalíciós korszak népművelése volt, amelynek szárnyakat adott a felszabadulás után jelentkező szellemi felpezsdülés, a széles néprétegekben kibontakozó művelődés iránti vágy. Páldy Róbert hazánk egyik legfontosabb és legszebb területén irányította a megújuló ország kulturális felemelkedésének programjait, új intézmények és intézményhálózatok szervezését, népművészeti rendezvények és ismeretterjesztő előadások sorozatait. A felügyelőség egyre sokrétűbb és bonyolultabb feladatainak megoldásába olyan munkatársakat vont be, akikre ma is büszkén emlékezhetünk, köztük: a Felvidékről áttelepült Balogh Jánost, a Veszprémi Vegyipari Egyetem későbbi tanszékvezetőjét; dr. Kiss Gyula zene- és művészetkutatót, aki később a Szombathelyi Tanárképző Főiskola szakcsoportvezetőjeként ment nyugállományba; Könczöl Imrét, aki a székesfehérvári, majd a várpalotai könyvtár igazgatója is volt; Karsai Károlyt, később a Művelődésügyi Minisztéri-

⁴ Ki a csavargó? = Veszprémi Népujság, 1945. okt. 13. 1. l.

⁵ Szabad művelődés küszöbén. = Veszprémi Népujság, 1945. nov. 10. 2. l.

um, majd a Népművelési Intézet kandidátusi fokozattal rendelkező munkatársát; Vincze Antalné tanítót, aki később a Művelődési Minisztérium osztályvezetőjeként dolgozott. A felügyelőség társadalmi tanácsadó szerve az aktívan működő, konkrét feladatokat is vállaló Megyei Szabadművelődési Tanács volt, dr. Nagy László múzeumigazgató vezetésével, Rácz Aranka tanár, könyvtáros, Róna Sándor bankigazgató és dr. Csiszka János titkár aktív közreműködésével. A Szabadművelődési Tanács 1947-ben például irodalmi pályázatot hirdetett.

AZ 1940-ES ÉVEKBEN

Konkrét beosztásától és munkájától függetlenül élete végéig pedagógusként gondolkodott és dolgozott. Szabadművelődési felügyelőként 1948-ban 60 fiatal, 1945-ben vagy azután végzett tanítót kérdezett meg a megyében, mivel úgy gondolkodott, hogy „*A demokratikus nevelés sikere alkalmas embereken múlik*”.⁶ Így természetes, hogy a szabadművelődés feladatainak megvalósításában, a konkrét munkától a társadalmi kapcsolatok kiépítéséig legfontosabb szövetségesnek a pedagógusokat tekintette, az ő meg-nyerésükhöz a Pedagógus Szakszervezet meghatározó

személyeitől (Rácz János megyei elnök, az enyingi Moharos József, a pápai Temesi Alfréd) kapott sok segítséget. A pedagógusok 1946–1947-től meghatározó szerepet vállaltak és kaptak a megyében helyi amatőr művészeti együttesekben, a települések rendezvényeinek, gazdasági tanfolyamoknak, 1948-tól nagyon népszerű Szabad Föld Téli

⁶ Fiatal tanítók kis tükre. = Fórum, 1948. 4. sz. 284–287. p.

Esték sorozatainak szervezésében és előadások tartásában, analfabéták számának felderítésében és az írástudatlanság felszámolásában. 1948 márciusában a megye 12 községébe érkezett vándorkönyvtár, amelyeknek működtetését is pedagógusok vállalták. A megye oktatásügyében szakmailag meghatározó szerepű és feladatkörű pedagógusokkal (Andorka Sándor, Farkas Edit, Fonay Tibor, Süle Sándor, Tölgyesi József stb.) kialakult hasznos szakmai és baráti kapcsolatai a későbbi évtizedekben is megmaradtak.

Jutaspusztán az újgazdák számára már 1945–1946 telén a korszerű gazdálkodásról és társadalomtudatról előadássorozatot, „*parasztiskolát*”, Veszprém városában pártközi vitaesteket szerveztek. Nagy sikerük volt az ezüstkalászos és a szőlősgazdaképző tanfolyamoknak. A mezőgazdasági jellegű előadássorozatok kiemelt eseménye volt, amikor Máthé János balatonfüredi kertész végigjárta a Devecseri járás falvait, napközben konkrét tanácsok átadásával, este előadás és vita keretében kertgazdálkodásra tanította az új és régi gazdákat. Települési és üzemi kulturális együttesek: énekkarok, színjátszó- és táncsoportok alakultak, amelyek nemcsak helyi, hanem területi bemutatkozásokkal és versenyekkel, a városi együttesek falujárással vettek részt az új társadalmi és művelődési közélet formálásában. A megye akkori városaiban és nagyobb falvaiban, mindig más helyszínen: Veszprémben, Pápán, Ajkán, Várpalotán és másutt fontos társadalmi esemény volt a művészeti csoportok bemutatkozása, vetélkedése. Napjainkban is példaértékűnek tekinthetjük az 1848/1849. évi magyar forradalom és szabadságharc százéves évfordulója méltó megünneplésének szervezését, amelynek egyik tükre a *Bakony-balatoni kalendárium* megjelentetése volt. A helyi kulturális élet intézményeinek, művelődési házaknak, először vándor-, majd telepített könyvtáraknak sora nyílt meg a megyében.

Páldy Róbert már 1946-ban támogatta Boda József lelkész törekvését, hogy a harmincas években, Veszprémben működő Bakony–Balatonvidéki Református Népfőiskola parasztfiatalok számára ismét megnyithassa kapuit. Nagy lelkesedéssel menedzselte a hasonló indíttatású, de már állami támogatással létesített, a népfőiskolák törekvéseinek folytatását vállaló népi kollégiumok és új népfőiskolák sorának szervezését a megyében, amelyeknek célja és programja az ő évtizedes álmainak megvalósítását is megcélozta. Az első ilyen intézmények egyike az akkor Veszprém megyéhez tartozó Siófokon működött 3 évig Molnár

István, a néptánc művésze és tudósa vezetésével, s az egész Dunántúlon bocsátotta útjukra a népi kultúra szerelmeseit, művelőit és tanítóit. Az itt folyó tevékenységet dr. Zákonyi Ferenc jegyző, a Balaton szerelmese és Balatonfüred tudós kutatója támogatta. Pápán, 1946-ban Csukás István tanár-költő; Veszprémben 1947-ben Szokolszky István tanár vezetésével indult népi kollégium. A pápai 1947-ben elnyerte az ország legjobb népi kollégiuma címet. Az volt az elképzelés, hogy a megye minden jelentősebb tájegységének legyen népfőiskolája. A megyei Földbirtokrendező Tanácstól hat vidéki földesúri kastélyt kaptak erre a célra. Gicen a Jankovich-Bésán féle kastély rendbetétele után, Varga Imre gazdasági szakember igazgatásával nyitották meg a Bakonyi Népfőiskolát, a megye ilyen jellegű intézményeinek módszertani központját. Békáson 1948-ban, a Vécsey féle kastélyban nyitották meg a népfőiskolát. Lovászpatonán, a volt Esterházy-kastélyban lányok nevelését tervezték, de ennek indítására már nem került sor. A népi kollégiumok és népfőiskolák támogatását megvonták, épületeiket politikai szervezetek vették át. Megszüntetésük a szűklátókörű művelődéspolitikai egyik gyalázatos cselekedetének tekinthető.

Szabadművelődési felügyelőként, később megyei könyvtárigazgatóként egyik legfőbb törekvése volt a vidéki, falusi fiatalok felkutatása, a művelődésügy valamely területén történő elindítása, tanítása, életük figyelemmel kísérése és segítése. Nem kevesen élünk (éltünk) e tájon, akiknek élete valamikor az 1950-es években vagy később Páldy Róbert határozott és céltudatos törekvéseinek hatására vett új fordulatot. Veszprém megye meghatározó könyvtári szakemberei közül: Gróf Ervin, Hadnagy Imre, Halász Béla, Jelencsik Sándor, Katsányi Sándor, Kertész Károly, Kovács Emil, Könczöl Imre, Madarász Margit, Onika Olga, Rosta Róbertné, Tilhof Endre, dr. Tóth Dezső. Engem is egy könyvankéton ismert meg 1949-ben Mezőlakon, majd küldött 1950 tavaszán könyvtáros-képző tanfolyamra.

...könyvtáros, könyvtárvezető

Az 1950-ben szervezett megyei tanács alosztályvezetőjeként, 1951 végén úgy érezte elfogyott körülötte a levegő, fokozódó bizalmatlanság vette körül, az új kulturális tervek és gyakorlatok egyre távolodtak az ő elképzeléseitől. Rövid ideig a balatonfüredi általános iskola tanára, majd igazgatóhelyettese volt. 1953. június 1-jétől 1955. júniusig a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban, régi barátja és a szabadművelődési munkában kollégája, Könczöl Imre igazgató mellett először módszertani könyvtárosként, később igazgatóhelyetteseként dolgozott. „1953-ban – eredeti céloomhoz híven – magam is könyvtáros lettem, a jó magyar irodalom hivatásos propagálójává váltam.” – írja a Bakony–balatoni kalendárium 1992 című kötetben.⁷ Egyik meghatározó szervezője volt a két megye (Fejér és Veszprém) kezdeményezésére 1954. június 19–20-án, Badacsonyban lezajlott dunántúli írókönyvtáros találkozóknak, ahol megjelent a korabeli magyar irodalom valamennyi meghatározó egyénisége, Veres Péter írószövetségi elnök és Erdei Sándor főtítkárral vezetésével, amelyen házigazdai szerepet vállalt Tatay Sándor és Jankovich Ferenc is, akiknek szőlőjük és pincéjük volt a hegyen. Részt vett 1955-ben a *Fehérvár* (A Vörösmarty Irodalmi Társaság irodalmi és helytörténeti antológiája.) címen megjelentetett antológia-sorozat szerkesztésében.

A vezetési és szakmai problémákkal egyaránt küszködő veszprémi könyvtár vezetőjévé 1955. június 1-én nevezték ki és öt és fél évig irányította az intézmény munkáját. Ez idő alatt megfogalmazták és megteremtették a könyvtár gyűjteményszervező és feltáró rendszerének elveit és gyakorlatát, amelyben az olvasó kérése, igénye meghatározó. Páldy már 1947-ben aktív részese volt a magyarországi könyvtárhálózati elképzelések kidolgozásának. Nem véletlen, hogy az ország első körzeti könyvtárát 1949 tavaszán Veszprémben, az első falusi népkönyvtárát pedig az akkor Veszprém megyéhez tartozó Mezőszentgyörgyön, Eötvös Károly szülőfalujában nyitották meg. Megyei könyvtárigazgatóként befejezte Veszprém megye közművelődési könyvtárainak egységes hálózattá, a fiatal és lelkes munkatársaknak szakmailag igényes, rendszerető és összetartó, barátilag egymást segítő közösséggé szervezését.

⁷ PÁLDY Róbert. = Bakony–balatoni kalendárium 1992. Vp., 1991. 61–62. 1.

Ezekben az években intézményvezetői és hálózatszervezői tevékenységének kiindulási alapja az volt, hogy a „*A vidéki közművelődési könyvtáros gárda teljes egészében új értelmiségi réteg.*”⁸

A könyvtári munkában nélkülözhetetlen rendszeretetre nevelt minket, amikor szó nélkül összerendezte asztalunkon az írószereket, helyükre rakta a sorból kilógó könyveket és a kallódó katalóguscédulákat. Fél évszázad múltán is örömmel és nagy lelkesedéssel énekeljük kedvenc népdalait (ha módunk van erre), idézzük fel emlékezetes mondását a "*könyvtári nemzet*"-ről, ami kifejezte a könyvtárosok összetartozását, a könyvtáraknak a magyar művelődés egészében vállalt szerepét.

A háború utáni koalíciós időszakban vállalt politikai és kulturális feladataiból természetes módon következett, hogy az ötvenes évek második felében megyei könyvtárigazgatóként, a Hazafias Népfront, valamint a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) megyei elnökségének tagjaként is aktívan vegyen részt a megye korabeli közéletében. Irodalom- és helyismereti kutatósszervezőként, szerkesztőként és kiadóként is a könyvtárt a megye fontos szellemi központjává tette, nekünk, őt követőknek példát mutatott és egyben évtizedekre szóló programot adott. A Veszprémi Könyvek sorozat első kötetei: Lipták Gábor–Zákonyi Ferenc történelmi tárgyú munkája⁹, majd Nagy László bibliográfiája¹⁰ után, ideológiai és politikai szűklátó-

AZ 1950-ES ÉVEKBEN

⁸ Gondolatok a hivatásról és az utánpótlásról. = Könyvbarát, 1960. 6. sz. 419–421. p.

⁹ LIPTÁK Gábor–ZÁKONYI Ferenc: Veszprém megye a szabadságküzdelmekben. (Szerk.: PÁLDY Róbert.) Vp. 1957. (Veszprémi könyvek 1.)

¹⁰ NAGY László: A Veszprém megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1820–1956. Vp., 1957. (Veszprémi könyvek 2.)

körűség miatt Hungler József veszprémi életrajzi lexikonjának kiadására már nem kerülhetett sor. A könyvtár számára megvásárolta a kéziratot, amely évtizedekig a helyi kutatás egyik alapidokumentuma volt. A *Veszprémi Szemle* című folyóirat szerkesztésével 1957-ben a megye, a Bakony–Balaton tája irodalmi és társadalomtudományi, helytörténeti és helyismereti kutatói műhelyét tervezte és részben szervezte meg. A folyóirathoz Szabó Pál írt előszó-bevezetőt. Nagy veszteség, hogy mondvacsinált politikai ürüggyel a negyedik szám megjelenését 1958-ban már nem engedélyezték.

A Hazafias Népfront által 1956. október 15-én, a Veszprémi Vegyipari Egyetem E épületében szervezett értelmiségi nagygyűlésen mások (Brusznai Árpád, Lóránd Imre stb.) mellett ő is a szektás politika értelmiségellenes bírálatát hangsúlyozta. Javasolta folyóirat kiadását, szabad vitafórum lehetőségének megteremtését Veszprémben.¹¹ A forradalom

AZ 1970-ES ÉVEKBEN

nap-jaiban gondolkodását és törekvéseit hűen tükrözi, hogy aktívan támogatta Lóránd Imrének, a Megyei Forradalmi Tanács első elnökének, a valamikori városi könyvtárvezetőnek a változtatások iránti elképzeléseit és intézkedéseit. A mencshelyi Dömötör Lajossal, a Nemzeti Parasztpárt 1945 utáni egyik megyei vezetőjével a párt forradalmi utódjának, a Petőfi Pártnak Veszprém megyei szervezésén munkálkodtak. November 4. után pedig, nem is nagyon illegálisan a bebörtönzött vagy eltiltott magyar írók anyagi támogatását szervezte a megyében.

¹¹ Értelmiségi ankét Veszprémben. = Veszprémmegyei Népjátság, 1956. okt. 19. 3. l.

...szerkesztő

A művelődési miniszter 1957-ben az Országos Könyvtárügyi Tanács tagjává, egy évvel később alelnökévé nevezte ki. 1961. január 1-től a *Könyvtáros* című szakmai folyóirat szerkesztőségének munkatársaként, 1963-tól több mint tíz éven át szerkesztőként, 1974. októbertől 1976. októberig felelős szerkesztőként a korszerű magyar könyvtári rendszer megteremtésében vállalt fontos szerepet. Szerkesztőként és írásaiban is a gyorsan változó világunk követelményeihez történő alkalmazkodásra ösztönözte a magyar könyvtárügyben dolgozó szakembereket. A városi könyvtárak helyzetéről, gondjaikról és feladataikról 1970-ben megjelent tanulmányának sok gondolatát napjainkban, négy évtized múltán is időszerű volna újragondolni és megvitatni. 1961-ben rövid ideig irányította a Könyvtártudományi és Módszertani Központ oktatási osztályának munkáját is, majd néhány évig az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszékének külső előadójaként is dolgozott. A hatvanas évek elejére hazánkban befejeződtek a közművelődési és más könyvtárak hálózatainak szervezésével összefüggő feladatok. A szakmai figyelem súlya a minőségi munkára, mindenekelőtt a magasabb szintű ellátást biztosítani tudó hálózati központokra és alközpontokra (városokra) terelődött. Ennek megfelelően Páldy Róbert szerkesztői munkája alapulvének azt tekintette, hogy a *Könyvtáros*nak a magyar könyvtárügy szellemi műhelyének, a könyvtáros közvélemény „...az egész magyar könyvtárügy tájékoztató lapjává kell válnia.”¹²

Szerkesztői törekvéseinek megvalósítása érdekében hatékonyan mozgósította a könyvtárügy legjobb fővárosi és vidéki szakembereit. Megbízható partnerséget teremtett a könyvtárosok szakmai, társadalmi, politikai szervezeteivel és csoportjaival. Az országos főhatóság (minisztériumi osztály) politikai és igazgatási háttérként biztosította a szerkesztői munka feltételeit. A Könyvtártudományi és Módszertani Központtól pedig nemcsak hatékony intézményi támogatást kapott, az ott dolgozókra (Sallai István, Papp István, Sente Ferenc, Bereczky László, Kamarás István és mások) mint megbízható szakemberekre és bölcs gondolatoknak okos megfogalmazóira számíthatott.

¹² Másfél évtized szerkesztési törekvései (1961-1976). = *Könyvtáros*, 1981. 7. sz. 400-403. p.

...nyugdíjban

Élete alkonyán, betegségektől meggyötörten visszatalált az eredőkhöz: a faluhoz, a falusi emberek gondjaihoz. A nyári hónapokban felesége szülőfalujában, Nagykörűben élt. Önálló tanulmányban foglalkozott a település történetével, a faluhoz kötődő jelentős egyéniségeket a *Körüi emberek* sorozatban, a *Nagykörü* címen megjelenő lapban mutatta be. A téli hónapokban, egy 1989-ben összeállított program alapján népfőiskolai faluszemináriumot, előadásorozatot szervezett, ahol előadásokat is tartott. A népfőiskola népszerűségét mutatja, hogy Páldy halála után a sorozat ugyan megszűnt, de a hagyomány folytatásaként a téli esték előadásai, „Ülünk a kandallónál” címmel 2010-ig megmaradtak.

Az olvasómozgalomban végzett munkáját 1955-ben Szocialista Kultúráért, 1964-ben és 1978-ban Munka Érdemrend ezüst fokozata, 1966-ban Kiváló Népművelő kitüntetéssel ismerték el.

Zala és Veszprém megyei munkálkodásának évtizedei mindvégig Balatonfüredhez kötődtek, ahol nevelőanyjával (a háború után a Pedagógusok Szakszervezetének üdülőjében) élt együtt. Barátai közé tartozott Lipták Gábor író, Zákonyi Ferenc idegenforgalmi szakértő, Máthé János főkertész.

Budapestre költözése után, 1963-ban családot alapított. Felesége Galsi Erzsébet könyvtáros. Két gyermekük született: Eszter és Ágnes. Eszternek van öt fia: Rácz József (20); Béla (18); Imre (17); János (14); László (9 éves).

Élete végéig nem szakadtak meg kapcsolatai Veszprém megyével. Levelezett barátaival, szakmai, valamint a művelődésüggyel kapcsolatos közéleti összefüggéseken és más alkalmakkor találkozhattunk vele, bölcs és hasznos tanácsaival. Köztük: 1982-ben részt vett a háború utáni népi kollégiumok és a népfőiskolák tanárainak és hallgatóinak megyei találkozóján, 1987. november 10-én, a veszprémi Marica kávéházban előadója volt a 20. század második fele társadalmi és kulturális

AZ 1980-AS ÉVEKBEN

feladatait elemző beszélgetésnek. Súlyos betegen vállalta az Eötvös Károly munkásságát összefoglaló bibliográfia, valamint a Bakony–balatoni kalendárium 1998. évi kötete számára előszó megírását. 1987-ben Veszprém Megyéért kitüntetés arany fokozata kitüntetést kapta, amelyet Navracsics Tibortól, a Veszprém Megyei Tanács elnökhelyettesétől vehetett át.

1998. március 2-án Budapesten halt meg, Nagykörű község temetőjében nyugszik.

(Varga Béla)

VÁLOGATÁS ÍRÁSAIBÓL

DÉLZALA

1. A táj és múltja, település

A jugoszláv határ mellékén, a Murától északra terül el egy közigazgatásilag, de nagyjából földrajzilag és néprajzilag is egységes terület, a letenyei járás. A Mura és patakjainak melléke lapályos, vizenyős, a terület belseje és északi része dombos, erdős. Szerényen megbúvó apró falvak és előnyös helyekre telepített majorok határozzák meg a táj jellegét.

Ez a földrész a legrégebb időkben is kultúrtáj volt. Kőkori emlékek kerültek felszínre s erre vezetett a rómaiak egyik legfontosabb hadi útja. A honfoglaló magyarok Pannonia meghódítása után valószínű a magyarsággal jött egyik törökös törzset telepítették ide a határ védelmére. Hogy határörtelep lehetett, azt bizonyítja Becsehely, azelőtt Bekcsény község nevének eredete. Bekcsi törökül ör-t jelent s Bekcsény ennek a szónak magyarképzős alakja lehet. (Holub: Zalamegye története.) A vidék legjellegzetesebb tájnevei, melyek mindegyikével találkozunk már a XII–XIII. század okleveleiben, szintén ilyen törökös ómagyar íűek. (Budnya, Körmöcse, Mereta, Szemenye, Valkonya, Zajk stb.) A honfoglalás előtti szláv nyomok is felfedezhetők. Megállapíthatók, hogy a XII. században már sűrűn betelepített magyar vidék volt s a Hunyadiak idejében ez volt Magyarország egyik legnépesebb kultúrtája. Három mezőváros, 75 helység, 20 templom, ugyanannyi plébánia s valószínű, hogy ugyanennyi iskola volt itt. A lakosság száma elérhette a 15.000-t. A török szétdőlt a falvakat, az őslakosság elmenekült s a vidék elnéptelenedett. A török pusztításainak elmúltával az erdőkből és menedékhelyekről lassan visszaszivárgott az őslakosság egy része s ekkor telepítették be a földesurak a járás déli részére a szlávokat. De a községeknek mintegy csak fele épült fel újra. Az Árpád-kori őslakosság folytonosságát nem lehet határozottan kimutatni, azon-

ban minden valószínűség szerint az első magyarok megmaradott lezármozottjai tértek vissza otthonukba a török kitakarodása után. A legjellegzetesebb és leggyakoribb családnevek is ezt a feltevést erősítik. A parasztság Balassa, Busa, Bóha, Dancs, Dömök, Hóbor, Kaj, Kele, Kusta, Mikó, Pankasz, Süle, Tuboly, stb. családnevei közül egyik-másik középkori oklevelekben is előfordul.

Az a visszaesés, mely e tájon a Hunyadiak korától napjainkig aránylagosan gazdasági és művelődési tekintetben végbement, kicsiben példázza a magyar nép életszínvonala süllyedésének útját s a magyarság európai jelentőségének sorvadását. Akkor pezsgő életet élt e tájon a nép, ma elhanyagolt, az emberi élet elemi követelményeitől megfosztott, földjén megszorult tömeg küszködik a teljes elproletarizálódás ellen.

A 45.905 hektár területen 33.000 lakos egy nagy- és 48 kisközségben él. A horvátok száma 4200. Népsűrűség 71, ami igen nagy, mert a területnek majdnem fele erdőbirtok s a lakosság úgyszólván kizárólag földművelésből él az apró falvakban. A parasztság valóságos földjére vonatkoztatott népsűrűsége a fentiek körülbelül kétszerese. Szentmargitfalván, ahol nincs nagybirtok, 141. A lakosság szíkatolikus, templom és plébánia tíz van. A népesség legnagyobb része az elzárt falvakban lelki és testi istápolás nélkül marad. Nincs a járás területén vasútvonals 8–30 km távolságra vannak a legközelebbi vasútállomások. Két tűrhető országút szeli át a vidéket, Letenyét Nagykanizsával, az északi községeket Zalaegerszeggel köti össze gyér és drága autóbusszjárat. A többi utak rosszak, ősszel és tavasszal járhatatlanok. A meglévő bekötőutak is mind észak-déli irányúak, nincs kelet-nyugati irányú útvonals így megesett, hogy az OTI-orvostól 4 km-re lakó beteg 30 km-es úton kellett odaszállítani. Egyes falvak a külvilággal csak nyáron s télen szánon, vagy keményre fagyott úton közlekedhetnek, esős időben hetekig teljesen le vannak zárva. (Zajk, Kistolmács, Valkona, stb.)

2. A föld

A járás területe kerekén 80.000 kat. hold. Ebből szántó 31, erdő 27, legelő, rét 14, terméketlen 3, szőlő 3, kert 2 ezer kat. hold.

Birtokeloszlás:

Kategória		A gazdaságok száma	Területe kat. hold	Erdő kat. hold
0–1	kat. holdig	6.238	2.725	97
1–5	" "	4.625	11.534	224
5–10	" "	1.549	10.732	169
10–20	" "	512	6.670	145
20–50	" "	85	2.422	219
50–100	" "	40	2.787	273
100–200	" "	23	3.605	1.058
200–500	" "	14	4.045	1.671
500–	" "	4	2.553	740
1000				
1000–	" "	3	5.312	2.522
3000				
3000 kat	holdon felül	2	26.989	19.285
Összesen		13.095	79.374	26.463

Tehát a 0–5 holdig terjedő birtokok szám szerint a gazdaságok 83 százalékát teszik ki, míg területük az összterületnek csak 18 százaléka. Viszont az 500 holdnál nagyobb terjedelmű birtokok az összgazdaságok 0,07 százalékát teszik s területük az összterületnek 44 százaléka. Ez az aránytalanság még magyarországi viszonyok között is kirívó. Megállapítható a nagybirtok mértéktelen túltengése s a parasztbirtok ijesztő elaprózottsága: ez rányomja bélyegét a vidék életére.* A nagybirtokok mind hitbizományok s a földreformtól eltekintve, évtizedek óta nem adnak a parasztság kezére egy talpalatnyi földet sem. A háború előtt egy 600 holdas, a háború után egy 700 holdas középbirtok került parcellázásra, ez volt az utóbbi évtizedek összes számottevőbb birtokforgalma a tájon. A földbirtokreformmal kapcsolatban ugyanazok a panaszok merültek fel, mint az ország többi részein. Vizes, vagy ho-

* A 10–100 holdas kisbirtok számaránya az egész magyar határvidéken itt a legkisebb: 4,9%

mokos, hozzáférhetetlen és alig használható földeket kaptak az igénylők s távol a lakóhelyüktől. A zajkaiak pl. a harmadik község, Murarátka határában, ahová 10 km-es úton tudnak csak eljutni, pedig az Andrassy-uradalom szántói majdnem a község közepéig érnek. A földreform során kiküldött bíró és mérnök a kastélyban laktak s a gróf háztartásában étkeztek, mert állítólag nem kaptak Letenyén igényeiknek megfelelő lakást és ételmezést. Ma birtokforgalom alig van. A lakosság ragaszkodik földjéhez s csak elvétele tönkrement, vagy elköltözött családok birtokát lehet megvenni. Ilyenkor 1–1 parcellára 10–15 vevő tesz ajánlatot s versengenek egymással a licitálásnál. A szántók holdanként átlagban 700–1000 P-ért cserélnek gazdát, de előfordult, hogy jó földek holdjáért 2000 P-nél is magasabb árat adtak. 130 birtok van bérbe adva 3282 hold terjedelemben. Ebben egy nagy-, pár középbirtok, továbbá nagyrészt munkadíj fejében bérbe adott sok apró feles parcella foglalatik benne. Igénylő nagyon sok volna, de az uradalmak nem szívesen adnak bérletet. Amit adnak, nagyrészt azt is ügyes védelmi taktikából adják: erdőszélek árnyékos, vadkároknak kitett sávjait stb.

A nagybirtokok általában jól kezeltek, de a parasztságtól elzárkóznak s a kisbirtokkal való együttműködés szándékát nem lehet náluk felfedezni. Nevelőerejű példát a kisbirtoknak nem adnak. A parasztság kezén pedig olyan kevés föld van, hogy az egyes gazdaságokban a tervszerű gazdálkodásról szó sem lehet. Legtöbbször a családjuknak szükséges gabonát sem tudják megtermelni, tavasszal azt is venni kell. A kisgazdaságok felszerelése hiányos, kerthiány, takarmányhiány van. A gyümölcsstermelés tekintetében az általánosan ismert kifogások itt is megtehetőek. Szőlőjük legnagyobb részét silány noha, ennek értékesítése most már majdnem lehetetlen. Örül, aki borát 6–8 fillérért el tudja adni. A kertgazdálkodásnak piaca és értékesítési módja nincs. Itt a gazdálkodás állandó küzdelem a megmaradásért. Védett birtok 700 van, ebből tíz holdon aluli 600. Mindezek ellenére az állatállomány, különösen szarvasmarha- és sertésállomány túlnyomórészt a kisgazdaságok birtokában van. Pénzselni csak az állatokból tudnak. Igen jelentős tényező a gazdálkodásban a parasztságok baromfi állománya. Kb. 25 vagon tojás kerül forgalomba a járás területéről évente s gyakran előfordul, hogy a falvak népének hónapokig nincs más bevétele, mint tojásból és tejből gyűjtött fillérek.

3. A munka

A járásban mintegy 200 tisztviselőcsalád él. Nagyobb ipari vagy kereskedővállalat nincs, a most létesítendő lispei ipartelemek eddig még nem befolyásolták a táj életformáját. Kb. 500 iparoscsalád van, azonban az iparosok fele túlnyomórészt mezőgazdasági munkából tartja fenn magát és családját. Tíz évre visszamenőleg mintegy 80 kézműves szüntette meg forgalom lanygulása miatt iparát. A mezőgazdák és mezőgazdasági munkások száma családtagjaikkal együtt meghaladja a 30.000-et. Szakképzett mezőgazda, aki bármiféle mezőgazdasági szakiskolát végzett, nincs több a járás területén, mint 30. Ebből 20-an uradalmaknál vannak alkalmazva s 10-en önállóak. Nincs is lehetőség arra, hogy e vidék kisbirtokos parasztsága képezze magát, mert nincs a járás területén még csak egy állandó jellegű szaktanfolyam sem. A gazdaságok olyan kicsinyek, hogy a parasztság legnagyobb része s különösen a családtagok kénytelenek mezőgazdasági munkára is elszegődni. Tehát a lakosság zöme mezőgazdasági munkás, azonban e munkások nagy részének van némi földje és háza.

Letenyén az uradalom cselédjeit a következő évi díjazásban részesítte: 3.20 P készpénz, 640 kg búza, 900 kg rozs, 70 kg árpa, 42 kg zab, 14 kg só, 8 m dorong, 1 kocsi ágfa, 1 marhatartás, 2 sertéstartás, 1 hold tengeriföld, 0,5 hold rét, 200 négyszögöl kert, 1 szoba, fél konyha és kamra. A cselédség a vidék egyes családjaiban tradíció s éves konvenciónak sok a jelentkező, mert a fent írt kereset a vidék viszonyaihoz mérten tűrhető s biztos megélhetést nyújt, jobbat, mint a szabadmunkások és törpebirtokosok tudnak maguknak teremteni. A napszám mindig alatta van ezen a tájon az ország átlagának. Legutóbb 1.60 P-re minimalizálták s ez azt eredményezte, hogy ennél magasabbat nem fizettek, de alacsonyabbat igen. A nyári gazdasági évadra a vidék uradalmi nagy tömegben szerződtetnek sommás- és részes munkásokat. A részes munkások keresete Vörcsökön a következőképpen alakult: egy pár köteles volt aratni, behordani, csépelni s egyéb nyári munkát végezni. Ezért kapott hat q búzát és hat q rozst, továbbá harmados kukoricaföldet. De köteleznie kellett magát, hogy a tavaszi sürgős gazdasági munkáknál s a szüretnél egy P napszámért munkát vállal. Aki nem volt hajlandó egy P-ért szüretelni, nem szedhette le harmados földjéről a kukoricát. A hat óra leszerződött munkások Letenyén egész munkaidejükre 30 P készpénzt, 3 q búza, 3 q rozs, 3 szekér ágfa, fél hold feles föld s ételmezés

fejében 75 kg búzaliszt, 75 kg rozsliszt, 6 kg só, 12 l ecet járandóságot kapnak.

Tájéunk földjén a kis- és nagybirtok nem képes foglalkoztatni az egész mezőgazdasági népességet s még nyáron is nagy tömegek maradnak munka nélkül. Így aztán évről-évre átlagban 1500 férfi és 1200 nő kerekedik útra tavasszal, hogy távolabbi vidékek, főként Fejér, Tolna, Somogy és Baranya nagybirtokain keressen munkát. E munkavállalók közül mintegy 400 18 éven aluli. Idegenben általában jobban lehet keresni, de ezért nagyobb árat is kell fizetni. Egyik közepes arányú szerződés szerint 6 hónapra 42 P készpénzt, 8 q búzát, s ételmezés fejében 42 kg búzalisztet, 126 kg rozslisztet, 3 kg darát, 18 kg babot, 108 kg burgonyát, 6 kg sót, 6 kg zsírt, 12 kg szalonnát, 18 kg húst és fűszerre 3.60 P-t kapnak a munkások. A részes aratók általában aratás, cséplés és betakarítás után megkapják minden 11-ik mázsa gabonát. Így egy pár átlagban 9 q gabonát hozott haza. Ezen felül kapott ételmezést. A tavaszi munkáknál a férfiak 1.20 P, a nő 1 P-ért kötelesek voltak dolgozni, amikor az uradalom kívánta. Azelőtt csak aratni kellett ugyanezekért a díjazásokért, de ma sokkal többet követelnek. Nagyon várta a vidék az aratási munkabérminimum megállapítását.

Ez a munkásvándorlási kérdés és valóságos embervásár a járás életének egyik legnagyobb problémája. Nincsenek megfelelő intézkedések és intézmények a munkásság érdekeinek védelmére. Már a szerződéskötésnél is törvényellenes pontokat vesznek be egyesek a megállapodásba. Pl. az egyik szerződésben ez szerepelt: „Engedetlen, kötekedő, részeges a munkából azonnal kizáratik, az ilyen semmi járandóságra igényt nem tarthat.” El lehet gondolni, miféle korlátlan beavatkozást eredményeznek az ilyenféle pontok a munkásság magánügyeibe ott, ahol az uradalom van otthon s a munkásság idegen. A bandagazdák garázdálkodása országosan közismert, itt is jellemző esetek sorolhatók fel a szerződtetés érdekében megkívánt lekenyerezéstől az ételmezési járandóság megrövidítéséig. Férfiakat, nőket, fiatalkorú leányokat a munkaadók rendszerint egy hálójelyen helyezik el. A munkásoknak idejük és alkalmuk nincs a tisztálkodásra, egészségvédelmi intézkedések elégtelenek, lesóványodnak, nyavalyákat szereznek a hat havi munkán, s a munkásokkal való bánásmód korántsem az az atyai és patriarchális, mint azt nagybirtokosaink állítják. Férfiak rettegnek, s nők sírva indulnak neki a távoli munkának s mikor kihasználva és elhasználva hazajönnek, megállapítják, hogy keresetük nincs annyi, hogy család-

juknak biztosítsa a téli kenyeret. A munkásjogvédelmi irodák el vannak halmozva panaszokkal s e panaszok legtöbbször jogosak. Csak amíg a nagybirtok igen hamar megtalálja a módját annak, hogy jogos sérelmeit orvosoltassa, a munkásság panaszai igen nehezen nyernek elintéztést.

Egy nincstelen, öttagú munkáscsalád évi számadása így festett:

A családfő hat havi keresete (Pengő)	160.- P
Télen favágásból	30.- P
Tavaszi szőlőmunka	15.- P
Kisebb napszámok	20.- P
Felesége napszáma	90.- P
Összesen:	315.- P

Van ezen kívül 400 négyszögöl bérelt krumpli s fél hold harmados kukoricaföldje. 36 P-t fizet évente lakásért, a többi keresetét mind élelmszerre költi. Ruhát 3 éve nem vett, iskolás gyerekei adományruhákban járnak, nem tud nekik egy irkát venni s az anyja temetését sem tudta kifizetni.

Az illetékes főszolgabíró felvetett egy tervet, mely szerint azokat a fiatalkorú ifjakat és leányokat, akik évente családjuk megélhetésének biztosítása céljából idegenbe szegődni kényszerülnek, alkalmazták állami irányítás vagy ellenőrzés alá vont olyan munkahelyeken, elsősorban kertészeti, gyümölcskertészeti gazdaságokban, ahol megfelelő díjazás, felügyelet és gondozás mellett: 1. elsajátítanak a kisgazdaságok, kert- és gyümölcsészetek alapításának és fenntartásának szakismereteit, 2. hozzászoknának a higiénikus életrendhez, 3. rászoknának a célszerű táplálkozásra és megtanulnák az ételek, különösen zöldsézelékek elkészítési módját. Ilyenformán olcsón, a munkaerő kihasználása mellett jövedelmező üzemeket lehetne fenntartani, különösen a Balaton mentén s nagy részben meg lehetne oldani a néptáplálkozás javítását s a mezőgazdasági szakoktatás egy részét. A terv azonban illetékes helyen nem talált eléggé méltánylásra.

4. Egészségügy

A lakóházak fele cserepes, fele szalmás tetőzetű s a padlózat szintén kb. feles arányban deszka és föld. A lakások zsúfoltak. Tájékunkon az emberek alig világítanak. Villanyról természetesen szó sincs, de a petróleumfogyasztás is a legcsekélyebb. Sok családnál egész éven át nem égetnek el egy liter petróleumot. A legritkább esetben gyűjtanak este lámpát. Ha beáll a sötétség, lefekszenek, vagy összegyűlnek egy-egy háznál kora téli esteiken s a tűzhely világa mellett elbeszélgetnek.

Öt egészséges vizű kút van a járás területén az eddigi vizsgálatok szerint. A magasan fekvő talajvíz esőzések idején a kutak nagy részét elönti.

A táplálkozás egyoldalú, rendszertelen és elégtelen. Meleg ételt általában naponta csak egyszer esznek este, vagy délben. Leggyakoribb ételek: üres levesek, főtt tészta, gánica (kukoricaliszt vízzel gyúrva és megfőzve), dödölle (krumpli liszttel gyúrva és megfőzve), bab, káposzta, krumpli és sóskafőzelék. A kenyér hagymával igen gyakori főétel. Kenyér nincs mindig a háznál, előfordul, hogy egy-két hétig krumpli, vagy kukorica helyettesíti. A családok kétharmad része öl télen disznót s nyáron néha baromfit. Egyébként húst nagyon keveset fogyasztanak, mészárszékből a legritkább esetben vesznek. Sült tésztát a nagy ünnepekre, továbbá lakodalomra, keresztelőre, búcsúra készítenek s nagy néha valamelyik vasárnap. A tejet, tojást legnagyobbbrészt eladják s ezek árán veszik meg a háztartás legszükségesebb cikkeit: sót, gyufát, esetleg dohányt. A dohányzásról újabban igen sokan leszoknak s aki dohányzik is, keveset szí, a legolcsóbb dohányból sodor cigarettát újságpapírba. A cukorfogyasztás majdnem semmi. Gyümölcsöt nyáron főételnek eszik kenyérrel, a zöldségfőzelékeket nem ismerik.

A letenyei elemi népiskola I. osztályának 34 tanulója közül (valamennyi törpebirtokos és cselédgyerek, a cigányokat figyelmen kívül hagytam) 3 reggelizik rendszeresen tejet. 10 télen kukoricakenyeret eszik. 19-en öltek disznót. 17 nem ismeri a vajas kenyeret. 17-nek van szőlője s ezek minden este isznak 1–2 pohár bort s apjuk majdnem minden este részeg.

Zajkon a napi fejadag átlag 25 dkg búza- és 16 dkg rozsliszt. (Az országos átlag 40 dkg búza- és 15 dkg rozsliszt.) Szentmargitfalván 25 dkg búza- és 13 dkg rozsliszt az átlagos napi fejadag. Ugyanitt a cukorfogyasztás nem éri el az évi 1 kg-os fejadagot. (Országos átlag 9,5 kg.)

A felsőszerényei mészárosnál havonta átlag 500 kg hús fogy el, pedig kb. ezer lakosú körzetben ő az egyetlen mészáros.

A silány minőségű noha bortermésüket eladni újabban egyáltalában nem tudják s ez igen nagyarányú iszákosságot eredményezett. A noha termelése kb. 30 éve kezdődött, az iszákosság 20 éve s napjainkban olyan mértéket öltött, hogy veszélyezteti a vidék emberanyagának értelmi és testi épségét. Míg országos átlagban kb. 25 liter bor fogyasztása esik egy személyre évente, addig vidékünkön ennek legalább 15-szöröse. Férfi, asszony és gyermek rendszeresen iszik. Hihetetlen borfogyasztási adatokat produkálnak egyes családok.

A rosszul tápláltság és iszákosság következtében rohamosan satnyul a járás emberanyaga. A tanítók állandóan panaszkodnak, hogy mind nagyobb számban vannak az iskolában kiéhezett és borivó gyerekek. Ezen a vidéken a férfi és a nő 30 éves korára már megvényül, összeesik. Férfiakat és asszonyokat az idegenből jött 10–15 évvel idősebbeknek látja, mint ahány évesek.

A születések száma jóval felülmúlja az országos átlagot, de a csecsemőhalálozások aránya is. Mindamelllett a természetes szaporodás jó. Dunántúl legszaporább sarka ez a járás s a csecsemő- és gyermek-egészségvédelemmel igen szép népmozgalmi eredményeket lehetne kialakítani. A népbetegségek itt valósággal tizedelnek. Trachomás a lakosság 5,5 százaléka. Legveszedelmesebb népbetegség a malária. A járás hazánk legtipikusabb malária-fészke. Mintegy 1000 maláriás beteg van s ez a betegség újabban veszedelmesen terjed. A gyerekek nyílt tbc-je háromszorosa az országos átlagnak s a tbc. halálozások is magasan felülmúlják az országos arányszámot.

Az emberek iszonyodnak orvoshoz menni a pénztelenség miatt. Kézzel-lábbal tiltakoznak az ellen, hogy esetleg kórházba szállítsák őket gyógykezelésre, mert a legutóbbi időkhöz sűrűn előfordult, hogy egy családtag kórházi költségeit kitevő párszáz pengőt betáblázták a család 1–2 holdas birtokára. 1 körorvosra 15 község s 11 ezer lélek jut. Ha éjjel-nappal dolgozik, akkor is csak gyógyítani tud, közegészségügygel nem ér rá foglalkozni. Az állam jelentékenyen támogatja a trachoma s újabban a malária elleni védekezést, de az emberanyag jelentős feljavítását e vidéken csak a néptáplálkozás reformjával s gyökeres egészségvédelmi intézményekkel lehetne elérni.

5. Művelődés

1927 óta 1–2 apró, nagyobb községhez közel eső falu kivételével mindenütt van iskola. A majorokból azonban a távolságok és rossz utak miatt a gyerekek iskolába járása nagyon fáradságos. A 6 éven felüli lakosság 14 százaléka analfabéta, a külterületi lakott helyeken (majorokban) azonban 35 százalék. Az elemi népiskolán kívül semmiféle magasabb iskolája, szakiskolája, vagy állandó jellegű tanfolyama nincs a vidéknek. 43 községre, 33.000 lakosra nem jut még egy polgári iskola sem. A gyerekek iskoláztatása ilyenformán nagyon nehéz, a lakosság 99 százaléka számára lehetetlen. A jegyzők és tanítók is csak nehéz áldozatok árán tudják gyermekeiket városon iskoláztatni, hát még a törpebirtokos parasztság. S úgy gondolják, hogy nem is érdemes fiaikat taníttatni, mert igen elrettentő példákat látnak. Ha valamelyik parasztyerek kiváló szellemi képességekkel el is vergődik addig, hogy érettségi bizonyítványt, vagy tanítói oklevelet szerez, azután már tovább tanulni s álláshoz jutni nem tud, évekig lézeng otthon a szülei nyakán. A háború óta a vidék parasztságából mintegy 30-an végeztek közép-, vagy ennél magasabb iskolát s ugyanez idő alatt a vidékről kb. 100 altiszt került ki.

A népművelés folyik, mint az ország többi részein általában. Néhol szép részleteredményeket érnek el, de az igazi célt: öntudatosítani és szakképzést adni – nem éri el s meg sem közelíti. Majd minden községben van könyvtár: a múlt század könyvei porosodnak a polcokon, nem kellenek senkinek.

A városi kultúra, a civilizáció még nem ért el ide, legfeljebb első hullámként a selejtése, a népi kultúra pedig kihalóban van. Néha még szólnak az igazi dalok, mesék a fosztókban, művészkedő faragók munkáit ismerik a fővárosi szalonok, általános a háziszövés, elevenen élnek a babonák, népszokások, szép, ízes a nép beszéde, hasonló a göcsejéhez, de nem egészen olyan és sok egyházi régi népéneket, különösen Máriaéneket tudnak egyes falvakban az öregek. A népi viseletnek azonban nyoma sincs, azt már régen eltüntette a szegénység.

6. A népi sors

Ez a „százados szelíd szegénység” földje. Csendes, dolgos, türelmes itt a nép, nem jutott el az öntudatig. Még sohasem mozdította meg sem a történelem, sem a politika az itt szunnyadó népi erőket. Nem is nyúlt még alapos segítő-szándékkal a vidék problémáihoz senki. A szétszórt falvak szétszórt ereje nem találhatott utat az egységes állásfoglaláshoz. Szapora ez a nép és gyermek, most volna itt annak az ideje, hogy megoldják életének kérdéseit, mert a társadalom fejlődését most lehetne egészséges irányban elindítani. A mai állapotok további fenntartása mellett a rosszul táplált, agyondolgozott népe a teljes elproletarizálódáshoz közeledik. Ma az igénytelenség, önmegtartóztatás és lemondás legvégső fokán él ez a nép és semmi reménye a felemelkedésre. Ezután már csak az éhhalál következhet.

Itt gazda és nincstelen között nincsen ék, mert valamennyien egyformán koldusok. A középosztály irányítását elfogadják a politikában is. (A középosztály pedig szintén elfogadja a felsőbb rétegek irányítását.) Bizalmatlanok, mint a parasztok általában, de ha megérik, hogy valaki az őszinte segítség szándékával közeledik feléjük, végtelenül hálásak. A földjük nem nőhet, új művelési területeket nem szerezhetnek, a lakosság pedig megnőtt és megszorult. A régi népi könyörgést így mondták Felsőszemenyén: *Az élet gögjétől,*

Minden tévelygéstől,

Kétségbeeséstől,

Végső vakulástól

Ments meg, Uram, minket.

A könyörgés első passzusa már meghallgatásra talált. Most van sor azon, hogy ez a nép a továbbiaktól is megmentődjék, azoktól a nyavalyáktól, amelyek a régi hit szavai szerint még reá várhatnak.

A proletárosodási folyamat okai: kirekesztettség a gazdasági vérkeringésből, feudális kötöttségek és művelődési elmaradottság. Ez okok közül az első kettőt tudatban és tudat alatt felismerte már a nép. Utakat, vasutat kérnek s az egész parasztság megdöbbenően egységes lelki állásfoglalásában a nagybirtokkal szemben. Megértsük: nem folytatott itt még senki propagandát a nagybirtok ellen, de akinek alkalma volt itt a parasztság őszinte megnyilatkozását tapasztalni, megállapíthatja, hogy a nagybirtok-rendszer ellen ebben a népben indulatok szunnyadnak. Tudják jól, hogy életük megölje a feudalizmus.

Érthető is, hiszen a földreform harcaitól kezdve naponta kell viaskodásokat folytatnia a nagybirtokkal: a munkabérek miatt, a vadkárok miatt s minden napirendi ügyben, mely a községek életében előfordul. Letenyén harc van a község és az uradalom között, ha egy keskeny járdát kéne a községrendezés céljaira átengedni s a háziipari tanfolyam azért maradt el, mert az uradalom 1 szál vesszőt 1 fillérért akart adni a muraparti nagy füzesekből. Zajknál 3 hitbizomány határai találkoznak s a község és maroknyi határa drótsövénnyel van körülkerítve, mely két helyen a falu szélső házánál kezdődik.

El kell ismerni, hogy a letenyei uradalomban kitűnően gazdálkodnak s az uradalom vezetői emberségesen bánnak a néppel: mégis, a fejlődés egyik legnagyobb akadálya Letenyén a nagybirtok. Az ő tulajdonában vannak a főúton a legfontosabb épületek. Az ő házaiban van elhelyezve a posta, adóhivatal, járásbíróház, nagyvendéglő, gyógyszertár, a legforgalmasabb üzletek s a nagyobb magánlakások. Az uradalom határozza meg Letenyén a lakbéreket. Letenye főterén lévő idomtalan magtára s a főúton az irgalmatlanul sáros majorja jól jelképezik ezt a jelenséget, hogy az uradalmi hatalom a község életére ráfekszik. A község belterületén nagy szántója van az uradalomnak s ennek következtében az új építkezések egy távolabb eső helyen indultak meg, mert csak ott lehetséges telekvásárlás, ott létesülhet új községrés.

Meg kell gondolni, hogy ez a járás határ menti fekvésű s egy fejlődésképes, friss népi erő kibontakozását fojtja el a még magyarországi viszonyok között is túltengő nagybirtok. A fiatal murarátkai gróffal beszélgettem, aki most tanul magyarul s különben dicséretes szociális érzékről tesz tanúságot cselédeivel és községével kapcsolatban. A beszélgetés során azt mondta: Az a baj, hogy kevés a föld! S mintha csak neki felelt volna a szentmargitfalvaiak fiatal, értelmes bírójá, midőn ugyanaznap mondta: Van itt föld! – és széles mozdulattal mutatta faluja környékén a hatalmas, egy tagban lévő táblákat.

Hihetetlen földéhséggel találkozunk itt. Ha felszabadítanák és parcelláznák a hitbizományok szántóit, méltányos fizetési feltételek mellett minden röögöt azonnal megvenne a vidék parasztsága. Vennék, mint a falat kenyeret. Könnyű volna itt a földreform, mert majd minden igénylőnek megvan a háza, gazdasági felszerelése és állatállománya, ezek pótlására nem kéne oly sok pénzt áldozni, mint más vidéken a telepítéssel kapcsolatban, itt helyben van a dinamikus népi erő is, a telepítés legnagyobb kérdései tehát úgyszólván elintéztettek, csupán föld kéne,

hogy gazdálkodni s egyáltalán élni lehessen. Ilyen úton egy megújult erejű magyar nép szállná meg minden fegyveres erőnél szilárdabban a délnyugati határ mentét s megpezsdülné itt az élet.

7. A példa

Hogy mit jelentene a vidék életében a parasztság földhöz juttatása, azt az alábbi bizonyíték kisebb arányaiban is megmutatja.

Egymás mellett fekszik a járás most kb. egyforma lélekszámú két községe: Oltárc és Borsfa. Mindkettő színmagyar népességű ősi falu. Oltárcot körülveszi az Eszterházy hitbizomány, Borsfa határában nincs nagybirtok s a háború előtt lassú ütemben egy 600 holdas középirtok aprózódott fel. Ez utóbbi körülmény átalakította a község életét.

Birtokeloszlás:

Község		Község			
		Borsfa		Oltárc	
Kategória		Birtokok száma	Területe kat.hold	Birtokok száma	Területe kat.hold
0–1	kat.	277	128	101	47
	holdig				
1–5	" "	291	686	136	356
5–50	" "	88	870	93	762
50–	" "	1	57	–	–
100					
100–	" "	2	313	1	283
500					
500–	" "	–	–	1	3.675
Összesen		659	2.054	332	5.123

Népmozgalom:

Község	Terület km ²	A lakosság száma				Term.szap.	Népsűrűség		
		1869	1900	1930	1869		1900	1930	
Oltárc	29,48	695	916	101	9,6	23,7	31,1	34,4	
Borsfa	11,84	333	701	103	18,15	28,1	59,2	87,2	

Borsfa feltörekvő, friss életerejű, rendezett község. Kiverekedte magának a háború óta a jegyzőséget, postát, plébániát, új iskolát, kereskedők, iparosok telepedtek itt meg. Oltárc süllyedő falu.

A dél-zalai nép testi és értelmi züllés felé halad. A magyarság elmaradottságának okait itt kirívó példákön szemléltetjük. A segítség kézen-

fekvő és megadható: gyors földreform, bekapcsolódás az ország gazdasági vérkeringésébe és széleskörű népnevelés.

(Kelet Népe, 1938. júl. 23–33. p.)

A MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁSOK ELLEN HOZTAK RENDELETET ZALÁBAN

Pár hónappal ezelőtt minden vármegyébe kinevezett a kormány egy szociális tanácsadót. Zalába is megérkezett egy pesti fiatalember. Miután bemutatkozott a vármegyeházán, azt mondták neki, hogy első teendője gyanánt tegyen tisztelgő látogatásokat a megye földbirtokosainál. Szabadkozott, hogy egy szociális tanácsadónak mégsem az a dolga, hogy a földbirtokosoknál viziteljen.

– Akkor pedig belőled nem lesz ember Zalában, – mondták neki a vármegyeházán.

Hát ez az eset jellemző a zalai állapotokra. Általános dolog, hogy hazánkban a vármegyéket leginkább a földbirtokosok kormányozzák. Sokszorosan így van ez Zalában, egy-két dísz-paraszttól és dísz-iparostól eltekintve mind földbirtokosok ülnek a megyebizottságban.

Mindezeket a dolgokat előrebocsájtjuk, midőn ismertetjük a zalai alispán legújabb rendeletét. Ezt az ismertetést is azért tesszük meg, hogy lássuk: Zalában még mindig a mezőgazdasági munkásság ellen hoznak rendeleteket.

Az alispán szavai szerint meghallgatta a megye földbirtokosainak panaszát és annak alapján felhívja a munkásságot: ne számítson arra, hogy az idén földet fog kapni s arra sem, hogy tömegesen kimehet majd Németországba. Ne vonakodjon, hanem a múltban szokásos, szerinte jó keresetet nyújtó feltételek mellett kössön szerződést a helybeli uradalmakkal. Aki a szerződési ajánlatnak ellenáll, azt kizárja a téli ínségsegélyből, a vármegyei közjóléti bizottság segélyéből s idegen megyébe

sem engedi el munkára. A földbirtokosoknak pedig megengedi, hogy más megyéből hozassanak munkásokat.

Így szól röviden ez a szerencsétlen rendelet. Megkérdezzük Zala megye alispánját: midőn maga is elismerte, hogy a rendelet kiadása előtt meghallgatta a földbirtokosokat, nem gondolja, hogy illendő lett volna meghallgatni a mezei munkásokat is, hogy nekik mi a véleményük? Valószínű, hogy ők is tudtak volna olyan jogos érdekekre hivatkozni, mint a termelés érdeke, amelyre a földbirtokosok hivatkoztak. Mert sokszázezer magyar család életének érdekeire hivatkoztak volna!

Ha ismerné a vármegyéjét az alispán úr, akkor tudnák, hogy Belső-Zala hatalmas mezőgazdasági munkástömegei a lassú éhezés és teljes lerongyolódás útján vannak éppen azért, mert munkaadóik, a földbirtokosok, soha nem adtak nekik tisztességes megélhetést nyújtó keresetet. Nagyon szomorú szellemre vall az a fenyegetés, hogy idegenből hozat munkást. Így csináltak régen is egyesek, midőn az igényesebb magyar munkás helyett oláhokat hozattak Erdélybe, meg tótokat az Alföldre. S mi lett a következménye?

Adjon a nagybirtok jobb bért a megye munkásainak, akkor majd nem vonakodik megkötni a szerződéseket! Gazdálkodjon jobban, hogy megtérüljön a munkabértöbblet. Ha pedig erre nem képes, adja át földjét a parasztságnak, az majd meg tud élni belőle.

Más vármegyék már ébrednek s rendeleteket hoznak a földmunkások védelmére. Zalában még mindig a mezei munkásságban keresik a hibát, ellen hozzák a rendelkezéseket!

(IMECS Balázs. *Szabad Szó*, 1939. március. 5. 9. p.)

CSÍKTÓL – ZALÁIG

Ha az ember felváltva járja Csík és Zala falvait, önkéntelenül egymás mellé rendeződnek e két magyar táj népi életének egyezései és különbségei. Föld és erdő, műhely és temető, épület és ember, dal és munka, élet és álmom mutatja a magyar nép múltjának és jövőjének millió titkát. Kezeggel tapinthatod, füleddel hallhatod, véredegel érezheted egy évezredbe ágyazott életritmus ütemét s figyelheted a magyar táj ereinek összefutó útjait. A csíki táj, itt a magyarság legkeletibb örhegyén szinte ugyanazokat az ízeket és tudósításokat mondja, mint az ezerháromszáz kilométeres, a magyarság legnyugatibb határán fekvő Zala.

Több történelemtudósunk mondja, hogy a zalai Göcsej keletről kitelepített nyugati székely határörvidék. A néprajztudomány rendkívül sok egyezőséget mutat e két vidék népi sajátosságában. De oda kell menni, szemmel és fülel tapasztalni az életet s meglátni a rokonságot. Mindkét vidék: magyar. A kereszténység felvétele előtti időkből fennmaradt helynevek, személy- és családnevek között a két tájban igen sok azonos. Zala és Csík népi katolicizmusa, ezen keresztül népi egysége minden más magyar tájnál jobban hasonlít egymáshoz. Szinte minden csíki szent falunév előfordul ugyanabban a zalai változatban. Ott is sorakoznak az Árpád-kori templomok s ott is megőrződött a magyar népi vallásosság sajátos áhítata. Zalai regösök Szent Istvánról szóló regölését Csíkban is mondták s ugyanolyan búcsúhelye a zalai népnek Búcsúszentlászló, mint Csíknak Somlyó, mert mindkét búcsúhelyen a Mária tisztelet ősi hagyománya él. S ha elhagyott volt hosszú századokig az Erdély keleti peremére szorult csíki székelység, akkor a nyugati peremre szorult göcseji színmagyarság talán még jobban elhagyott, róla is egészen megfeledekeztek az elmúlt századok és a közelmúlt évtizedek során.

Ha igazi magyarságot, eredeti és érintetlen népi művelődést akarsz látni, menj el Csíkba, vagy Zalába! Mátyás király koráig a vérszerinti magyar királyok uralkodása alatt élt, gazdaságilag és művelődésileg virult e két színmagyar táj. Fajtánk keleti s nyugati népi pillére, attól kezdve kisesett a hatalmasok gondoskodásából, önmagába fordult és zárt életet élt. De megtette a legtöbbet, amit nép megtehet nemzetéért: megmaradt és magyar maradt. Ami különbözőség van, azt a táj és történelem különbözősége adta: Dunántúl szelíd halmai és erdői között,

nagybirtokok partján, jobbágyi kötöttségben szelídebb, hajlékonyabb a nép. Kietlen hegyek katlanaiban, éghajlat és életkörülmények zord szorításában, számtalan szabadságharccal maga mögött keményebbé edződik a fajta.

Mindkét nép szívós és szapora. S ha a felsorolt egyezőség nem meggyőzően bizonyítana, közeli rokonságot, egyet feltétlenül bizonyít: a magyar nép hatalmas egységét. Járd be Csíkot és Zalát s megbizonyosodhatsz az egységes, elmúlhatatlan magyarságról. Minden egyéb érdemen és sajátosságon kívül azt kell felmutatnunk e két tájról, amivel a legnagyobb nemzetszolgálatot teszik: e két határvidék a magyarság legszaporább embertermő tája. Ők adják a legtöbb magyart a fajtának. Fővárosunk története kihatóan biztató jelenség, hogy a felözönlő színmagyar zalai munkások és kisemberek fokenként teszik magyarrá az elnemzetköziesedésnek kitett Budapestet. S ki ne tudná és tartaná számon a csíki székelység hivatását Erdélyben?

A magyar jövődő épületének hatalmas boltívei e két legszélső piléren nyugosznak: a keleti Csík s a nyugati Zala népi magyarságán. Feszül az ív, amely összefogja e két népi tömböt, mint roppant ölelés, mint buzdító szívárvány, amely jobb idők eljöveteletét jelzi.

(Székely Nép, 1943. febr. 18. 1. p.)

A LEGENDA ELLEN

A legenda úgy szól, hogy minden székely öröktől fogva született nemesember, s mint ilyenek, része volt a történelemben mindig fennállott különleges székely alkotmány védelmében. Ezért a székelység a múltban megkülönböztető jogok és kiváltságok között paradicsomi állapotban élt s igazán csak katonai kötelezettségét kellett teljesítenie, ezt pedig mindig vidáman és lakodalmas dáridóval tette. Úgy is szól a legenda, hogy van a székelységnek egy varázslatos csodaszere: a székely élelmesség és a góbé humor. Ennek segítségével aztán mindenféle istentelen, mostoha sorsból és váratlan csapásból ki tudja menteni magát, mert az élet az ő élelmességén ki nem foghat. Bizonyíték hogy a

legkietlenebb földön is meg tud élni, s legrosszabb helyzetében sem hagyja el humora, mindig életvidám, jókedvű és tréfálkozó. Azt is mondja a legenda, hogy Székelyföldön igazán eszményi közélet és társadalmi egység virágzik. Itt nincs nagybirtok, itt nincsenek mamut ipari vállalatok, itt a legmagasabb közéleti vezetők is a népből származnak s a vezető osztály és értelmiség túlnyomó része teljesen egy a föld népével. Ha szegény is ez a táj, de mindenki egyformán szegény s nyoma sincs itt a sokat emlegetett magyar társadalmi szakadéknak.

Eddig a legenda, melynek virágzása a boldog millennium idejére esik. Egy nagyhatalmi káprázat álmában szendergett akkor az ország, míg a mélyben a népi erő lázadozott. Jó kényelmes volt ez a legenda-hiedelem: elaltatta a lelkiismeretet, elhitette, hogy a Székelyföldön minden rendben van, nem kell ott semmit sem cselekedni. Ma is számtalan magyar koponyát ködösít ez a kártékony legenda. Ha tudatosan nem is gondolják végig a fenti legendaláncolatot, de félig, vagy harmadáig kényelmes életszemléletükkel benne felejtkeznek, s álláspontjukból önként következik a folytatás.

Mert a legendával szemben a valóság, mely igen-igen sokszor véres, a következő: a székely népet alkotmányától és szabadságától számtalanszor megfosztották. Idegen betelepülők, nemkülönben garázdálkodó, kapzsi primorok és lófők a szabad székelység jelentékeny tömegeit igyekeztek vagyonukból kiforgatni és jobbágyságra vetni. A székelység makacsul ragaszkodott jogaihoz, ezért számtalan felkelés támadt, amelyeket fegyverrel fullasztottak vérbe s többször lemészárolták a nép színe-javát. Volt olyan 150 év, amely alatt 8 sikertelen szabadságharc támadt e tájon s ezek mindegyike teméntelen vért kívánt. Idegen uralkodók erőszakoskodása s a szabadságharcban való részvétel következtében a székely szabadságnak már csak emléke maradt a kiegyezés idejére. A béke „boldog” országa azonban nem törődött a színmagyar rétegekkel, így a székelység kivándorlása éppen a millennium idején ölt ijesztő méreteket.

Távol vagyunk attól, hogy – mint némely szomszédunk –, egész történelmi múltunkat hazug legendára építsük, de a mai próbatevő időben, nemzetünk egyik legválságosabb történelmi fordulója előtt arra is kényesnek kell ügyelnünk, hogy gondolkozásunkból kiűzzünk minden bármily csekély elemet, mely a tiszta látást, a reális szemléletet, a valóság teljes felismerését nehezíti s a tények meztelen dokumentumát ködösíti. Múltunk elég erős, lelkiismeretünk elég emelkedett ahhoz, hogy

fontos kérdéseinkkel szembenézzünk. Nem szabad áztatnunk magunkat: meg kell állapítanunk, mit vétettünk a múltban népünk ellen.

Meg kell látnunk, hogy – bár kisebb mértékben, mint másutt –, nálunk is megvan a szakadék, nép és középosztály között. Aki ismeri a falut, észreveszi ezt. Valljuk, hogy a példás közösségi életnek itt, a Székelyföldön páratlan lehetőségei vannak. Ha azt akarjuk, hogy a társadalmi egység ne csak szólam, hanem valóság legyen, akkor legelsősorban életszéméletünket kell minden legendától megtisztítanunk.

(*Székely Nép, 1943. nov. 17. 1. p.*)

SZABAD MŰVELŐDÉS KÜSZÖBÉN

Írta: Páldy Róbert, Veszprém vármegye népművelési vezetője

Az első titkos választás lezajlott s a szellemi ember szemüvegén keresztül is megállapíthatjuk, hogy módszerei nem voltak méltatlanok sem a demokráciához, sem a magyar nép higgadt történelmi magatartásához. Megvívta minden párt világnézete, tömegeinek érdeke szerinti harcát és igyekezett kimutatni mi az a vonzerő benne, ami a többi pártoktól megkülönbözteti. Jó légköre van azonban a választások után a közös építómunkának, s mivel most az összefogás a nagyobb nemzeti feladat. Pártoknak, társadalmi osztályoknak, dolgozók érdekvédelmi szervezeteinek azt kell megkeresni és megmutatni, ami bennük magyarokban közös, ami bennünket összeköt.

Igen nagy feladatok előtt állunk s minden erőre szükség van. A néhez télen, lerongyolódott országunk elegendő élelem, tüzelő, lakás, ruházat és iparcikk hiányában nélkülözni fog, s a tavaszon meglátogathatnak bennünket az *ínség után támadó népbetegségek*. Ebben a helyzetben múlhatatlan szükség van a társadalom lelki erőinek összefogására.

Vegyük tudomásul, akár akarjuk, akár nem, a társadalom a maga módján működik. Azt is számításba kell azonban vennünk, hogy tömegeink a felszabadulással nem kaphatták készen a demokráciát, hanem

annak csak lehetőségét. A demokráciát maguknak a dolgozóknak kellene megvalósítani és saját képükre formálni s a demokrácia szellemi tartalmának szétsugárzása, a demokratikus magyar emberi magatartás megformálása főként ezután teljesítendő nevelői feladat. A felelős közösségi életre nevelni kell a magyart, hogy alapvetően demokratikus ösztöneit és képességeit kifejthesse.

Itt hárul igen nagy feladat az egyházakra, pártokra, szakszervezetekre, társadalmi és ifjúsági egyesületekre: mindenkire, aki valamilyen jó formában hatni tud a magyar emberre. Halálos komolyan kell venni ez egyszer a dolgot, mert nemzetünk léte áll, vagy bukik azon: miként építünk új országot az újra formálódó Európában.

A hivatalos népművelés eddig nem számolt komolyan a társadalom öntevékeny művelődési munkájával. A hivatalos népművelés ez ideig nem juttatta a tömegekhez magyarságunk legnagyobb érdekeinek, legkorszerűbb tanítóinak szellemi termékeit. Ezen segíteni s minden önként támadó szabad művelődési munkán lendíteni akar az új szellemségű népművelés: a szabad nevelés. Ott akar lenni a falusi paraszt ifjúság művelődési megmozdulásaiban, az üzemek munkásköreinek kultúréletében, segíteni akar a pártok nevelő munkájában s együtt akar működni s tanulni igyekszik az egyházak nagy múltú, lélekformáló tevékenységéből. A népművelés így kéri a társadalom megértő együttműködését s ilyen munkára buzdítja a *tanult nevelőket s a nevelésre teremtett közösségi vezetőket* egyaránt.

(Veszprémi Népujság, 1945. nov. 10. 2. p.)

MAGYAR VALÓSÁG

FIATAL TANÍTÓK KIS TÜKRE

A demokratikus nevelés sikere alkalmas embereken múlik. A közvélemény úgy tudja, hogy a magyar nevelés munkásai általában távol állnak attól a szellemi kapacitástól, amely teljes felkészültséggel formálhatja a demokratikus embert. Ez igaz. Sem minőségben, sem mennyiségben *nincs elég demokratikus nevelőnk*. A probléma nagyon fontos és ezért nem szabad megállni a tény megállapításánál. Az alábbi beszámoló idevágó konkrétebb vizsgálódás eredményéről akar tudósítani.

Állandóan kutatunk Veszprém megye tanítói között olyan nevelők után, akiknek már sajátjuk a korszerű demokratikus műveltséganyag s amellettt állásfoglalásukkal és magatartásukkal is *az új, közösségi ember magasabbrendű életformájára nevelnek*. Ezen a soron jutottunk el annak a kérdésnek vizsgálatához, hogy vajon a *felszabadulás óta nevelődött* s iskolából kikerült tanítónemzedéken látszik-e, hogy ők már egy új világ neveltjei s tudatosan vállalkoznak-e az önmaga sorsát irányító nép szellemi eligazítására.

Kérdéseket intéztünk Veszprém megye általunk ismert 60 fiatal tanítójához, akik valamennyien 1945-ben vagy azután végezték a tanítóképzőt. A hatvan közül hetet személyesen kerestünk fel kérdéseinkkel, így ők mindenben őszintén és spontán válaszoltak, 53 címre pedig kérdőívet küldöttünk. 23 nem felelt közülük a kérdőívre, 30 igen. Akik nem válaszoltak, azok nyilván sértőnek érezték, hogy őket a demokrácia életbevágó kérdései felől faggatjuk. *Hallgatásuk állásfoglalás*. A 37 kitöltött kérdőív feleletei a kérdések alapján általában irodalomszemleletről, a társadalomtudományi tájékozottság mértékéről, kultúrpolitikai, ideológiai és közéleti állásfoglalásról tesznek bizonyosságot. Nem valószínű, hogy minden felelet önálló és őszinte.

A hús kérdés válaszai az alábbi képet adják:

1. *Legkedvesebb 2–3 költőjük* megnevezésénél 22 válasz esett Ady-ra, 21 Petőfire, 13 Aranyra, 11 Vörösmartyra, 7 József Attilára, 4–4 Juhász Gyulára és Mécs Lászlóra (mind leányok) s 1–2-szer említették Tóth Árpádot, Sík Sándor, Reményiket, Babits Mihályt, Vajda Jánost, Kosztolányit, Csokonait, Erdélyi Józsefet, Berzsenyit, Balassát, Sinkát.

A statisztika eléggé vigasztaló lenne, ha nem éreznők, hogy itt egy kicsit a nemrég még diák-volt fiatalok igyekeztek irodalomból és demokráciából jól felelni s inkább gépiesen hangoztatták a ma sokat halott Ady és Petőfi nevet, minthogy *bennök lenne Petőfi és Ady szellemi öröksége*. Ez különben a továbbiakból kiderül.

2. *A legkedvesebb 2–3 széppróza-író* megnevezésnél már jobban lát-szik az ideológiai bizonytalanság, mert itt nem támaszkodhatnak a közvélemény közkeletű értékelésére. *20-szor írták le Gárdonyi nevét*, 9–9-szer Jókait és Móricz Zsigmondot, 6-szor Szabó Dezsőt és Móra Ferencet, 4-szer Fekete Istvánt, 3–3-szor Mikszáthot és Herczeget, 2-szer Szabó Pált, Tormay Cecilt, Kodolányit, Tamásit, Zsigrayt s 1-szer említették Verne, Darvas, Ruzsákányay (?), Maeterlinck, Tolsztoj, Babits, Lukács György, Révai József, Gulácsy Irén, Komáromy János, Makkai Sándor, Zilahy, Gyulay Pál, Sinka, Kosztolányi, Surányi Miklós, Margaret Mitchel és Cronin nevét.

Egy tanítónak nem volt kedves szépírója.

3. *Milyen társadalomtudományi műveket ismer?* – kérdésre 19-en felelték, hogy semmit. Vagy kihagyták a feleletet, vagy odaírták: „*semmit*”, esetleg azt, hogy „*nem ismerek*”, „*nincs rá pénzem*”, „*nem volt módomban*” stb. A kérdést nem úgy tettük fel, hogy végig is olvasta-e a könyvet, csak úgy, hogy ismeri-e? Aki tehát jól tudhatta valamelyik mű címét, beírhatta, hogy ismeri. Így írták be négyen, hogy ismerik Marxtól a Kapitál-t. Más négy azt írta, hogy kivonatban, vagy részletben ismeri Marx műveit. Ketten írták Veres Péter 1–1 könyvét s egyegy kérdezett említette Lenin, Morus, Engels, Smith Ádám, Platon, Kossuth, Faragó László, Bolgár Elek, Moór Gyula, Ortutay Gyula valamelyik könyvét. „A szociológia kis tükre”-t és Bernstein egyik könyvét is említette az egyik. A kérdezettek közül valaki ezt felelte: „*Valamit a kapitalizmusról*”, míg másik a *pápai körleveleket* említette társadalomtudományi műként.

4. *Melyik magyar társadalomrajzot olvasta?* Kérdésre 10-en felelték, hogy *egyiket sem*. Ennél a pontnál 9-en hozták fel Veres Péter könyveit, 4-en Szabó Dezső Elsodort faluját, 3–3-an Illyés: Puszták népét és Eötvös: Magyarország 1514-ben c. regényét. Két-két szavazat jut Darvas: Egy paraszt család története, Eötvös: A falu jegyzője és Jócsik: Szövetkezeti világ felé c. művére. Egyszer említették az Új Idők sorozatot, Szabó István: A magyarság életrajza, Nagy István: Külváros,

Móra Ferenc: Ének a búzamezőkről, Andics Erzsébet: A munkásosztály és a nemzet, Szabó Zoltán: A tardi helyzet, Szabó Pál: Politika, Kovai Lőrinc: Földönfutók, Szegfű Gyula: Három nemzedék, Bangha Béla, Zilahy Lajos, Herczeg Ferenc, Zsigray Julianna, Nagy László István (?), Drózy Győző, Léederer Emma (A magyar társadalom kialakulása) könyveit és Hóman–Szekfű történelmét.

Általában ennél a pontnál sokkal inkább csak írói neveket említettek, mint pontos műveket. A szóbelileg kikérdezettek a hirtelen feltett kérdésre mind zavarba jöttek és nem tudtak felelni. Az írásban felelők pedig láthatólag sokszor mellébeszéltek s a társadalmi regényt tévesztették össze a szociográfiával.

5. *Hány könyvet olvasott, mióta oklevelet nyert?* – kérdésre valaki azt felelte, hogy sokat. Más valaki 250 könyvet írt be, öten vallottak 80–100 könyvről, öten pedig 40–80 kötetről. 16-an olvastak 10–30 könyvet, tízen alul senki sem adta, viszont egy tanító írta, hogy „*egyet sem*”.

6. *Mit szeretne legjobban olvasni?* – kérdésre 7-en neveléstudományi műveket kértek, 6–6-an társadalomtudományi műveket és külföldi klasszikusokat, 5-en történeti regényeket, 3-an általában regényt, 2-en természettudományi műveket s 1–1 kért speciálisan Gárdonyit, lélektant, irodalomtörténetet, Tolsztoj Háború és békéjét, társadalmi regényt, Szabó Dezső Elsodort faluját, vallásos irodalmat, valamint Cholnoky Jenő könyveit.

7. *Mi a véleménye a földreformról?* – kérdésre 25-en feleltek *fenntartás nélkül*, hogy helyes volt. 12-en szintén szükségesnek tartották a földreformot, de ők rögtön a hibákat emlegették. (Másképpen kellett volna megvalósítani, előbb felszerelés, vagy szaktudás kellett volna az úgazdáknak stb.) Általában a szóbeli feleletek itt is őszintébbek voltak. A többség azt felelte, hogy kellett, de... Ez a de itt a szokásos reakciós kifogásokat jelentette szakértelem, vagy nemzetgazdasági érdek örve alatt.

8. *Mi az üzemi bizottság?* Erre a pontra 15-en feleltek kifogástalan meghatározással. Kettőn egyáltalán nem tudták s 20-an tévesztették össze az üzemi bizottságot a szakszervezettel, vagy valamely szociális munkásjóléti intézménnyel.

9. *Mi a véleménye az általános iskoláról?* Fenntartás nélkül helyezte 16. Ellene nem volt senki sem. A megvalósítással kapcsolatos nehézségeket emlegette 16. Általában tanterem-, tanerő- és egyetértéshiányt emlegettek, mint hátrányt. 5-en mondták azt, hogy nem így kellene csinálni, így nem lehet megvalósítani. A 16 kételkedő közül egy azt írta, hogy *vallási alapra kell helyezni*.

10. *Mit tud a szabadművelődésről?* A társadalom önműködő művelődési funkciójának határozta meg helyesen 12. Valamit kapiskált, de tévesen a régi népművelés lényege szerint határozta meg a szabadművelődést 23. Ilyeneket mondtak, hogy „*a felszabadulás után indult és erőteljesebb mint a népművelés*”. „*A néphez közelebb álló művelődés*”. Egyvalaki azt írta, hogy falun neveltségesnek tartják, s ketten semmit sem tudnak róla. (Tantárgy volt a tanítóképzőben!)

11. *Melyik énekkari műveket szereti legjobban?* 27-en említették Kodály, 17-en Bartók, 9-en Bárdos, 4-en Liszt, 3-an Halmos, 1–1-en pedig Palestrina, Mozart, Kerényi, Orlando di Lasso, Händel nevét és a gregoriánt, 3-an a népdalt. A kérdésre pontosan szerzői névvel és a mű címével csak 9-en feleltek. A többiek csak általában neveket emlegettek. Több így: valami Bartók–Kodályt. Három akadt, aki semmiféle énekkari művet nem ismert, vagy nem szeretett. (?)

12. *Mit tart korunk legjelentősebb természettudományi felfedezéseinek?*

24-en az atomenergia feltalálását, 7-en a penicillin felhasználását, ketten a rádium használatát, egy a televíziós rádió feltalálását tartja legjelentősebbnek, míg hárman nem tudtak felelni.

13. *Mit adna olvasni először parasztfiataloknak?* Itt igen változatos feleleteket kaptunk. 6-an a népi írókat, 5-en erkölcsnevelő könyveket, 4-en gazdasági szakkönyveket, 3–3-an Petőfit, Gárdonyit, 2–2-en Veres Péter könyveit, történeti elbeszéléseket, népmesét, *szentírást*, ismeretterjesztő műveket, míg 1–1 ideológiai irodalmat, Tóth Tihamér könyveit, *illemtant* (!), Boldizsár Iván könyvét a Gazdag parasztlak országáról, Szabó Pál könyveit. Ketten nem tudják, hogy mit kellene parasztfiataloknak adni.

14. *Mit adna először olvasni munkásfiataloknak?*

8-an nem tudják, 5–5-en erkölcsnevelő könyveket és történeti elbeszélést, 4-en a *Bibliát* (!), 3-an ismeretterjesztő könyveket, 2–2-en felta-

lálók életrajzát és Nagy István regényeit, 1–1 pedig szakkönyveket, Tamási Áront, *illemtant*, népi írókat, mesét, Petőfit és Kassákot.

15. *Mi hiányzik legjobban a parasztnak?*

10 felelet szerint általános műveltség és művelődési lehetőség, 7 szerint gazdasági felszerelés, 6 szerint gazdasági szaktudás, 3–3 szerint öntudat és érdekképviselet, 2 szerint technikai kultúra (villany stb.), 1–1 szerint pedig piac, haladás, béke, szabadság, Kettő nem tud felelni, egy szerint pedig semmi.

16. *Mi hiányzik legjobban a munkásoknak?*

14 *nem tudja*, vagy nem felel, 7–7 szerint általános műveltség és művelődési lehetőség, illetve jobb életnívó, 4 szerint üdülés, szórakozás, 2 szerint családi vagyon, 1–1 szerint pedig szeretet, szolidaritás, termelési anyag.

17. *Mi hiányzik legjobban ma a nevelőnek?*

16 szerint jobb anyagi ellátottság, 8 szerint általános művelődési lehetőség, másik 8 szerint szakműveltség, 3 szerint demokratikus szellemi tájékozottság, 1–1 szerint *szabad nevelési lehetőség és a nép megértése*. (!)

18. *Kit tart emberi ideálnak a múlt neves magyarjai közül?*

15-en említették Széchenyit, 7-en Kossuthot, 5-en Rákóczit, 3–3-an Petőfit és Mátyás királyt, 2-en Szent Istvánt, 1–1 pedig Táncsicsot, Apponyit, 1 senkit.

19. *Kit tart emberi ideálnak a ma élő neves magyarok közül?*

19-en senkit (!), 5-en *Mindszentyt*, 4-en Veres Pétert, 2-en Kodály Zoltán és 1–1 pedig Darvast, Ortutayt, Molnár István táncművészt, Karácsony Sándort, Imre Sándort, Szekfű Gyulát és Tildy Zoltánt.

A két legutóbbi kérdőpont együttes összevetésénél érdekes, *Mindszenty mai hívei a múltból mind Széchenyit tartják eszményképüknek*, a mai magyarok között emberi ideált nem találók szintén legnagyobbra Széchenyi hívei, meg Rákóczié. *Veres Péternek mind a négy esetben Kossuth a párja a múltból*. Kodály két ízben Széchenyivel osztozik a népszerűségben, Tildy Zoltán Kossuthal, Karácsony Sándor Mátyás királlyal, Szekfű Széchenyivel, Ortutay Rákóczival, *Darvas József pedig Táncsics Mihállyal*. (Ez a tanító logikusan választott két forradalmi tanító-ideált.)

20. *Hol szeretne élni?*

Falun szeretne élni 18 tanító, kisvárosban 4, általában Magyarországon 4, város mellett falun 3, Észak-európában, Balaton mellett, főváros mellett, Amerikában, tenger mellett és boldog családi otthonban pedig 1–1. Ketten nem jelzik, hol élnének szívesen.

A kérdezettek közül 11-en a pápai áll. tanítóképzőben végeztek, ők voltak a leghaladóbb szelleműek, a legmaradibb feleleteket a kőszegi r. k. tanítóképző volt növendékei adták. A többi vegyesen került ki főként a dunántúli felekezeti képzőkből.

A vizsgálódás adatai önmagukért beszélnek, ki-ki megállapíthatja belőlük a helyzetképet s az adódó feladatokat.

(Fórum, 1948. 4. sz.)

A TUDOMÁNYOS MUNKA KIALAKÍTÁSA A VESZPRÉMI MEGYEI KÖNYVTÁRBAN

Az állami közművelődési könyvtári hálózat fejlődése 1955-ben fordulóponthoz ért. A könyvtári irányítás és könyvtári munka java részét ez ideig a szervezési feladatok tették. Központilag biztosították a könyvtárak részére a korszerű könyvanyagot, megszervezték a megyei könyvtári hálózatokat, könyvtári olvasóvá szervezték a dolgozók jelentős részét. 1954-ben, a nagy szervezési mozgalmak lezajlása után a könyvtárak belső állományrendezést hajtottak végre, és az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának irányításával kialakították új munkaszervezetüket. Bár a ma is érvényben lévő létszámnorma szerint a megyei könyvtárak állományában nincs feldolgozó könyvtáros, a könyvtárak létszámkeretükön belül létrehozták szerzeményező és feldolgozó csoportjaikat. A megyei könyvtárakban a feldolgozó munka korszerű megszervezése tette lehetővé az eddigi kereteken túllépő, új feladatokat vállaló, a tudományos igények felé törekvő könyvtári tevékenység megindítását. A magasabb szintű feladatok képzetesebb könyvtárosokat követeltek, ezért a felsőfokú továbbképzés egyidejű megvaló-

sítása mellett sok könyvtár ekkor nyert meg munkatársul képzett tanárokat és szakembereket.

Veszprémben is 1955-ben rendezte erőit a Megyei Könyvtár ügy, hogy hozzáfoghatott a tudományos igényeket fokozatosan kielégítő könyvtári munkának. Bár a könyvtár 11 dolgozójával egyik legkisebb létszámú megyei könyvtára az országnak, a munkatársak felkészültsége jó, 8 munkatárs végzett egyetemet vagy főiskolát. A tudományos igényű munka megindítását sürgette a helyi igény is. A múltban közös vezetéssel dolgozó Veszprém Megyei Múzeum és Könyvtár figyelemre méltó eredményeket mutatott fel a tudományos munka terén, a felszabadulástól 1955-ig azonban csak a múzeum folytatta ezt a tudományos tevékenységet. Más oldalról pedig az egyetemi várossá emelkedett és tudományos intézményekkel bővelkedő Veszprém az arányos fejlődés elve alapján is elvárta könyvtárától az azonos szintű munkálkodást.

A könyvtári tudományos munka megindítása nem ötletszerűen, hanem tervszerűen történt, figyelembe véve az adottságokat, az igényeket és az elvégzendő feladatokat. A megindított tudományos jellegű tevékenység fokozatosan bontakozott ki, a végrehajtás során állandóan módosult. A tevékenység természete szerint és az áttekinthetőség kedvéért 3 csoportra oszthatjuk fel a veszprémi könyvtár tudományos munkáját: 1. a helytörténeti kutatás segítése és szervezése; 2. a könyvtörténeti, a könyvtártörténeti és a könyvtártudományi kutatás helyi feladatainak megoldása; 3. bibliográfiai tevékenység.

A helytörténeti kutatás segítése és szervezése. A tudományos igényű könyvtári munka első célkitűzése az volt, hogy a Megyei Könyvtár a tájismereti források gyűjtése és feltárása terén érje el a tudományos szintet.¹ Sok nehézsége volt a feladat végrehajtásának. Első az, hogy a múzeum a két intézmény szétválasztása idején a könyvtár akkori vezetőinek gyengesége folytán elvitte a nagyon gazdag tájgyűjteményt. Újonnan kellett hozzáfogni a tájanyag feltárásához és szerzeményezéséhez. Ebben a helyzetben megállapodást létesített a könyvtár a múzeummal az együttműködésre. A múzeum hajlandó volt a tájanyagot a kutatók rendelkezésére bocsátani. Megállapodás történt arra is, hogy a

¹ Az indítékot RÁCZ Aranka tanulmánya adta: *A megyei könyvtárak tájismere-ti anyaga*. Magy. Könyvszle. 1955. 178. 1.

múzeumban elhelyezett helyismereti anyag katalógusa a Megyei Könyvtárban is hozzáférhető legyen.

A tájismereti anyag visszamenőleges szerzeményezése és feltárása egyik fontos feladatává vált a könyvtárnak. A könyvtár megszervezte a rendkívüli gondosságot kívánó gyűjtőmunkát, és megtervezte a tájismereti katalógust betűrendes, szak- és földrajzi részlegekkel. A tájismereti anyag raktározása nem elkülönítve, hanem a központi raktárban történik.

Annak a szükséglete, hogy törekedni kell a legfontosabb tájismereti anyag szerzeményezésére, magával hozta a tájismereti bibliográfia összeállításának igényét. Erről azonban később lesz szó. A könyvtár munkatársai először a szerzeményezéshez szükséges általános tájékozódást szereztek meg a tájanyagban. Ez nem volt könnyű, mert Veszprém megye területe magába foglalja a Balaton és Bakony vidékét, ez a történetileg mozgalmas, idegenforgalmilag látogatott táj már a reformkor óta egyik központja volt az irodalmi, művészeti és tudományos érdeklődésnek, gazdaságilag is jelentős vidéke hazánkban, ezért tájismereti feldolgozás szempontjából rendkívül gazdag. A munka természeténél azt is figyelembe kell venni, hogy a megyeszékhely könyvtára és múzeuma nem egyedüli gyűjtője a megye területén a helyismereti anyagnak. A Balaton speciális tájkönyvtárának rangjára a keszthelyi Helikon Könyvtár tart igényt. A Bakony tudományos tájkönyvtára viszont a Zirci Reguly Könyvtár kíván lenni egyéb tudományos feladatok elvégzése mellett. A Megyei Könyvtár jó együttműködést teremtett az Országos Széchényi Könyvtár két említett gyűjteményével, s megállapodott a bibliográfiai tevékenység összehangolásában. A két állami tudományos könyvtáron kívül együttműködést kellett teremteni a megye két gazdag egyházi könyvtárával. A veszprémi katolikus püspökség könyvtára a régi egyházi anyag gyűjtőhelye, míg a dunántúli református püspökség pápai könyvtára Pápa művelődéstörténetének páratlan gazdag gyűjteménye. Azon kívül, hogy elsősorban a megye újabb kori történetének, mai gazdasági, társadalmi és művelődési életének tájismereti anyagát kívánja gyűjteni, miután a régi anyag megfelelő gazdagsággal áll rendelkezésre az említett könyvtárakban. A figyelem jelentős részét az ipartörténetre és a szocialista társadalom kialakításának táji dokumentumaira kívánja fordítani a Megyei Könyvtár.

A szerzeményezés, feltárás és raktározás megszervezése után igyekezett a könyvtár kapcsolatot teremteni a megyében és a megyén kívül

lakó helytörténeti kutatókkal, szakemberekkel. A kutatók számbavétele, terveik megismerése és egyeztetése s a publikáció közös gondolatai, az elvégzendő feladatok tervszerűbb megvalósítása teremtette az igényt a helytörténeti munkaközösség létrehozására. A könyvtár kezdeményezésére, a többi könyvtárak és múzeumok szakembereinek együttműködésével, a tájismereti kutató összefogása révén alakult meg az *Eötvös Károly Helytörténeti Munkaközösség*. A munkaközösségnek nem kellett előlről kezdenie a tájismereti munkát, hanem csak folytatnia, mert a Megyei Idegenforgalmi Hivatal a tájismereti kiadványok egész sorával szolgálta a Bakony – Balaton-vidék megismertetésének célkitűzéseit. Az új munkaközösségnek elsősorban az volt a feladata, hogy a helyismereti kutatás eddig háttérbe szorult tudományos feladataira is felhívja a figyelmet. A munkaközösség tájismereti kiadványok sorozatos megjelenését is megszervezte. A Megyei Tanács Művelődésügyi Osztályának anyagi támogatásával, a Megyei Könyvtár vezetőjének szerkesztésében megindította a *Veszprémi Könyvek* c. kiadványsorozatát. A sorozat első könyve, LIPTÁK – ZÁKONYI műve: *Veszprém megye a szabadságküzdelmekben*, 1957-ben jelent meg és ismeretterjesztő, népművelési célokat szolgál.

Előkészületben van a munkaközösség másik kiadványa is, a Veszprém megyében született és működött jelentősebb írók, tudósok, feltalálók, művészek és történeti személyek életrajzi lexikona. Az előkészület során eddig 400 személy adatai gyűltek össze. Munkaközösség alakult Veszprém művelődéstörténetének megírására is. Ezen a területen a részletkutatások vannak folyamatban.

A tájismereti tudományos munkát szolgálja a *Veszprém Szemle* című negyedévenként megjelenő megyei folyóirat is. A folyóiratot a Hazafias Népfront adja ki, felelős szerkesztője a Megyei Könyvtár vezetője. A folyóiratban gazdasági, társadalmi, történeti, természettudományos, irodalmi tanulmányok és szépirodalmi művek jelennek meg.

Ezzel a munkával a könyvtár két év alatt a megyei szellemi élet központjába került.

Könyvtörténeti, könyvtártörténeti és könyvtártudományi kutatás. A Megyei Könyvtár dolgozói a helyismereti kutatás könyvtári eszközökkel való elősegítésén és szervezésén túl vállalkoztak saját szakjuk helyileg felvetődő tudományos feladatainak kidolgozására is. A könyvtár

több dolgozója vállal saját munkáján felül tudományos kutató munkát is.

A könyvtárvezető a Népművelési Intézet megbízásából a Veszprém megyei népművelés utolsó 12 évének történetét írja. Helyetese a veszprémi könyvnyomdászat történetén dolgozik, együttműködve a megyei nyomdavállalattal. Az együttműködés szakismeretek kicserélésében, valamint idős nyomdászok emlékezéseinek összegyűjtésében nyilvánul meg. A módszertani csoportvezető ugyancsak a Népművelési Intézet megbízásából írja a Megyei Könyvtár történetét. Ez utóbbi munka adatgyűjtése legnagyobbreszt készen van. Mindezek a tanulmányok Veszprém művelődéstörténetének részletei. A feldolgozócsoport egyik munkatársa a táji bibliográfiák bibliográfiájának előkészítésén dolgozik, hogy összegyűjtse a megyei bibliográfia forrásait.

A könyvtártudomány általános fejlődését is igyekszik szolgálni a könyvtár a maga területén kisebb elméleti részletmunkákkal. A módszertani csoportvezető tanulmányt írt a hálózati módszertani munka új feladatairól, értekezését a könyvtár dolgozói megvitatták. A könyvtárvezető részt vesz az Országos Könyvtáriügyi Tanács munkájában, és közreműködik különböző tervezetek készítésében. A pápai járási könyvtár vezetője a városi könyvtárak sajátos művelődési feladatait és fejlődési lehetőségeit tanulmányozza. A keszthelyi járási könyvtár vezetője a járási könyvtárak feldolgozó munkájáról készít tanulmányt, a sümegi járási könyvtárvezető pedig *Módszertani munka Somogy megyében* címmel készít értekezést. E tanulmányok tudományos értéke felől nincsenek felhőkben járó illúzióink, azt azonban biztosítani akarjuk általuk, hogy az elméleti foglalkozások révén elmélyültebb és tudatosabb legyen könyvtári munkánk.

Bibliográfiai tevékenység. Tájébibliográfia készítésének tervét elsősorban a tájanyag tervszerű gyűjtésének igénye vetette fel. Ahhoz, hogy tervszerűen szerzeményezzen a könyvtár, elsősorban azt kell tudnia, hogy mit gyűjtsön. A könyvtár munkatársai tanulmányozták a munkával kapcsolatos módszertani leveleket, s korábban részt vettek több országos értekezleten, amely ezt a témát tárgyalta. A megvalósítandó tervek külön megbeszéléseken tisztázódtak az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályán, de közbevetőleg több szakember véleményét is kikérték.

Kialakult az az álláspont, hogy szükséges az önálló tájismereti kiadványok bibliográfiájának elkészítése, de ezen túl feltétlenül szükséges a nem kifejezetten Veszprém megyei tájismereti könyvekben található helyismereti anyag bibliográfiai feltárása és a folyóiratok tájanyagának bibliográfiai kimutatása is. Ezt a hatalmas munkát természetesen a Veszprémi Megyei Könyvtár egyedül nem vállalhatta. Általános megállapodás történt a Keszthelyi Helikon és a Zirci Reguly Könyvtárral a bibliográfiai tevékenység összehangolására. A munkához a könyvtár külső szakemberek segítségét is fel akarja használni.

A szükségletek, tervek és lehetőségek számbavétele után úgy látta a könyvtár, hogy a bibliográfiai feladatok két részletben valósíthatók meg. Egyrészt megkezdte saját munkatársaival a meglévő tájismereti bibliográfiák bibliográfiájának összeállítását, másrészt külső szakemberek segítségével elkészíti Veszprém megye sajtóbibliográfiáját. Ez utóbbi munkának első része, NAGY László: *A Veszprém megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1820 – 1956* című kiadvánnyal befejeződött. A részletes lelőhely-bibliográfiának a megye könyvtáraiban (Veszprém, Pápa, Zirc, Keszthely) és Zalaegerszegen folytatott anyaggyűjtésében részt vettek a Megyei Könyvtár munkatársai is.

A könyvtár egyidejűleg készíteti az 1919-es Tanácsköztársaság megyei sajtójának cikkbibliográfiáját is. E munka adatfelvétele nagy részben elkészült. Kiadását a Tanácsköztársaság 40. évfordulójára tervezi a Megyei Könyvtár.

A bibliográfiai tervek jelentős részének megvalósítását a Balatoni Intéző Bizottság segítségével reméli a könyvtár. A BIB ugyanis ki akarja adni a Balaton bibliográfiáját. Ha ez a szándék megvalósul, akkor a Megyei Könyvtárra a Bakony bibliográfiájának összeállítása hárul, s ezzel készen lenne a táj bibliográfiája az önálló kiadványokról. Ezen túl igen fontos a folyóiratok tájanyagának bibliográfiai feltárása is.

A munka végzése folyamán legfőbb szempontokként az igények felkeltését, a tervszerűséget, a fokozatok megtartását tartotta szem előtt a könyvtári vezetés és azt, hogy céljainak és erejének megfelelő feladatokra vállalkozzék. Az a tapasztalat, hogy az arányos célkitűzésű tudományos feladatok a könyvtár felkészült dolgozóinak jó külső munkatársakkal való együttműködése révén megvalósíthatók.

(Magyar Könyvszemle, 1958. júl.–szept. 3. sz., 289-292. p.)

HALLÓ, MÉG ITT VAGYUNK! SZOCIOGRÁFIÁT AKARTAM ÍRNI...

Páldy Róbert – önmagáról és nagy pályatársakról

1961-től 1976-ig, nyugdíjba vonulásáig volt a *Könyvtáros* szerkesztője, 1966-tól felelős szerkesztője. Amikor utoljára publikált lapunkban (1990. 7. sz.), mégis főleg Nagykörűről, az ottani népfőiskoláról írt. Ezért e témakörrel kezdtük a beszélgetést.

– *Mi újság Nagykörűn?*

– A népfőiskola megszervezése nem sikerült úgy, ahogy szerettem volna. A 2600–2700 lakosú helységben, feleségem szülőfalujában mi főleg tavasztól ősziig tartózkodunk, a helyi lakosok szabad ideje pedig főleg tavasztól ősziig tartózkodunk, a helyi lakosok szabad ideje pedig főleg tavasztól ősziig tartózkodunk, a helyi lakosok szabad ideje pedig főleg tavasztól ősziig tartózkodunk. Ezért nehéz a szervezés, a külső előadók megszerzése távolról. Szórványos sikereink azonban voltak, például *Molnár Géza* előadása, amelyet 30-40 ember hallgatott meg (Őt Makovecz Imre *Országépítő* című folyóiratában közölt tanulmányából ismertük meg.)

Népfőiskolai törekvéseink egyértelmű eredménye, hogy a helytörténetre irányították a figyelmet. Azóta tudjuk, hogy a Csataszög külterület neve egy II. Rákóczi Ferenc idejében ott lezajlott kisebb ütközet emlékét őrzi... *Sziráki Sándor* helyi matematikatanár az, aki a község történelmével behatóbban foglalkozik. Már megjelent *A nagykörűi népoktatás története* című munkája, s történelmi sorozatot ír a *Nagykörű* című helyi újságba. Magam a lapban a *Nagykörűi emberek* című írásfüzérben a mindennapi jelenségek bemutatásával igyekszem jellemezni „hőseimet”.

– *Milyen érdekes tényeket hozott felszínre kettőtök kutatómunkája?*

– Helyesen nevezted kutatásnak azt, amit folytatunk. Sziráki Szolonon és Egerben (hisz egy időben a község Heves megyéhez tartozott) levéltárakban tájékozódott, én meg – leányom, *Páldy Eszter* segítségével, aki *Nagykörű kertjei* címmel írta szakdolgozatát – a helyi hagyományokat gyűjtöttem.

A helység arculatát nagyban meghatározta és alakította *Petrovay György* földbirtokos. 1866-ban vette át birtokát, 25 katasztrális hold gyümölcsöst és kertészetet, s a külföldi szakirodalom segítségével azt mintagazdasággá fejlesztette. A falu „központi műhelye” lett a gazdasága, ahol saját maga irányította a munkálatokat, s aki nála munkát vállalt, azt megtanította a mesterfogásokra, a szükséges ismeretekre. Igazi népművelő volt *Petrovay*... *Katona Zsigmond* 1882-ben *Egy alföldi mintakertészet* címmel készített vele interjút (amely az említett évben, szeptember 2-án jelent meg az *Ellenőr* című napilapban.) Még *Szabó Pál* is említi őt 1965-ben a *Szabad Földben* megjelent *Nagykőrüi problémák* című írásában.

– *Kedves Róbert, hogyan élsz mostanában, 82 év súlyával a válladon?*

– Hamar fáradok. Amikor a Közértben bevásárolok, hazafelé az első emeleten meg kell pihennem..., pedig csak a másodikon lakom, egy nem túl magas, harminc éve épült házban. A 400 négyszögöles nagykőrüi telken is elsősorban a feleségem dolgozik (a szülőházát vettük meg). És sajnos rosszul állok az írással is. Gondolataim, ötleteim, témáim és terveim vannak, de a megírás már munka és gyötrelmem számomra. Pedig azelőtt naponta írtam valamit. Fő művem a Dél-Zala című szociográfia, amely a *Féja Géza* és *Szabó Pál* szerkesztette *Kelet Népe* című folyóiratban jelent meg – kapaszkodj meg! – az 1938. júliusi számban. E munkámban hároméves, malomellenőrként szerzett tapasztalataimat, gyűjtőmunkámat összegeztem. (S büszkévé tett, hogy amikor *Veres Péterrel* megismerkedtem, ő emlékezett írásomra, s azt kérdezte: Csak nem a zalai Páldy?). Később, amikor Csík megyében voltam adóellenőr, ugyancsak naponta írtam...

– *Elég zaklatott életed lehetett...*

– Bizony, egész életemben vándoroltam. Nyolc évig voltam malomellenőr, 4 havonta mindig más faluba költöztem (ez közel 25 lakóhelyet jelentett). Csíkban is vándoroltam, ott is faluról falura jártam. S már négyéves koromban kezdődött a vándorlásom (akkor, 1916-ban a szülőfalumból, Gyergyóalfaluból kellett elmenekülnünk a betörő román csapatok elől). Apám katona volt, anyám velem, húgommal és egy ládával menekült. A többi holmink odaveszett. Amikor édesanyám hatéves koromban meghalt, Tusnádfürdőre kerültünk nagyapámékhoz. Apám leszerelése után pedig vele folytatódott bolyongásunk: őt előbb Oroshá-

zára, a felsőfokú mezőgazdasági szakiskolába helyezték gazdasági tanárnak, majd a Vas megyei Csepregre nevezték ki polgári iskolai tanárnak. Később Balatonfüredre kerültünk, s ott megállapodott a család. Az elemit és a polgárit három helyen végeztem, aztán a budai tanítóképzőbe jártam.

– *Csaknem ötvenéves voltál, amikor Pestre kerültél, a Könyvtárhoz, s „letelepedtél”. Itt biztosan sok nagy emberrel, könyvtári személyiséggel találkoztál. Élményeid valószínűleg érdekelnék olvasóinkat...*

– Hát igen, nehéz számba venni, hogy kikkel találkoztam. S bizonyosan valaki kimarad is a felsorolásból.

Sallai Istvánnal nem sokat találkoztam, de elég intenzív volt minden találkozásunk. Már az első alkalommal, amikor Ó-Tátrafüreden, egy könyvtáros találkozón összejöttünk, kiadósan elbeszélgettünk. 1945 után a Nemzeti Parasztpárt Veszprém megyei titkára voltam, „Pista bácsi” ezt tudván arról beszélt, hogyan zajlott le Kisszálláson, ahol akkor élt, a 45-ös választás. Nagy fölénnyel győzött a Parasztpárt, amelynek ő a helyi szervezője és vezetője volt. Olyan elsöprő volt a győzelmük, hogy más párt nem is tudott helyi szervezetet létrehozni. Ebből származott később a baj. A kommunisták helyi megbízottja, későbbi titkára, egy helybeli vasutas azonban becsületes ember volt: 1947-ben elment hozzá, s jóindulatúan tanácsolta: „Tanító úr, menjen el innen, mert ha nem, rossz vége lesz...” Így került *Sallai* előbb a bajszentistváni iskolába, majd onnan a könyvtárügybe... annak nagy nyereségére.

Sokan jöttek a könyvtáros pályára azok közül, akik a Parasztpárt által támogatott *szabadművelődésben* – későbbi kifejezésekkel: népművelésben, közművelődésben – dolgoztak azelőtt. (*Karácsony Sándor* volt a szabadművelődési mozgalomnak a kezdeményezője és országos tanácsának elnöke.) *Könczöl Imre*, a *Fejér*, *Fülöp István*, a Zala Megyei Könyvtár egykori, ma már nem élő két igazgatója is innen indult. *Kiss Gyula*, a szombathelyi tanítóképző intézet népművelési tanszékének későbbi vezetője és sok más neves ember pályája szintén ott kezdődött, abban a mozgalomban. Nekem *Gombos Ferenc*, írói nevén *Simándy Pál* írt levelet, hogy vállaljam a szabadművelődési szervezőmunkát. Vállaltam, s a környező falvakban erre alkalmas embereket kerestem.

1945-ben, amikor a Parasztpárt pesti központjába hívtak, ott *Sipos Gyula* költő bízott meg azzal, hogy a balatonfüredi járásban szervezzem

a Parasztpártot. (*Darvas József* is tudott rólam, ismerte a *Szabó Pál* lapjában, a *Szabad Szóban* megjelent cikkeimet.) Így váltam pártszervezővé, s a Sallai Istvánéhoz hasonló eredményt értem el. Ezért lettem megyei titkár is.

Kovács Mátét államtitkár korában ismertem meg. Ismerte és elismerte a szabadművelődésben végzett munkámat. 1946 vége felé Keszthelyen, egy értekezleten találkoztam vele. Az egyik szünetben a Balaton partján sétáltunk, s emlékszem, hogy azt mondta: „A magyar nép nem fogadja el a kommunista ideológiát, s én sem vagyok hajlandó bedölni neki...” (Talán közös parasztpárti múltunk is hozzájárult, hogy így megnyílt előttem.) Következetes, ugyanakkor diplomatikus embernek ismertem őt, aki ragaszkodott meggyőződéséhez, de nem vitte törésre a dolgot a más elveket vallókkal sem. *Szekeres Pál*, aki előbb a Szegedi Egyetemi Könyvtár, majd a Közgazdasági Egyetem Könyvtárának igazgatója volt, s később a Művelődésügyi Minisztérium könyvtári osztályának vezetője lett, nagyon tisztelte őt, s jó viszonyban volt vele. Pedig egyébként Pali bácsi rabiátus ember volt, még *Aczél György* miniszterhelyettes egyik tájékoztatója közben is bekiabált, hogy nem úgy van az, ahogy mondja...

A hatvanas évek végén, Békéscsabán volt egy nagy értekezlet. Sallai István készített egy vitaanyagot a közművelődési könyvtárügy jövőjéről, különös tekintettel a public librarykre és a magyar közművelődési könyvtárakra. Sallait ott „angolszász orientációja” miatt sokan támadták. Még az is ellene nyilatkozott, aki az első hazai kedvezősináló cikket megírta a szabadpolcokról..., *Kellner Bernát* (a kaposvári megyei könyvtárigazgató, későbbi Állami-díjas) azonban kiállt mellette, ugyanúgy, mint *Sebestyén Géza*, aki ugyancsak parasztpárti érzelmű volt, s a legtöbb koncepciójában támogatta Sallait.

– *Megmondanád azt is őszintén, hogy te hogyan tekintetél ezekre a nagy emberekre, milyen volt a viszonyod velük?*

– Kezdem ott, hogy amikor Sallai és Sebestyén nagy művéket, a kézikönyvet írták, én még tanulóknak számítottam a könyvtári munkában, *Könczöl Imre* mellett segédeskedtem Székesfehérváron, a megyei könyvtárban. Amikor azonban 1955-ben visszakerültem Veszprémben megyei könyvtárigazgatónak (Fehérvárott már az igazgatóhelyettségig vittem), akkor is felnéztem rájuk, bár sokszor megpróbáltak szembeállítani velük.

Amikor a *Könyvtárhoz* kerültem, láttam, hogy szerkesztőként is leginkább a Könyvtártudományi és Módszertani Központra támaszkodhatok. Ott pezsgett az élet: terveket, „anyagokat” (=konceptiókat) dolgoztak ki, vitákat folytattak és kezdeményeztek, főleg Sallai, *Szente Ferenc*, *Futala Tibor* és *Papp István*, s a lap a fórumuk lett. Ezzel mindannyian jól jártunk, a szakma pedig gazdagodott. Másik „szerzőgárdánk” *Az olvasó népért* mozgalomban gyülekezett. Mindkét helyen szellemi műhely működött. Volt hát mire és kikre támaszkodnunk...

Gazdag, tartalmas életem volt. Szociográfiát akartam írni, ezt azonban 1948 után nem lehetett... Ezért szakmai cikkeket írtam. Előéletemben a falukutató mozgalommal, a népi írókkal kerültem kapcsolatba, könyvtáros- és Könyvtáros-koromban a szakma legjelesebbjeivel. Majd később történelemformáló személyiségekkel is találkoztam. A kultúra volt az életem, s hozzáadhattam a magamét...

(ARNÓTH Károly: *Könyvtári Levelező/lap*, 1994, 5. sz.)

KÖNYVTÁROS

TIZENHETEDIK ÉVFOLYAM/1987 NOVEMBER

11

HALLÓ, MÉG ITT VAGYUNK!

Páldy Róbert, a Könyvtáros ny. felelős szerkesztője

Hetvennyolcadik évemet taposva visszatérhettem újra ahhoz a szellemi alapvetéshez, amely a második világháború végén, 1945-ben meghatározta cselekedeteimet. Olvasom a társadalmi váltást közvetítő lapok, folyóiratok, könyvek közleményeit, s válogatok közöttük. Sajnálom nagyon, hogy nincs már olyan egészségem és annyi erőm, hogy tevőlegesen beledobjam magam az új társadalom építésébe, beálljak építői közé. Valami tennivalót azért találtam magamnak.

Nyaraimat jórészt feleségem szülőfalujában töltöm, ennek a falunak életét figyelem érdeklődéssel. Szemlélődésem eredményét össze is foglaltam egy falurajzban: *Cseresnyéskert a Tisza mellett* címmel. A *Jászkunság* című folyóiratnak küldtem el a kéziratot.

Nagyon tanulságos ennek a falunak sorsa. A jobbágytelkek tagosítása, 1863 óta szorgalmas munkával kialakította virágzó kertgazdálkodását, megteremtette az áhított Kert-Magyarországnak példa értékű faluját. A község 1945 után is tovább fejlődött, míg a szocializmus építésének utolsó két évtizedében le nem törték erőit. Ekkor elvették a 3600 lakosú község önállóságát, a szomszéd községhez csatolták termelőszövetkezetét és egész határát. Ez idő alatt 1000 fővel fogyott a lakosság.

A demokrácia szellőinek fuvallatára állott talpra újra a község, 1988 végén visszaszerezte közigazgatási önállóságát, 1989 végére pedig visszaperelte határát, s megújította termelőszövetkezetét.

Én 1945-ben Veszprém megyében a szabadművelődés vezetőjeként népfőiskolai hálózat szervezését indítottam el, s három járásban meg is indult a népfőiskola. Nosza – gondoltam 1989-ben – ez a tiszai község most akar talpra állni, hát éppen ide való egy népfőiskola, hogy szellemi útravalót gereblyézzon össze a talpra álláshoz. A község vezetői, pedagógusai segítettek, s ősszel elindult a faluszeminárium, hogy számba vegye a múlt, a jelen tanulságait s a tennivalókat. A népfőiskola meggyökeresedett.

Az elmúlt télen megalakult a község barátainak köre, megszerveződött a szabadművelődési társaság, létrejött a kertbarátok köre. Most szervezzük a következő évi népfőiskolai tanfolyamot, amelynek az lesz a címe: *Merre fejlődjön Nagykőrű?* A község életének minden vonat-

kozását meg akarjuk vitatni a lakossággal, hogy egységes álláspont alakuljon ki a fejlesztésre. Ebben a munkában nem kerüli el figyelmünket a község életében sorra következő önkormányzati választás, amelynek feladata, hogy arravaló képviselőtestületet hozzon létre a falu vezetésére.

Ezt a helyi munkát kívánom szolgálni addig, míg egészségem megengedi.

(Könyvtári Levelező/lap 1994., 5. sz.)

CSERESNYÉSKERT A TISZA MELLETT

Falurajz Nagykőrőről

Nagykőrű tanulságos múltú falu Szolnoktól harminc kilométerre északkeletre. *Fényes Elek* 1837-ben készített kéziratos helytörténeti lexikona szerint: „Nagy-Kürü magyar falu a Tisza jobb partján, Kőtelektől délre, 1 ¼ mérföldre, 1632 lakossal. Határa mocsáros, szénája, nádja sok. A falu ártéri szigeten épült, a sziget keleti csúcsában. Minden oldalról rétek és vizek ölelik körül.”

A hagyomány szerint a községet csak a nyári száraz idő, vagy téli fagy idején lehetett szárazföldön biztonságosan megközelíteni. Ez, ellenség megjelenése idején bizonyos védelmet is jelentett. A régebbi múltban a Tisza volt a legtöbbet használt közlekedési út, szárazföldöm ma is csak egy útja van: a terepszint legmagasabb vonulatát követő, Szolnokra vezető országút.

Nyelvjáráskutatók szerint lakossága a Jászság és a Kunság közé ékelődő Zagyva-Tarna vidéki í-ző nyelvjárást beszél. Egyházi tekintetben a hevesi főesperességhez és az egri püspökséghez tartozik. Több okleveles adat említi Kürü-Monostorát, legrégebb említése 1219-ből való, a Váradai regesztrumból, mely szerint „*Basil* körüi apát némely embereket lopásért bevádolt”.

Petrovay György körüi földbirtokos, aki nemcsak úttörő kertész volt, hanem a Magyar Tudományos Akadémia levelezőtagja is ezt írja:

„A régi apátság a mai Monostornak nevezett dombon állott, ősrégi tégladarabok most is hevernek szerteszét, de hogy mikor és ki építette... s végre mikor pusztult el – mindezt nem tudjuk. 1318-ban még Kürü-Monostorának nevezi Károly király a falut, jele annak, hogy akkor még állott a zárda.”

Maga a község 1876-ig szintén Heves-Külső Szolnok vármegyéhez tartozott s csak ettől az évtől került az akkor alakult Jász-Nagykun-Szolnok vármegyéhez. A község nevét minden bizonnyal attól kapta, hogy mellette a Tisza hatalmas kanyart írt le. A folyó régi medre ugyanis Nagykörűnél keletre fordult, majd Fegyverneknél visszafordulva újra Nagykörű alá ért. A Tiszán hajózók, tutajozók majd egy napi utazás után újra megpillantották a nagyköri templom tornyát.

A török kitakarodása után megfogyatkozott, megsarcolt nép maradt az ártól megkímélt, magasabb fekvésű helyeken. A falu földbirtokosa a török rabságból szabadult egri várkapitány, *Nyári Pál* volt. Az ő unokáját vette nőül *Petrovay János* Máramaros megyei földbirtokos s kapta hozományul a Nagykörűi birtokot.

A Rákóczi szabadságharc leverése után azonban egy időre kegyvesztettek lettek a *Petrovayak*, birtokukat az *Orczyak* kaparintották meg, de később sikerült az visszaperelni. A jobbágyfelszabadítás és a szabadságharc idején *Petrovay László* volt a földbirtokos.

Kertkultúra megteremtése

Nagykörű az ártéri települések tipikus példája. Löszös táblából emelkednek ki a homokszigetek, melyekre a község és a mezőgazdasági kultúra települt. A lösz tengerszint feletti magassága 88 m, az áradások során ráakódott homoké 94 m. A községtől nyugatra, mintegy 3 km hosszan nyúlik el a homok. A sziget közepe táján törték fel az első szántókat, itt telepítettek először szőlőt is. A természet adottságait az emberek a középkorban az úgynevezett fok-gazdálkodással használták ki. Ennek keretében tudatosan engedték rá egyes területekre az áradások vizeit, majd ezeket egy időre elzárták s később levezették. Így értékes termőterületeket, sőt, halászó helyeket is nyertek, gazdálkodtak tehát a vízhozammal.

A kapitalista gazdálkodásra való áttérést a reformkorban indított Tisza-szabályozás – *Széchenyi István* egyik nagy műve – teremtette meg. Ez gyökeresen megváltoztatta a falu régi környezetét. Levágtak három nagy kanyart, a falut délről körülvevő folyómedrek holtággá váltak. A

gátak ármentessé tették a határt, a szántók és a rétek közé nagy belvíz-levezető csatornákat építettek. Főként szántóföldi termelés indult meg, de a homokszigeten és a Tóalján korán elkezdődött a gyümölcs – és mindenféle zöldség termelése is. Az ártéri gyümölcsstermelésnek ősi múltja van a község területén, erről tanúskodnak a Körtvélyes és Vadalmás határnevek is.

Nagykörűnél 1847/48-ban végezték el a 73. sz. átvágást, 1856-ban a 74. sz. átvágást, 1857/58-ban a gátépítést. Ezek után jöhetett a jobbágyfelszabadítás befejezése, a jobbágytelkek tagosítása. Császári „nyílt parancs” intézkedett 1853-ban az úrbéri rendezésről. Akkoriban a parasztság 35%-a volt telkes jobbágy, 45%-a házas zsellér, 20%-a nincstelen.

Dunántúlon és a Felvidéken 23-35 kishold, Tiszántúlon 35-45 kishold volt az úrbéres telkek átlag terjedelme. Országszerte engesztelhetetlen harcok, véres lázadások kísérték a földbirtokosok és a parasztság között keletkezett úrbéri pereket, mert kevés volt a föld és a földbirtokosok maguknak igyekeztek megtartani a jobb földeket. Az ötvenes-hatvanas évek fordulóján folyt, és sok helyen évekig tartott a pereskedések zöme. A Tisza melletti ármentesítés azonban aránylag sok földet tett alkalmassá mezőgazdasági művelésre, ezért itt nem folyt olyan elkeseredett küzdelem a földekért. Nagykörűben aránylag kisebb is volt a zsellérek és nincstelenek száma, mint országos átlagban. A Nagykörűi földbirtokosok pedig már jóval 1848 előtt is mértek ki jobbágyaik számára dézsma nélküli földeket.

Petrovay József 1795-ben osztott 9 jobbágyteleknek megfelelő földet s *Petrovay László* is osztott földet a tagosítás előtt.

Nagykörűben 1863-ban került sor a tagosításra. *Tóta Mihály* Nagykörűi lakos, 82 éves nyugalmazott agrónómus elmondta nekem, amit gyermekkorában dédanyjától, *Majzik Mihályné* sz. *Farkas Teréziától* hallott mesélni. Eszerint a tagosítás alkalmával minden jobbágy a telkén kívül három hold (kishold) „homokot” is kapott azzal a feltétellel, hogy köteles volt azt szőlővel és gyümölcsfákkal betelepíteni. Ez a homok korábban „csikókert” volt azaz csikólegelő, egyes részein pedig silány rozs termett. *Petrovay László* (1791–1866) földbirtokos a szőlőtelepítéshez mindenkinek ingyen adott alanyt. De ebben a birtokrendezésben már részt vett fia is, *Petrovay György* (1845–1916), aki apja halála után a Nagykörűi birtokot örökölte.

Petrovay György életeleme a kertészkedés lett. Hazai, német és francia szakmunkák tanulmányozása révén kitűnő elméleti felkészültséget szerzett s 25 holdas faiskolát telepített a homokra, ahol állandóan kísérletezett. Kipróbálta, hogy milyen gyümölcs díszlik és terem legjobban ezen a földön. Megállapította, hogy a cseresznye termelése a legsikeresebb. Egy cseresznyehajtás 160 centimétert is nő egy év alatt. A talaj vízben szegény, ez kedvez a cseresznyének, ritkán szenved fagykárt és fája hosszú életű lesz. Az éghajlati viszonyok is kedvezőek, aránylag szélvédett a homok fekvése és bőven van napfény. Ezért a szőlőtermelést lassan felváltotta a cseresznye. Az 1800-as évek végére a homokon már uralkodóvá vált a cseresznyetermelés. *Petrovay* 1888-ban hozatta be Hollandiából a germersdorfi óriást s ezt kezdte népszerűsíteni. Így alakult ki a cseresznyéből az árutermelés. Faiskolájának árjegyzékét évenként elkészítette a törökszentmiklósi nyomdában s „Nagykörüi Értesítő” címmel az egész országban terjesztette.

A földművelésügyi miniszter 1877-ben megbízta a Szolnok megyei faiskolák szakfelügyeletével. A következő évben 50 megyebeli tanító részére tartott a községben nyári mezőgazdasági szaktanfolyamot. Kezdeményezte, hogy a Nagykörüi ismétlő iskolát önálló állami gazdasági iskolává fejlesszék, amely 1907-ben meg is valósult. Mindezt *Sziráki Sándor* tanárnak; „*A nagykörüi népiskola története*” c. művéből tudjuk.

Petrovay György kertészetét és munkáját abban az időben az *Ellenőr* című budapesti politikai és közgazdasági napilag 1882. augusztus 29-i száma mutatja be „*Egy alföldi mintakertészet*” c. vezércikkében, melyet *Katona Zsigmond* újságíró írt.

Ebből idézek néhány megállapítást.

„*Petrovay* urat a községen kívül eső, magas homokdombon elterülő kertjében, munkásaival foglalkozva találtam. Megnevezve magam és utam célját, örömmel fogadott, úgyhogy munkásságát legalább tájékozódólag áttekinthettem.

Azt hittem, hogy ő a kertészeti pályára, mint szakmára nevelt s ezzel foglalkozó rendes műkertész. Azonban észre kellett vennem, hogy magas műveltségű birtokos úrnál vagyok, aki a gyümölcsstenyésztés és a kertészet nemes hivatása iránt lelke egész melegével vonzalmat érezvén, abban magát az utóbbi néhány év alatt rendkívüli vasszorgalommal, a legjobb külföldi munkák segélyével kiképezte s őt méltán tartjuk máris a magyar kertészet egyik legkiválóbb vezéralakjának.”

A cikk ezután pontokba foglalja, hogy mi a faiskola szép sikerének alapja. Szerinte hozzáértés, előrelátás, gondosság. „Órák telhetnek belé, – mondja – míg 80.000 darabot kitevő temérdek nemes oltványcsemete felett rövid áttekintést nyerhetünk.”

„Azzal a meggyőződéssel váltam el kertjétől, hogy munkássága nagy érdemeket fog biztosítani számára a hazai gyümölcsstermelés terén” – fejezi be cikkét.

Nagykörűben tartja magát a hagyomány, hogy *Petrovay György Széchenyi István* hatására tette azt, amit tett. S ez így is van. Bár nem tehetta *Széchenyi* személyes hatására, mert gyermek volt, mikor *Széchenyi* többször megfordult Nagykorú táján, de valójában mégis *Széchenyi* országosan ismert példája ösztönözte őt arra, hogy egyrészt saját birtokát a legkorszerűbben művelje, másrészt gondoskodjék egyúttal faluja és tágabb környezete gazdálkodásának fejlesztéséről is. Nemcsak példát mutatott gazdálkodásával, hanem tanította is népét. Népszerűsítette *Széchenyi* kezdeményezéseit az eperfák ültetésében, a selyemhernyó tenyésztésben, a méhészet, a céltudatosabb baromfitenyésztés elindításában. A kertészkedés elterjesztésével magasabb mezőgazdasági kultúrát honosított meg a községben, sokoldalúvá tette a falu termelési kultúráját. Megszerettette a feltétlen hozzáértést és gondosságot kívánó kertészeti munkát. Mindig saját maga irányította kertjének munkásait. Kertjében érezte magát legjobban, sokszor ebédjét is munkásai körében költötte el. Gyakran előfordult, hogy este megtöltött egy kis demizsont borral s ellátogatott a faluban valamelyik gazdához, ahová átjöttek szomszédai is és beszélgetéssel töltötték az időt. Ezeknek a beszélgetéseknek volt veleje tanulsága. Szerette a magyar népet s művelt ember lévén szívesen adta tovább ismereteit.

A kertészkedés mellett történetkutatással is foglalkozott, tanulmányai a *Századok* és a *Turul* hasábjain jelentek meg. 1906-ban felhagyott a gazdálkodással, élete utolsó tíz évét a Máramaros vármegyei levéltár főlevéltárosaként töltötte.

A nagykőrüi cseresznye sikerei

A századforduló után már a gazdasági iskola faiskolája és a községi faiskola is megkezdte működését. A germersdorfi cseresznye szélesebb körű elterjedését *Németh Frigyes* közreműködésének lehet köszönni, aki a községi faiskola kertésze volt. Ő apjától vette át ezt a kertészetet 1907-ben, 16 éves korában. Munkáját dicsérik a ma is termő öreg cseresznyefák, amelyek 2–3 mázsa cseresznyét is adtak évente. A cseresznye köztése pedig főként zöldbab volt.

1912-től *Bíró Antal* gazdasági szaktanító vette át a gazdasági iskolát. Az ő gyümölcskertészete nagyban hozzájárult a germersdorfi és a badacsonyi óriás uralkodóvá válásához. Az 1920-as évekre már a termelés 80%-a e két fajtából adódott. *Szilvás Ernő* kertészmérnök 1958-ban írt diplomamunkája szerint a termésátlag fánként 68 kg volt, a szeles részeken kevesebb, a széltől védett részeken 80–120 kg. A kereskedők helybe jöttek a termésért. Pesten nagykőrösi cseresznye néven árulták a gyümölcsöt azért, hogy a termőhelyet titkolják a konkurencia előtt. A kereskedők később kartellbe tömörültek és lenyomták a cseresznye árát.

Ennek kivédésére szervezte meg 1930-ban a helybeli Hangya a cseresznye exportját. *Sípos Béla* kántortanító volt a Hangya elnöke. Ő először a Debreceni Mezőgazdasági Kamarához fordult szakvéleményért.

A vizsgálat jó lehetőségeket helyezett kilátásba az értékesítésben. De feltételeket támasztott. Mindenekelőtt a cseresznyelégység elleni védekezést tartotta szükségesnek. A Kamara szerzett 12 kézi permetezőgépet a községnek, a Hangya díjtalanul adta a vegyszert. 1931-re steril lett a cseresznye.

Tóta Mihály írta össze a fákat, nyilvántartásba vett 5200 germersdorfi cseresznyefát és 1200 pándy meggyfát. Egy fáról, egy mázsa termést kalkulálva kötötték meg a szerződéseket. Szigorú átvételi feltételeket szabtak és a termelők ezeket be is tartották. A gyümölcsöt válogatva, selyempapírba és 12 kg-os faháncs kosarakba csomagolták, ügyelve arra, hogy egy-egy kosárba azonos színű gyümölcs kerüljön. Az árut Szolnokról exportálták Bécsbe, Berlinbe, Londonba és Varsóba. Az exportra kedvező időben került sor, mikor a korábban érő olasz cseresznye már lefutott s az ízesebb magyar cseresznyének nem volt konkurenciája.

A cseresznye szabadpiaci ára ekkor 18 P volt mázsánként, de a Nagykőrüi export cseresznyéért 51 P-t fizettek. Ekkor dühöngött a nagy gazdasági válság, nagyon leestek a mezőgazdasági terményárak. Ekkor két mázsa cseresznye árából lehetett venni egy tehenet. Volt 30–40 mázsát értékesítő gazda is. A pándy meggynek 10 dollár volt mázsája. A legjövedelmezőbb termelési év 1932 volt. 1933-ban azonban újra megjelentek a kereskedők a községben és ráígértek a Hangya áaira. Erre sok termelő elpártolt a Hangyától, amelynek aztán abbamaradt az exportja. Ezután a kereskedők újra kartellbe tömörültek és megint lenyomták az árakat. Ezek a kereskedők 1948-ig uralták a termőterületet.

A kereskedők a termés 60%-át vásárolták fel, a többit a termelők szekéren, hajón, teherautón hordták Szolnokra és a megye városaiba, községeibe. Kapós volt a finom gyümölcs, mert a vitaminszegény tél után az első üdítő gyümölcs volt, mely nagy tömegben jelent meg a piacokon és Nagykőrü kiemelkedő termelőhelye volt a cseresznyének, meggynek.

Nemcsak a cseresznye

A harmincas években már 60–70 éves múltja volt a községben a gyümölcskertészkedésnek, mely állandó gondoskodást igényelt a kerttulajdonosoktól s ez szellemileg is magasabb szintre emelte gazdálkodásukat. Ezt az igényt igen erőteljesen szolgálta a községben működő gazdasági iskola, amelybe nemcsak ímmel-ámmal jártak a hat osztályt végzett fiatalok, mint sok más ismétlő iskolába, hanem komoly elméleti és gyakorlati ismeretekre is szert tettek.

S a gondosabb gazdálkodás igényét nemcsak a kertészkedésben, hanem más termelési módokban is alkalmazták. A cseresznyetermelés mellett felvirágzott a körte termelése is, amelynek különben is hagyományai voltak a Tisza menti gazdálkodásban. Nagy mennyiségben vittek piacra a körtét is s jól jövedelmezett a cseresznyés kertekben köztesként vetett zöldbab is. Napjainkban mesélte egy idősebb asszony, hogy ők a két világháború között, lánykorukban nemcsak az aratás miatt keltek fel éjjel, hanem azért is, hogy a homokon megszedjenek 5–6 zsák zöldbabot s azt hajnalban leadják a terménybegyűjtőnek és csak azután menjenek ki aratni.

Törökszentmiklóásra két réven keresztül juthattak el a Nagykőrüiek. Az egyiket Pityóka révnek nevezték. Rengeteg krumplit szállítottak ezen keresztül a törökszentmiklósi piacra. Ez volt ennek a révnek fő-

forgalma. Híres is volt a Nagykörúii krumpli. A piacon mindig a nagykörúii gazdák krumplija kelt el először. Ha ez megtörtént, szomszédos községek gazdái megkérték a körúieket, hogy az ő kocsijaikra rakhasák át a termésüket, mert úgy hamarább elkél. Rengeteg uborkát is termeltek és hordtak a piacokra, a volt ártéri területek különösen alkalmasak voltak uborkatermelésre, meg paprikatermelésre is.

A törökszentmiklósiak „boldogságos Nagykörünek” nevezték el a községet sok szép gyümölcsük és terményük láttán. Hosszú sorok jöttek-mentek az országutakon, mint mikor a hangyák vonulnak s megrakott kézikocsikkal, talicskákkal, tótkosarakkal, batyukkal, később kerékpárral s Szolnokra hajóval vitték terményeiket. A harmincas évek vége felé pedig a lucerna- és heremagtermelésnek lett nagy keletje. Az eddig kevésbé kihasznált szikes határrészeket lehetett befogni a heremagtermelésbe s néhány év alatt az ügyesebb gazdák olyan jó vásárt csináltak ebből a termelésből, hogy sokszor még a cseresznye jövedelmességét is felülmúlták.

Ennek a szorgalmas piacjárásnak „hangya” hasonlata egyben jelzi a gazdálkodásban megjelenő frissességet is, a termelés folytonos megújításának igényét a piac követelményei szerint. A harmincas években már sűrűn hangoztatták, főként a népi írók falukutató műveiben, hogy a mezőgazdaság fejlődésének útja a Kert-Magyarország felé mutat. Érdekes, hogy ebben az irodalomban akkor Nagykörúról szó sem esett, pedig akkor már virágzott itt ennek a Kert-Magyarországnak egy mintául vehető faluja.

A népi írók közül először *Szabó Pál* járt Nagykörüben, akit *Tóth András* hívott meg, hogy bemutassa neki a Tisza menti cseresznyéskertet. Az író el volt ragadtatva, azonnal megértette a gyümölcstermelés jelentőségét és nagy beszámolót írt a *Szabad Föld* 1965. június 4-i számában a látogatásról. Írása fellelkesítette a nagykörúieket, de kiváltotta a megyei vezetők rosszallását. Az írók meghívták a községbe, hogy irodalmi esten beszélgesse el a helybeliekkel a kertészkedés dolgairól, a megyei pártbizottság azonban fellépett ez ellen és betiltotta a rendezvényt. Mit akar ez a vén reakció? – kérdezték. Szomorú, hogy a megyei vezetők akkor ezt tudták mondani a *Talpalatnyi föld* írójáról. De elégtételül vehetjük tudomásul, hogy ma már a kutya sem tudja, hogy kik voltak akkor a megyei vezetők, de az író neve maradandóan világít könyveiből...

Amikor nem vették figyelembe a mezőgazdaság minőségi adottságait

A második világháborút követő újjáépítés idején egyenlőre folytatódott Nagykőrű fejlődése. Rendbe hozták intézményeiket, gazdaságukat, az állami gazdasági iskolából gazda- és gazdaszonyképző iskola lett öt tanerővel, mindennapos tanítással. 1948-ban azonban az általános iskola megszervezésével együtt megszüntették a gazdasági iskolát. Ezzel kiesett a község életéből egy fontos intézmény, mely a kertészkedés szakembergárdáját képezte. Megszűntek a faiskolák is. Hamarosan termelészövetkezet is alakult a községben, mely a kezdeti botladozások után talpra állt és megerősödött. Azt is jól csinálták a Nagykőrűi gazdák, amíg maguk között voltak...

Az ötvenes évek elején *dr. Brózik Sándor*, a Kertészeti Kutató Intézet ifjú kutatója elkezdte a cseresznyetermelés hazai tájfajtáinak feltérképezését. Felkutatta a legkiválóbb termelőhelyeket, majd 1952/56 között Érden be is mutatta az eredményeket. Nagykőrűről megállapította, hogy itt germersdorfi óriást termelnek, amely ugyan nem eredeti tájfajta, de kiváló talaj és éghajlati viszonyok között 28–30m/m nagyságú, extra kiváló gyümölcsöt hoz s a község zártkertjében rendszeresen jó termést ad. Fajtakísérleteket is végeztek és 1965-ben megkezdték a tsz területén egy 50 hektáros nagyüzemi gyümölcsös telepítését. A folyamatos érés érdekében a cseresznye mellé 40%-ban meggyet telepítettek, hogy ezzel elnyújtsák a szedés idejét. Mázsás termésű germersdorfi és pándy fákat alakítottak ki, ez hektáronként 100 mázsás átlagtermést hoz. A területen azonban már nem tudtak tovább terjeszkedni, mert a talaj Kőtelek felé szikes. A Nagykőrűi zártkert mellett azonban van még lehetőség egy 30–40 hektáros új ültetvényre. Kötelken pedig kialakítottak egy 30 hektáros meggy és egy 25 hektáros szilvatelepítést. Ez utóbbi községben meggylé üzemet is szerveztek, melynek alapanyagát rázógépes szedéssel gyűjtik be. Ezen kívül a közeli Fegyverneken és Tiszaburán is létesítettek nagyüzemi gyümölcsösöket, amelyek társultak a tájban az eddigi Nagykőrűi zártkerti termeléshez. A *Kertészet és Szőlészet* c. folyóirat 1973. májusi számában „*Legnagyobb cseresznyeskertiünk: Nagykőrű*” című cikke már beszámolt a termelés nagyüzemi irányban való fejlődéséről. A fő probléma azonban az, hogy bár tudnak már sok és jó gyümölcsöt termelni, de nincs megoldva az értékesítés.

Elmondta *Brózik Sándor*, hogy 1989-ben Bécsben a cseresznyeérés idején 80 schilling volt a cseresznye kilója s ez bizony felette volt a 300 forintnak. Nagykörűben pedig 20–30 forintot fizettek a termelőnek. Mégiscsak hallatlan, hogy a termelő tizedrészét sem kapja annak a fogyasztói árnak, amit a közeli piacon elérnek. A felvásárlást főként a szolnoki ÁFÉSZ végzi Nagykörűben, amely a termelői árakat visszafelé kalkulálva alakítja ki s az ilyen mechanizmus szerint csakis a termelő fizethet rá. Ma sokkal több kézen megy keresztül ez a kényes gyümölcs, mint régebben, többször válogatják, csomagolják, törik s persze több kéz szedi le róla a sápot. A termelő adja, nem adja, nem kap többet. S még azt is rossz néven veszik, hogy pl. tavaly a kecskeméti és az egi ÁFÉSZ is jelentkezett felvásárlóként. Néhány kamionnal pedig bécsi exportőrök is megjelentek és 40 forintot adtak a gyümölcs kilójáért. Nem tetszett ez a szolnoki ÁFÉSZ-nak, úgy látszik monopóliumot kíván magának s egyedül akarja irányítani az árakat. Így van ez, ha az értékesítés elszakad a termeléstől.

Harcok az önállóságért

A Nagykörűi termelészövetség utolsó éveiben eredményesen működött. Rendben vezették a gazdaságot, 1975 végén a nyereségből 16 milliót tartalékoltak fejlesztésre. Ezt a fejlesztést azonban lehetetlenné tette a megyei irányítás „gigantomániája”. A szomszédos Kötelken ugyanis csőd előtt állt a termelészövetség, fel kellett volna számolni. Nyilvánvalóan ezért született meg a terv, a két tsz-t egyesíteni kell. De ezt nem úgy hajtották végre, hogy az elgyengült tsz olvadjon bele az erősben, hanem úgy, hogy a gyenge falja fel az erőset.

Már 1976. január 2-án megjelentek Nagykörűben a kötélki tsz szekerai és vitték a terményeket, az eleséget és az almot. Mert Kötelken már nem tudtak mit adni az állatoknak. A Nagykörűiek félretették fejlesztési alapjából fizették ki a kötélki tsz-tagok elmúlt évi járandóságait. A hírhedten gyenge képességű és emberi gyarlóságokkal terhelt kötélki tsz elnök lett az egyesített szövetség elnöke. A nála jóval képzettebb Nagykörűi gazdák számtalan esetben vitatták, sőt meg is tagadták parancsainak teljesítését, mert tudták, hogy végrehajtásuk kárt okozna a gazdaságnak. S ilyenkor aztán következett a fegyelmi elmarasztalás. Így kerültek ki a tsz vezetőségéből sorra a Nagykörűiek. Általános derűtséget keltett a tsz dolgozói körében, hogy az első évben a külföldi vásárlók nem vették át a kötélki tsz által exportált cseresznyét azzal a

kifogással, hogy ők Nagykörúii cseresznyét rendeltek. A tsz vezetőségében ugyanis annyi előrelátás sem volt, hogy megtartsák az évtizedek óta bevezetett márkanévet.

De még nagyobb elégedetlenséget keltett a lakosságban, hogy 1977-ben – a gigantománia újabb megyei terve szerint – elrendelték Nagykörú, Kőtelek és Tiszasüly községek egyesítését. Így akartak kialakítani egy nagyközséget, mondván, hogy annak pénzügyi lehetőségei kedvezőbbek lesznek, mint a községeknek külön-külön. Hát kedvezőbbek is lettek, de csupán Kőteleknek.

Az nem zavarta az egyesítőket, hogy az új nagyközség két szélső tagja 24 kilométerre van egymástól, a középben fekvő Kőtelek pedig 12 kilométerre van mindkét tagközségtől. Ilyen adottságok mellett csak a bürokratikus fejek képzelhetik, hogy egy nagyközséggé válhat valami-kor is a három település.

Az egyesítés előtt műleírást kértek a három községről a Csongrád megyei Tervező Vállalattól. A szegediek megállapították műleírásukban, hogy Kőtelek nem rendelkezik olyan adottságokkal, amelyeket akár egy alsó fokú központtól is megkövetelnek a rendelkezések.

Szolnok megye akkori vezetői szerepkör nélküli mellékfalunak minősítették Nagykörút. Hogyan? Hát a kertészkedés, a virágzó gyümölcsstermelés az nem szerepkör? Hát mi szerepkör, ha ez nem az? Még azt is elhíresztelték, hogy ha nem férnek a bőrükbe a Nagykörúiek, akkor traktorokkal fogják kihúzgálni a cseresznyefáikat.

A megyei irányítás Kőtelek valóban látható elmaradottságát úgy igyekezett mérsékelni, – s ezt meg is mondták a nagykörúieknek – hogy amíg Kőtelek fel nem fejlődik központi szerepköréhez, addig Nagykörú ne is számítson fejlesztési hitelre. S ez így is volt az együttélés 12 éve alatt. Sőt, még korábban kifejlesztett Nagykörúii intézményeket is elsorvasztottak. Például: míg Nagykörúben régóta saját konyhájukon étkeztek az iskola tanulói, addig Kőtelken a gyerekek a kocsmában étkeztek. S mivel az iskolák költségvetési összegeit amúgy is Kőtelken kezelték, hát mi sem volt könnyebb, mint a napközis konyha fenntartásának fedezetét áttenni a kőtelki iskolához s a Nagykörúii iskolások mehettek a kocsmába étkezni. A történethez az is hozzátartozik, hogy az egyesítés megindításakor a megye vezetői állásfoglalást kértek a Nagykörúii iskola pedagógusaitól, hogy támogassák a községek egyesítését. A válasz az volt, hogy a nevelők nem helyeslik a községek egye-

sítését. A megyei igazgatási vezetők erre azt felelték, hogy más állásfoglalást vártak volna a pedagógusoktól.

Volt a községben egy jó ktsz, 18 féle iparos nyújtott keretében szolgáltatásokat a lakosságnak. Ezt áthelyezték Szolnokra. A lakosság nagyon elégedett volt a községben a sütőüzem bérlőjével. Jó kenyeret sütött, péksüteményt is készített és egész nap lehetett a faluban kenyeret vásárolni. Egy idő után elkezdték ellenőrizni, majd büntetni s végül annyira zaklatták, hogy beadta az iparát s elköltözött a faluból. Ezután kijött a szolnoki sütőüzemből egy brigád s elbontották a sütőüzem kemencéjét, melyet a községi tanács támogatásából egy évvel korábban raktak. Azóta Szolnokról hozzák a kenyeret, amely néha van, máskor későn érkezik, s családonként egy ember hétvégeken azzal foglalkozik, hogy sorba álljon a kenyérért és a tejért.

Nagykörűnek 1940-ben 3665 lakosa volt s körülbelül azonos nagyságú község volt Kőtelek és Tizsasüly is. Még 1960-ban is 3220 lakost számláltak Nagykörűben. 1980-ra azonban a lakosság száma leesett 2550-re. A legutóbbi két évtizedben tehát 1000 lakos hagyta el a falut. S mindezt azért, mert elvonták a községből a kereseti lehetőségeket.

Minden vonalon leépítés folyt. A tanácstagok vagy lemondtak, vagy egyszerűen nem jártak el tanácsulésekre. Meg is mondták miért: Kőtelken nem lehetett véleményük, szavuk. A tanács vezetői pedig bujkáltak a lakosság elől, mert szégyellték hallgatni a jogos szemrehányásokat.

Merre fejlődjön hát Nagykörű?

A falu 1984-ben kezdett „szabadságharcot” az önállóság visszaszerzéséért. A Hazafias Népfront helyi vezetősége kéréssel fordult az Elnöki Tanácshoz, hogy bontsa fel az erőszakolt egyesítést. A kérést közösen fogalmazták, de végül is egyedül maradt aláíróként az elnök, *Németh Gábor*. Ezért aztán később elég zaklatásban és fenyegetésben volt része.

A május elsejei felvonulás előtt rölapok jelentek meg a községben, hogy tiltakozzanak az egyesítés fenntartása ellen.

„Az egyesítést semmiféle észerv nem képes igazolni. Mondják hát meg akkor, hogy a jövőben semmiféle beleszólásunk nem lehet saját ügyeinkbe!” – írta a rölap.

A hirdetett tüntetésből nem lett semmi, mert megjelentek a faluban civil és egyenruhás rendőrök és „mérsékelték” a kedélyeket. Akkor nem sikerült kivívni Nagykörűnek sok száz éve gyakorolt önállóságát.

Diadallal írta a megyei lap: „Mégis együtt marad Kőtelek, Nagykörű és Tiszasüly!”

A demokratizmus 1988-ban feltámadt szellői azonban – Nagykörű és Tiszasüly együttes fellépésére – vita nélkül, egy lendülettel elfújták a bürokratizmus bornírt mesterkedéseit, a kierőszakolt egyesítéseket.

Nagykörű visszakapta önállóságát. Hamarosan hozzáfogtak a tíz év során elmaradt fejlesztések pótlásának. Tornatermet építettek az iskolához, utakat köveztek, járdákat létesítettek, új áruház építésébe fogtak. Megkezdték a szellemi erők összpontosítását is. Megalakították Nagykörű Barátainak Körét, hogy támaszkodhassanak a szülőföldről elkerült és másutt munkálkodó emberekre és a faluhoz csatlakozó, itt is gyökereket vert városi lakosokra. De megalakították a községben a Kertbarátok Körét is, csatlakozva az országos és megyei szervezetekhez és megszervezték a *Petrovay György*ről elnevezett Szabadművelődési Társaságot is, mely társadalmi szövetsége a helyi közművelődésnek.

S mindezekon felül Szolnok megyében elsőnek szerveztek népfőiskolát, hogy fórumot teremtsenek a község múltjának megismerésére és értékelésére, mostani életünk legfontosabb problémáinak elemzésére, terveink megvitatására és megalkotására. Mindezt azért, hogy a demokratikus közélet lehetőségeinek felhasználásával szót értsünk a község lakosságával és vele egyetértésben, az ő támogatásával fogjunk jövőnk építéséhez.

Az ilyenféle tervezgetések közben lett világossá, hogy a község közigazgatási önállóságának elnyerésével csak félig sikerült megvívni a község szabadságharcát, mert az önállósághoz nincs meg a szükséges gazdasági alap. Két éves szívós küzdelembe került, míg sikerült visszaperelnünk a szomszéd községtől a falu határát és önállósítani a termelőszövetkezetet. A falu egyöntetű állásfoglalással vett részt a termelőszövetkezet küzdelmében és nagy örömmel vette tudomásul, hogy olyan új vezetőséget választottak helybeliekből, amely bírja az egész község bizalmát.

De hátra van még egy feladat: a község új önkormányzatának megszervezése. A leendő új községvezetés nagyobb lehetőséget és teljesebb hatáskört kap a község életének irányítására, mint az eddigi tanácsrendszer. Most már nem azt kell figyelembe venni, hogy mit kíván a községtől a többség, hanem azt hogy mi szükséges, mi hasznos a községnek és mit kíván a lakosság. Ennek képviselőjére kell kiválogatni a

legalkalmasabb embereket, akik eddigi helytállásukkal, munkájukkal, szemünk előtt lefolytatott életükkel rászolgáltak a bizalomra.

A népfőiskola az elmúlt télen megszervezett faluszemináriumán már azt a célt szolgálta, hogy közel hozza a lakossághoz a falu legfontosabb problémáit. Ezt az idei télen még tervszerűbben szükséges folytatni.

Ezért idén azt a címet adjuk a faluszemináriumnak, hogy: Merre fejlődjön Nagykörű? Sorra kívánjuk venni és megbeszélni a résztvevőkkel, hogy mit várnak a falu jövőjétől. Nézetem szerint mindenképpen a minőségi gazdálkodás céltudatos fejlesztését kell legfontosabbnak tekinteni, mégpedig a kertgazdálkodás segítségével, amelyek a község életében már kipróbált múltja és eredményei vannak.

Nagykörű, 1990 áprilisában

Kiegészítés:

A *Szolnok megyei Néplap* 1978. július 9-i számában jelent meg *Körmendi Lajos* író *Boldogságos Nagykörű* c. cikke. Ennek a cikknek mondanivalója szerepel ebben a kéziratomban. Én 1989 nyarán nagykörűi adatgyűjtésem során jártam *Huszár Dénesné*nél és *Barát József*nél, akik annak idején *Körmendi Lajost* is informálták, de később nekem is elmondották ezt a „*Boldogságos Nagykörű*” emlékezést. Én magával a cikkel 1990 májusában ismerkedtem meg, amikor kéziratomat már leadtam a *Jászkunságnak*, éppen *Körmendi Lajos* főszerkesztő számára. Ekkor jöttem rá, hogy *Körmendi Lajos* cikke akkor keletkezett, amikor a nagykörűi termelőszövetkezet és Nagykörű község bekebelezése már befejeződött és a község a legteljesebb elnyomatás állapotában volt. Ilyenformán az író szép kiállása Nagykörű igaza mellett csatlakozik harmadikként az általam részletesen ismertetett 1882-es *Katona Zsigmond* és az 1965-ös *Szabó Pál* cikkhez és a legjobb írás, amely Nagykörűről az elnyomatás éveiben a *Szolnok megyei Néplapban* megjelent. A megyei lap egyébként csak 1988 után foglalkozott rokonszenvvel a község életével.

(Kézirat, 1990.)

VESZPRÉM MEGYE AZ OTTHONT JELENTI SZÁMOMRA...

A hó nélküli december álomba ringatja a balatonfüredi utcákat, sétányokat, s a jéghideg víz csendesen csobban a tóparton. A nyári zsvivaj, a perzselő napsugár hiánya kissé idegenné is teszi ezt a kisvárost. A téli „meleg pontok”, az Annabella, a Marina, a Kedves és a Baricska, féltőn óvják a téli vendégeket. Hasonlóba igyekszem: a pedagógus üdülőbe, Páldy Róberthez.

Neve és Veszprém megye könyvtárügye szoros kötődésű. Több könyvtáros nemzedék emlékezhet rá úgy, mint könyvtárszervezőre, a könyvtáros mesterség tanítójára, és mint a szaklap főszerkesztőjére, avatott tollú publicistára, szakíróra. Régi otthonát látogatni jött s újabb erőgyűjtésre újabb feladatokhoz. Ünnepek, évfordulók előtt az 1945 utáni éveket elevenítjük fel, e megyénkben is mozgalmas időszakot, amikor a tett évtizedeket akart átölelni. Derűssé válik, hogy erről beszélgethet.

– *1977 óta vagy nyugdíjas. Hogyan érzed magad?*

– Nem panaszkodhatom, mert az a munka, amit az utolsó évtizedben végeztem, tulajdonképpen folytatása az előzőnek, csak nem mint szerkesztő, hanem mint cikkíró végzem. Most is kulturális kérdésekkel foglalkozom elsősorban. Éppen a minap jelent meg nagyobb lélegzetű írásom az Olvasó Nép folyóiratban Zákonyi Ferencről. Ilyen munkák töltik ki napjaimat, így közeledik 75. évem. Ilyenkor az ember már számadásra is gondol. Tervbe vettem például, hogy elkészítem egyik tevékenységemnek, közéleti írásaimnak bibliográfiáját. Legalább címekben és időrendben legyen együtt, ami kifutott tollam alól...

– *Régi munkakörödből adódóan kikkel tartod a kapcsolatot, benne vagy-e még abban a szellemi áramkörben, amely számodra életed munkálkodásának fő évtizedeit jelenti?*

– Benne élek a régen elindított áramkörben. Veszprém megyében elsősorban a megyei könyvtárral, Varga Bélával és munkatársaival – ide számítva Tóth Dezsőt is, aki bár új munkakörbe került, de hasonló területen dolgozik. Aztán a balatonfürediekkel, ahol ifjúságomat töltöttem. Családunk az első világháború után került szülőföldemről, Székelyföldről a Dunántúlra, itt Balatonfüred lett az otthonom, itt nevelkedtem és eszmélkedtem. Tamás Áron írja, hogy „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne”. Nekem ez Balatonfüreden sikerült. Itt

épült ki együttműködésem Lipták Gáborékkal, Zákonyi Ferencsel, náluk sok íróval, alkotó emberrel ismerkedtem meg, vagy újítottam fel a régebben megkötött ismeretséget. Nemrég beléptem a füredi Jókai körbe, segítem a munkát a magam lehetőségeivel. De nagy gond, hogy Fürednek nincs művelődési háza, nehéz találni összejövetelre alkalmas helyet... Természetesen volt lapommal, a Könyvtárossal és a könyvtárüggyel is szoros kapcsolatban vagyok, kapok feladatokat, néha nem is keveset. A Hazafias Népfrontnál pedig az Olvasó népért mozgalomban dolgozom. Vannak hát teendőim...

– *Induljunk el 1945-től, a szabadművelődési korszak kezdetétől. Miben és hogyan vettél részt, mit tartasz ma is értéknek ezekből az idők-ből?*

– Veszprémbe 1945 őszén kerültem, amikor a füredi járást Veszprém megyéhez csatolták. A Parasztpárt megyei titkára lettem. Ekkor kaptam levelet a minisztériumból Simándy Páltól, hogy vállaljam el a szabadművelődés megszervezését, irányítását. Őt korábbról, Bajcsy-Zsilinszky lapjától ismertem, ott közölték első írásaimat. Nem volt új számomra a népművelési tevékenység, mert gyakorlatban is, írásaimban is sokat foglalkoztam a közművelődéssel. Volt tehát elgondolásom a tennivalókról. Az elején megkérdezték, hogyan kívánom felvenni a kapcsolatot a falvakkal, hogy fogom kiválogatni a helyi szabadművelődési ügyvezetőket. Azt feleltem, hogy gyalog, személyes látogatással. Tényleg így jártuk a községeket. Körutakat tettünk a megye tájain. Legtöbbször együtt jártunk Rácz Jánossal, a pedagógus szakszervezet megyei titkárával. Leszálltunk például Zircen a vonatról, s egy nap alatt eljutottunk Olaszfalun, Dudaron, Csetényen, Tésen át Bakonycsernyére, másnap folytattuk utunkat Súron, Ácsteszéren keresztül Bakonyszombathelyig, majd Bársonyosra és Keréktelekibe. Vagy leszálltunk Veszprémvarsányban s onnan Romándon, Gicen, Lovászpatonán, Csóton keresztül Pápáig sétáltunk. Este együtt voltunk, éjféléig beszélgettünk a pedagógusokkal. Sokat leveleztünk is velük. Személyesen ismertük meg falusi munkatársainkat. Mindenütt a haladó szemléletű, mozgékonyabb, vállalkozóbb tanítókat kértük fel a népművelés falusi szervezőinek s ennek később is megmutatkozott a haszna, mert a tanácsok megalakulásakor éppen ebből a szabadművelődés által aktivizált rétegből kerültek ki az iskolai irányítás megyei és járási munkásai is.

Nagy hittel és lendülettel dolgoztunk, mert úgy láttuk, hogy itt az alkalom, hogy a magyar nép kiemelkedjék nagy társadalmi elmaradottságából s ehhez a művelődésnek is hozzá kell adnia a maga munkáját. A pedagógusokba is igyekeztünk táplálni a hitet, hogy érdemes honépítő munkát végeznek, ha részt vesznek ebben. Azt akartuk, hogy a magyar művelődés legnagyobb alkotóitól, Adytól és József Attilától, Bartóktól és Kodálytól sajátítsák el a szemléletet. A szabadművelés alapelve az volt, hogy az iskolán kívüli művelődést *önkéntes társadalmi tevékenységként* kell végezni, ehhez az államnak segítséget és támogatást kell nyújtani. A szabadművelődési felügyelőség tanácsadó szerve a megyei szabadművelődési tanács volt, elnöke dr. Nagy László múzeumigazgató volt, aki a városi könyvtárként működő múzeumi könyvtár is irányította, a tanács vezetőségét pedig koalíciós alapon állítottuk össze.

Első feladatként megszerveztük az analfabéta tanfolyamokat és két év alatt úgyszólván teljesen felszámoltuk az írástudatlanságot. A legerősebb fegyvertársat a pedagógus szakszervezetben nyertük ezekben az években. Siófokon felkaroltuk a Zákonyi Ferenc által alapított és Molnár István által vezetett Balatoni Népfőiskolát, amely egész Dunántúlon bázisa lett a néptánc, a népművészet, a népi kultúra terjesztésének. Gicen pedig helyre állítottuk a volt Jankovich-kastélyt és megindítottuk a Bakonyi Népfőiskolát, a megye központi népfőiskoláját.

– *Kik voltak azok, akik e munkátokban közvetlen munkatársaid voltak?*

– Olyan munkatársi gárda alakult ki a szabadművelődési felügyelőségen, amelynek tagjai később valamennyien fontos művelődési tisztségeket töltöttek be. A helyettesem Könczöl Imre volt, aki Enyingről jött be, ott volt tanító, de már egy évtized óta különböző népfőiskoláknál is működött előadóként. Rácz Aranka 1945-ben végzett fiatal tanár volt, s az Országos Széchényi Könyvtár főosztályvezetőjeként ment nyugdíjba. Vincze Antalné tanító volt, később a Művelődési Minisztérium osztályvezetőjeként működött. Kiss Gyula főiskolai tanár lett Szombathelyen, Balogh János, aki a Felvidékről került megyénkbe, a Vegyipari Egyetem lektoraként ment nyugdíjba. Dr. Karsai Károly Noszlopról jött be a felügyelőségre, később a minisztérium munkatársa lett és ő volt az első hazánkban a népművelők között, aki kandidátusi tudományos fokozatot szerzett a moszkvai egyetemen.

– *Hogyan történt a népkönyvtári hálózat kialakítása?*

– Veszprémben a múzeumban működő városi könyvtár már 1946-ban megnyitotta kapuit a közönségnek. Sűrűn lejárt hozzánk a minisztériumból Sebestyén Géza, aki a létesítendő szocialista könyvtárhálózatok tervein dolgozott. A vidéki könyvtárakat a megyénként létesített körzeti könyvtárak voltak hivatva megszervezni. Az első körzeti könyvtár Veszprémben nyílt meg 1949 elején, vezetője Rác Aranka lett. Az első falusi népkönyvtár felavatása pedig Mezőszentgyörgyön volt 1949 áprilisában, Eötvös Károly egykori kúriájában. (Akkor az enyingi járás még Veszprém megyéhez tartozott.) Előljártunk tehát a könyvtárhálózat megszervezésében is. Ezt megelőzően két úton jutott könyvhöz az olvasni kívánó lakosság: egyrészt az MKP népkönyvtárakat szervező országos bizottsága révén, amely 50 kötetes kiskönyvtárakat adott le a pártszervezeteknek, másrészt a Népi Művelődési Intézet által szervezett vándorkönyvtár akció során, amely egy-egy vándorládába csomagolva 70 kötetet küldött le a szabadművelődési ügyvezetőknek, akiknek azután ezeket a ládákat cserélniük kellett egymás között.

– *Egy megyei kalendáriumot is megjelentettek. Emlékszel még erre?*

– Hogyne emlékeznék, hiszen büszkeségünk volt ez a kiadvány haladó társadalmi álláspontja és értékes művelődési mondanivalója révén. A múltkor olvasom az Új Tükörben, hogy Bakonyszentkirályon kalendáriumot adtak ki, örült a szívem, hogy követésre talált ez az egykori kezdeményezés. Mi a szabadságharc 100. évfordulójára adtuk ki a Bakony-balatoni kalendáriumot elég nagy példányszámban s gyorsan elfogyott a kiadvány a megyében. Nagy László, Rác Aranka és én szerkesztettük. Könczöl Imre összefoglalást adott benne a földreform megyei eredményeiről. Minden hónapnál egy-egy klasszikus vers ékesítette az oldalt. Jókai, Mikszáth, Illyés Gyula, Tatay Sándor megyei vonatkozású írásai adtak igényes olvasnivalót.

– *Nem volt szó még ismeretterjesztő munkátookról.*

– Ezen a téren is munkálkodtunk Veszprémben, a Városháza tanácstermében két éven keresztül pártközi vitaesteket rendeztünk, amelyeken egy-egy olyan politikai kérdést tűztünk ki vitára, amely érdekelte a közvéleményt. A felvetett témában mind a négy koalíciós párt képviselője elmondta véleményét s kérdéseket is lehetett feltenni. A devecseri járásban faluról-falura járt Máthé János világlátott kertész és az összegyűlt hallgatóságának a kertkultúra várható fejlődéséről tartott szemlélte-

tő előadást, amelyeket éjfélékig tartó viták követték. Ugyancsak devecseri járásban énekkart és kultúrcsoportot alakítottak a pedagógusok és ellátogattak egymás művelődési estjeire. Egyes előadói témákat kiosztottak maguk között a pedagógusok, felkészültek arra s a községet sorba járva tartottak vitaesteket például az ember származásáról, az iskolák államosításáról és más témákról. Süle Sándor és Farkas Domokos Kerta és Iszkáz, a pápai járásban Varga Ferenc Dáka környékén szervezett ilyen ismeretterjesztő esteket.

Amikor pedig 1948-ban elkezdődött a Szabad Föld Téli Esték előadássorozata, akkor minden községben felkészülten végeztük ezek megtartását. Akkor már néha arra is volt lehetőségünk, hogy taxit fogadva beüljünk négyen egy kocsiba s körutat téve négy községben vehessen részt egy-egy munkatársunk az előadásokon. Ilyen alkalmakkor sok sikeres esten vehettünk részt. Nem emlékszem arra, hogy abban az évben akár egyetlen községben is elmaradt volna a tervbe vett és meghirdetett népművelési este.

– *Amikor 1950-ben megalakultak a tanácsok, mennyiben változott meg a feladatokat, hogyan módosult a népművelés és a könyvtári munka?*

– A népművelésben már 1948-ban megkezdődött a fordulat. Elvetették ekkor a szabadművelődés elnevezést és visszatértek a népművelés szó használatához. Elvetették Karácsony Sándor koncepcióját is, hogy öntevékeny társadalmi szervezeteken történjék a népművelés szervezése s helyette a központilag meghatározott és irányított előadásokat tették kívánatossá. Ez a körülmény kivette a népművelésből a helyi kezdeményezés és tervezés lehetőségét s következett hamarosan a broszura-dömping. Ebbe tönkre is ment az ismeretterjesztés. Még olyan körlevelet is ki kellett adnunk, hogy a kiadott broszúrákat felolvasva egyetlen mondatot sem szabad kihagyni és egyetlen mondatot sem szabad hozzátenni. Mindez azt célozta, nehogy ellenséges, vagy tisztázatlan szövegek kerüljenek a közönség elé. Szóval a bizalmatlanság diktálta a módszereket.

– *És mi lett a szabadművelődés jól válogatott munkatársi gárdájának sorsa?*

– A felügyelőség munkatársainak egy részét kiemelték, és áthelyezték magasabb beosztásba, másik részét elbocsátották. De, mint már jeleztem, közülük később mindenki megtalálta a képességeinek megfe-

lelő munkakört. A községi ügyvezetőkkel kapcsolatban is sokat hangoztatott követelmény volt, hogy váltsuk le a pedagógusokat és állítsunk be helyükre munkás és parasztkádereket. Ennek végrehajtása csak részben valósult meg – szerencsére. Nagy hiba lett volna, ha minden falusi pedagógust laikus népművelési munkással cseréltünk volna fel.

Én magam különben egyetértettem azzal, hogy minél több munkás- és parasztkádert képezzünk ki és állítsunk be művelődési munkásnak. S voltak jól bevált ilyen munkatársaink is. De azzal nem lehet a művelődésben operálni, hogy minden pedagógust cseréljünk ki és mindenhova új kádereket állítsunk be. A folyamatot arányosan kellett volna előre vinnie, a képzéssel és gyakorlási lehetőséggel egybekötve, a jó munkát végző pedagógus művelődési munkásokat megtartva.

Ilyen körülmények között láttam, hogy nem tudom már munkám eredményesen végezni s a bizalom is megrendül irántam. Kértem magam könyvtárhoz, el is engedtek végül, de nem akkor, amikor én szerettem volna és nem úgy, ahogy én akartam. 1951-ben kerültem tanítani a füredi iskolához s két év múlva lettem könyvtáros Székesfehérvárott.

– *És hogy fejlődött a könyvtárhálózat?*

– Az is ellentmondásosan. Ráczy Arankát Pestre helyezték, az újonnan létesített könyvtári állásokra igen sok képzelten és alkalmatlan könyvtárost vettek fel. 1954-ben egy minisztériumi felülvizsgálat állapította meg, hogy a megye könyvtárainak munkája országos összehasonlításban a legrosszabbak között van.

1955 nyarán hazahívtak Székesfehérvárról a megyei könyvtár vezetőjének. A minisztériumból lejöttek és jegyzőkönyvben rögzítettük – elsősorban a személyi – tennivalókat a hálózat rendbe hozása érdekében. Ekkor került hozzánk Szombathelyről Gróf Ervin, a megszűnt füredi járási könyvtárból Varga Béla, Csongrádból Jelencsik Sándor, belőlük alakult meg a megyei könyvtár vezető gárdája. Veszprémben teljesen újonnan kellett kezdeni a könyvek feldolgozását, nem volt ugyanis katalógus, a régi, kitűnő katalógust hozzá nem értők kidobták. A következő években pedig egymás után vettünk fel a megye középiskoláiba érettségizett fiatalokat és más személyeket és megindult szervezett képzésük. Ekkor kerültek könyvtárunkhoz többek között Onika Olga, Tóth Dezső, Ughy Jenő, Tilhof Endre, Kovács Emil, Kertész Károly és mások. Tanultak, egyetemet is végeztek, sőt doktoráltak is s ma belőlük kerül ki a megyei könyvtárhálózat vezető gárdája.

Sikerrel tudtuk bennük felébreszteni a hivatástudatot, megérezték a könyvtáros munka szépségét is. Elkezdődött és sikeressé vált tehát a könyvtárhálózat megújításának folyamata, amelynek teljesítése már teljesen utódaim érdeme. Ennek végén ott áll a megyei könyvtár létének egyik legnagyobb elismerése, hogy az elmúlt évben a legjobb megyei könyvtárak sorában tudományos könyvtárrá nyilvánították.

– *A Horizont olvasói nevében is köszönöm a beszélgetést, s az új esztendőben is jó egészséget kívánok munkádhoz.*

(Dr. TÖLGYESI József: *Horizont*, 1985. 1. sz. 38–42. sz.)

EMLÉKÉT ŐRZŐK

Katsányi Sándor

KÉSŐI KÖSZÖNET

Annak idején elmulasztottam egy köszönetmondást, így hát majdnem ötven éve adósa vagyok *Páldy Róbert*nek. Hadd rójam le most adósságomat nyilvános köszönetmondással.

A történet 1961-ben kezdődött. Ez év elején átszervezték a két „könyves” fórumot, a *Könyvbarát* megszűnt, *A Könyvtáros* pedig új szerkesztővel indult: *Páldy Róbert*tel. Magam ugyanekkor egy alföldi járási könyvtárban dolgoztam, perifériális helyzetben, szerény munkakörben.

A hatvanas évek világa a magyar közművelődési könyvtárak egyik legoptimistább korszaka volt. Minden biztatónak látszott: az egyre növekvő olvasótábor egyre nagyobb (és javuló minőségű) könyvállománnyal szolgálta ki egyre több könyvtáros. Könyvtárak megszűntetése, leépítése elképzelhetetlen volt, bővítésük és újak szervezése magától értetődőnek tetszett. De nekünk, fiatal könyvtárosoknak nem a létbiztonság és állandó növekedés jelentette a legtöbbet (mindezt természetesnek vettük), hanem az, hogy bekapcsolódhattunk egy harcba, amely ekkor indult meg a könyvtárak modernizációjáért. Az ekkor kibontakozó szabadpolcos rendszer nem csak új technológiát jelentett, hanem az ötvenes évek átpolitizált merev szemléletével szemben valami egészen újat, szabadabbat, kedvünkre valót. „*A szabadpolc más könyvtári szemléletet kíván, más viszonyt a könyvtár és az olvasó, az olvasó és a könyv között.*” – olvashattuk egy szakmai hitvallásban a hatvanas évek elején. A feladat kimondatlanul is a nyugat-európai közkönyvtárak szintjéhez és jellegéhez való felnöves volt a szocializmus körülményei között. Az új szemlélet számára Európa példakép volt, nem meglepő, hogy sokan gyanakvással, gáncsoskodással fogadták. El kellett fogadtatni az új szemléletmódot, s ezért a célért egymás mellett, vállvetve harcoltak a könyvtárügy szellemi irányítói – ide elsősorban Sallai István neve kívánkozik – és a könyvtári szaksajtó, *A Könyvtáros*, 1961-től *Páldy Ró-*

bert szerkesztésével. Az új szellemű könyvtárpolitika programadó írásai *A Könyvtárosban* jelentek meg.

A küzdelmek mögött emberek álltak, személyiségük gyakran meghatározó volt. E ponton legyen szabad rövid kitérőként *Sallai István* és *Páldy Róbert* életútjának párhuzamos pontjaira utalnom: a tanítói-pedagógus pályáról való indulásra, a népi mozgalomhoz, a Parasztpárt-hoz fűződő elkötelezettségre, a Szabadművelődés eszméjével és gyakorlatával való azonosulásra. Mindez sokat elárul könyvtárpolitikai eszmeviláguk kapcsolódásáról is.

Egy jövődö könyvtári szakajtó-történetnek *Páldy Róbert* szerkesztői munkásságának első szakaszát – úgy vélem – a vázolt könyvtári modernizációs küzdelemnek a perspektívájából kell elsősorban megítélnie. Itt és most azonban mindössze saját szubjektív emlékeim alapján kívánom elmondani: mit nyújtott a hatvanas évek elején a *Páldy Róbert* által szerkesztett folyóirat, és mit nyújtott személyesen a lap szerkesztője egy fiatal könyvtárosnak, történetesen nekem. Két irányban is kapukat nyitott. Egyrészt távlatokat, az általam ismert területeken kívüli perspektívákat, válaszokat, tendenciákat, problémaköröket mutatott be, szakmánk új földrészeit fedeztem fel általa. Másrészt azzal, hogy írásokat kért tőlem, számos szakmai kérdés alaposabb végiggondolására ösztönzött, biztatást adott egyes problémák elmélyültebb tanulmányozására.

Néhány példával szeretném mindezt illusztrálni. Napi munkám ekkor a községi könyvtárakhoz kapcsolódott, közelről ismertem ezek minden gondját, baját, de most *Páldy Róbert* (és *Sallai István*) szélesebb perspektívák közé emelték a községi könyvtárak ügyét, és új vonatkozási pontokat adtak számomra. *Páldy Róbert*nek „*A megyei könyvtárak felelősségéről*” című cikke mutatta be nekem először felülnézetből a községi könyvtárakkal való foglalkozást (és adott későbbi munkámhoz fontos ismereteket és szempontokat).

A legnagyobb újdonságot mégis az ekkor tervezett, épülő új könyvtárakról – Kaposvárról, Tatabányáról, a Békés megyei könyvtárakról – szóló beszámolóik jelentették, nem csak bátorítóan imponáló méreteikkel, hanem a mögöttük álló könyvtárpolitikai szemléletmódjukkal is. Új „*Városi könyvtárpolitikát!*” követelt *Páldy Róbert* egyik cikkének már a címe is, és az új, immár a város egészét átfogó szemlélettel jelent meg a lapban Debrecen könyvtárügyi bemutatása, valamint Várpalotái *Varga Bélától* és Ceglédé tőlem.

Újdonság volt *A Könyvtáros* hasábjain a szakszerű szociológiai látásmód megjelenése. *Ughy Jenő* tanulmányai és más, a folyóiratban közölt igényvizsgálatok nyomán magam is szerényebb vizsgálódásokkal jelentkeztem, de lényegesebb ennél az a szociológiai megközelítés, amely itt vált számomra először ismerőssé és rokonszenvessé.

Több témakört említhetnék még, de csak egy – általánosabb – észrevételre szorítkozom. Az ötvenes évek folyóiratai az eredményekről és a hozzájuk vezető, pontosan kijelölt útról írtak. A hatvanas évek *A Könyvtárosát* forgatva meglepő gyakran találkozunk vitákkal, problémákkal, gondokkal. „Vitázzunk gondjainkról!” javasolja *Varga Béla*, „*Eredmények, gondok...*” latolgat *Balogh Ferencné*, és én magam is „...*új gondok*”-ról írok egyetlen évfolyamban. Ilyen sok volt a gond akkoriban? Ha a későbbi évtizedekre gondolunk, megszűnő, leépülő könyvtárakra, elbocsátott könyvtárosokra, az olvasási kultúra hullámvasútjára, mosolyogni kell a hatvanas évek könyvtári gondjain. Más tükröznek ezek az írások, és más tükröz a *Páldy Róbert* által szerkesztett lap szellemisége is: a gondok elfedése helyett azok őszinte feltárását, kritikus gondolkodást, a problémákkal való szembenézést. A merev ideológiákkal szemben *Páldy Róbert* folyóirata nemcsak egyes szakmai cikkeivel, hanem egész attitűdjével képes volt maradandó mintával szolgálni a hatvanas évek fiatal könyvtárosainak.

Befejezésül még valami *Páldy Róbert*ről és magamról. Mint említettem, a hatvanas évek elején, bár igyekeztem a könyvtárügy elméleti kérdéseivel lépést tartani, meglehetősen periférikus munkahelyem volt. 1964-ben a Veszprém Megyei Könyvtárban megüresedett a módszertani csoport vezetői (egyben vezető helyettesi) munkakör. Mint utólag megtudtam, a munkásságomat ismerő *Páldy Róbert* engem ajánlott a könyvtárigazgató *Varga Béla* figyelmébe, aki bízva *Páldy Róbert* ítéleteiben meghívott Veszprémbe. Életem szép új szakasza kezdődött itt, igaz emberségű, friss szakmai szellemiségű munkatársak fogadtak, az elmélet után a gyakorlat lehetőségei is szélesre tárultak előttem. Veszprémben lettem könyvtári munkavállalóból könyvtáros. Hadd mondjak most fél évszázados késéssel mindezekért köszönetet *Páldy Róbert*nek.

Kertész Károly

KÉT BESZÉLGETÉS

Ma már nyilvánvaló, hogy könyvtárosi pályakezdemésem éveinek meghatározó élményei voltak a veszprémi megyei könyvtár akkori igazgatójával, Páldy Róberttel együtt töltött alkalmak. Erre sajnos munkavégzés közben elég kevés lehetőség nyílt. Az egykor méltán híres, 2–3 napos, rendszerint igen tartalmas megyei könyvtárosi értekezletek programjai nyújtottak lehetőséget arra, hogy személyiségéhez közelebb kerüljünk. Most mégsem ezekről szeretnék szólni. Két olyan, számomra meghatározóan fontos eseményt idézek fel, amelyek talán nem közérdekűek, viszont egész biztosan hozzájárultak könyvtárossá válásomhoz.

Az első történet számomra nagyon kínos, de rendkívül tanulságos volt. Alig egy éve dolgozhattam a zirci könyvtárban, ahova akkor viszonylag széleskörű olvasottságom révén kerültem. A néhány száz kötetes családi magánkönyvtárhoz képest az a néhány-ezer kötetes nyilvános könyvtári gyűjtemény, a mintegy negyven féle folyóirattal kiegészülve számomra valóságos szellemi Eldorádó volt. Nehezen kielégíthető kíváncsiságomtól hajtva igazi eszmélésem évei voltak ezek. Rossz szokásom szerint az ebéd gyanánt elfogyasztott otthonról hozott szendvics rágcválása közben egy-egy könyvet, vagy folyóiratot is lapozgattam, gyakran ilyenkor találtam egy-egy olvasmányt annyira érdekesnek, hogy hazavigyem alaposabb tanulmányozásra.

Azon a csöndes őszi napon éppen a frissen érkezett *Kortárs* című folyóirat tallózását választottam a zsíros-kenyér majszolása mellé. Rutinosan átfutottam lap elején közölt hosszú, számomra szokatlan irodalompolitikai fejtegetést. Rövid gondolkodás után visszatértem a dolgozat¹ elejére, amelyet lassabban olvasva egyre érdekesebbnek megperse eléggé talányosnak találtam. Egy csomó ott használt fogalmat nem, vagy csak alig ismertem, egyik-másik megállapításával nem tudtam mit kezdeni és folyamatosan zavart, hogy a politika folyamatosan ott lebeg minden irodalmi jelenség felett... Hogy a lényegét ne feledjem, a fontosabbnak tűnő sorokat grafitceruzával aláhúztam, majd piros színesceruzával folytattam a jelölést... Elhatároztam, hogy a zavaróan kate-

¹A „népi” írókról. Az MSZMP Központi Bizottsága mellett működő kulturális elméleti munkaközösség állásfoglalása. = *Kortárs*, 1958. 7. sz. 3-26 p.

gorikusnak tűnő, számomra vitatható megállapításait néhány más forrással is egybevetem.

Erre később sor is került, de mondandóm szempontjából lényegesebb az, hogy néhány nap múlva Páldy Róbert látogatásával tisztelte meg könyvtárunkat. Az aktuális szakmai kérdések megbeszélése után egyszer csak a polcra levette a *Kortárs* legújabb számát. Arca mindjárt pipacsszínűre változott, majd nehezen visszafojtott indulattal megkérdezte: **ki tette ezt???** Ekkor már az én arcom is égett és elhaló hangon ismertem be szégyenteljes hibámat, mentegetésül hozzátéve, hogy én ilyet még sohasem csináltam... A következő percekben teljesen „megérdemelt” nagyon határozott kioktatást kaptam a könyvekkel való bánásmódról, neveltetésem hiányairól, a példamutatásról, a kultúra és az emberi lélek összefüggéseiről és hasonlóról. Az érvek közül nekem sokáig egy kérdésbe bújtatott megállapítás fájt a legjobban, *„hogyan lehet egy ilyen ember könyvtáros...”* – mondta feltűnő hangszínnel. Aztán lassan lehiggadva kérdezgetni kezdett a tanulmány egyes részleteiről, a véleményem alakulásáról. Közben az olvasók jöttek mentek, de mi Róberttel egyre barátságosabb hangon beszélgettünk az inkriminált dolgozatról. Emlékezetem szerint alaposan körbejártuk a népiek „harmadikutasságának” értelmezéseit, valamint az irodalom és politika összefüggésének néhány megoldhatatlan kérdését. A megsemmisülés percei után lassan magamhoz térve egyre tárgyyszerűbb válaszokat adtam kérdéseire, sőt már visszakérdezni is mertem... Eszmecserénk végén még dicsérte is tájékozottságomat és önálló véleményalkotásomat... Búcsúzó kézfogása közben a szemembe nézve kellő nyomatékkal mondta: „tudom, hogy ilyen veled nem fordul elő többet...” Az évek során többször is felőtlött bennem ez a kínos eseménysor, amelynek tanulságait idővel egyre fontosabbnak éreztem. A „bűnjel” valószínűleg még ma is megtalálható a zirci könyvtár folyóiratraktárában.

A másik emlékezetes élményre a Könyvtárellátó Vállalat, leánykori nevén a „Kollektor” budapesti pinceraktárában került sor, emlékezetem szerint 1959 tavaszán. A nyilvános könyvtárügy hőskorában ugyanis többször előfordult, hogy a fenntartó tanács nem, vagy csak jelképes összeget tervezett a település könyvtárának könyv- és folyóiratbeszerzéseire. Éppen akkor is ez történt, és hogy helyzetünk ne váljon lehetetlenné, a megyei könyvtár kijárt számunkra egy egyszeri könyvbeszerzési támogatást. Úgy esett, hogy mint a zirci járási könyvtár zöldfülű, ám olvasottságáról elhíresült könyvtárosára, rám esett a választás

az akkor komolyabb összegű (fakuló emlékezetem szerint 20-vagy 30 ezer Ft.) egyezségi előirányzat elköltésére.

A főutca sarkán, az egykori kopottas bolthelyiségben berendezett járási könyvtár néhány ezernyi könyvét már megismerve, az olvasói igények ismeretével felvértezve, kellő önbizalommal mentem a fővárosba. A feladatteljesítés felénél aztán teljesen elbizonytalanodtam. Az előttem tornyosuló csomag-oszlopok, könyvhalmok, kupacok végtelen sorai között tébláboltam, mint aki eltévedt egy labirintusban. A felelősség súlya egyre jobban nyomasztott... Ekkor köszönt rám egy ismerős hang: „szervusz, mi járatban, miért ráncolod a homlokod?” Páldy Róbert volt, és én annyira meglepődtem, hogy még visszakérdezni sem jutott eszembe... Néhány mondattal tisztáztam a helyzetet, mire ő az órájára nézve 10 percnyi baráti segítséget ígért nekem. Ebből közel egy óra lett és olyan nagy élmény, mintha egy irodalmi szabadegyetem előadásán lettem volna. Először gyakorlott mozdulatokkal átnézte az addig általam válogatott könyveket és miközben megdicsért „jó érzékemért”, magával hívott a poros raktár kevésbé látogatott részeibe. „Ismered Gozdu Eleket?”, „Mit olvastál Karácsony Sándortól?”, „Kós Károlytól van nálatok valami?”, „Áprily Lajos és Jékely Zoltán méltán olvasottak...”, „Németh László fontosabb regényeit több példányban is polcon tarthatjátok...”, „Illyés minden műfajban remekműveket alkotott...”, „Tamási Áron éltető, mint a tiszta forrásvíz...”

Ilyen és ehhez hasonló kérdések, vélemények, pontos jellemzések, jó tanácsok hangoztak el. Szavai nem ítélezők, inkább orientálók voltak. Esetenként rosszállását is megfogalmazta. „Na, ezekre kár volt papírt pazarolni”.

Megilletődötten kísértem, kérdéseire csak röviden, tényszerűen válaszoltam, irodalmi, társadalmi magyarázatait őszinte csodálattal hallgattam. Csak ritkán szóltam közbe, nehogy megtörjön a varázs... Valóságos irodalmi utazásnak lehettem akkor részese, amely elsősorban a kortársak és a közelmúlt irodalmi terepén zajlott, főképpen az erdélyi alkotók és a népiek irodalmának általam csak hézagosan ismert alakjai körében. Egy óra alatt végeztünk. Ismét az órájára pillantott, „remélem nem untattalak...” – mondta, kezét nyújtott és a rá jellemző mosollyal elköszönt. Én pedig a szerencse kegyeltjének hittem magamat a történetek miatt. A következő hónapokban persze olvasmányaim között ott voltak azok az írók, könyvek, amelyeket „közösen” válogattunk. A zirci könyvtár olvasói érdeklődésükkel rendre visszaigazolták könyv-

válogatásunk helyességét. Én meg bezsebeltem azokat az elismerő szavakat, amelyeket a 20. század magyar irodalmi alkotásainak értő ajánlásáért kaptam.

Mindezekért ma is hálás vagyok Páldy Róbertnek.

Rosta Róbertné

EMLÉKEZÉS PÁLDY RÓBERTRA

Hihetetlen, hogyan rohannak az évek, évtizedek.

Ha becsukom a szemem, végiggondolom könyvtárosi tevékenységemet, ami 1955 októberében kezdődött a hajdani Balatonfüredi Járási Könyvtárban. A könyvtárosi munka rejtelseibe a könyvtár vezetője, Varga Béla indított. Szakmai felügyeleti szervünk a Veszprém Megyei Könyvtár volt, vezetője Páldy Róbert, aki ugyancsak abban az évben került az intézmény élére.

Komoly, tekintélyt parancsoló embernek ismertem meg, később kiderült, hogy bár szigorú, de kedves és segíteni akaró kolléga volt. A könyvtárosi szakmát ismerte, a pontos munkát és a rendet a munkatársaitól is megkövetelte.

Emlékszem, még a kezdet-kezdetén jött hozzánk „körülnézni”, megállt a könyvespolcok végén, s egyszer csak megszólalt: „Kartársnő! Ezek a könyvek nincsenek léniába!” Én, mint újdonsült dolgozó bizony megszeppentem, s később is kicsit mindig tartottam tőle, amikor hozzánk jött. Azután természetesen megtanultam, hogy a könyveknek mindenkor a helyükön (szak- és betűrendben) kell állniuk, mert egy könyvtáros csak úgy végezheti jól a munkáját, ha minden rendben van.

Tulajdonképpen a könyvtári rend szeretetét és fontosságát Tőle tanultam.

Vezetőként a munkát, a szakmai képzést és önképzést szigorúan megkövetelte, kollégaként viszont nagyon emberi, baráti kapcsolatokat alakított ki munkatársaival. Azokban az években, általában a hét utolsó napjaiban gyakoriak voltak a szakmai továbbképzések. Szívesen vettünk részt ezeken a találkozásokon, mert a hivatalos munka után, az esti

órákban kellemes baráti beszélgetésekre került sor. Róbert ügyelt arra, hogy ezeken az összejöveteleken mindenki részt vegyen. Fiatalok voltunk, s mint egy nagy család összetartottunk. Nagyon jó és hasznos emberi és munkatársi kapcsolat alakult ki közöttünk: tudtunk egymás gondjairól, örömeiről, bizony számon tartottuk, ha valaki hiányzott, vártuk a következő találkozást.

Nevelőanyjával itt élt Balatonfüreden, a Pedagógus Üdülőben. Részt vett a város kulturális közéletében, segítője, szervezője és aktív résztvevője volt jelentős irodalmi és más rendezvényeknek. Évtizedes baráti kapcsolatok fűzték a város meghatározó polgáraihoz: dr. Zákonyi Ferenchez, Máthé Jánosékhoz és másokhoz. Gyakori vendége volt Lipták Gáborék „szalonjának”, ahol találkozhatott a magyar tudomány és irodalom jeles személyiségeivel, mint Horváth Boldizsár professzor, írók-költőkkel: Illyés Gyula, Németh László stb.

A füredi könyvtárba gyakran látogatott. Nem csak megyei könyvtár-igazgatóként, hanem 1960 után a Könyvtáros című szakmai folyóirat főszerkesztőjeként is szívén viselte annak mostoha sorsát, segíteni igyekezett gondjainak (mindenekelőtt elhelyezési problémáinak) megoldását.

Mint egy szigorú, de jó vezetőre és igazi emberi kapcsolatokat teremteni tudó kollégára emlékezem vissza, akitől a könyvtárosi pályám kezdetén sok segítséget kaptam.

Tilhof Endre

A PÁLDY — A RÓBERT

Így csupa nagybetűvel. Így, előbb – rövid ideig – vezetéknevén, majd – mindvégig – keresztnévén nevezve, emlegetve azt az embert, akitől félttem, akit tiszteltem, akire felnéztem, akitől tanultam, akit nagyra becsültem. Egyéniség, igazi polgár volt, tekintélyt sugárzott. Páldy Róbert azon kevés – a két kezemen könnyen megszámlálható – személyiségek közé tartozott (tartozik), akiknek a véleménye fontos volt számomra, akiknek a szavára adtam.

Csekélyke emlékeim róla, vele kapcsolatban:

Először a Megyei Tanács Művelődési Osztályán találkoztunk 1956 tavaszán. Ekkor már – egy hosszú, súlyos betegségből kilábalva – túl voltam több sikertelen álláskeresésen. Utolsó reményként könyvtárosnak jelentkeztem a Devecseri Járási Könyvtárba. Az alkalmazás feltétele a sikeres felvételi vizsga volt a Megyeháza Művelődési Osztályán Szorongva léptem be a helyiségbe, ahol egy szálfaegyenes és egy alacsony, köpcös ember fogadott, majd faggatott arról, miért is akarok könyvtáros lenni. Jól felelhettem, mert megfeleltem. A magas, karcsú, szigorú tekintetű férfi a Megyei Könyvtár igazgatója, **a Páldy** volt.

1956. június 15-én kezdtem dolgozni Devecserben, kölcsönző (ma: olvasószolgálatos) könyvtárosként. Abban az időben az volt a „divat”, hogy a Megyei Könyvtár két-három havonta (a ma könyvtárosai számára még csak el sem képzelhető) kétnapos (szombat-vasárnap) továbbképzést szervezett a megye főfoglalkozású könyvtárosai számára. Az első ilyen összejövetel, amelyen részt vettem Keszthelyen volt. Amellett, hogy megilletődtem a sok, számomra ismeretlen könyvtárostól, meglepett, hogy a férfiak mindegyike tegezi a másikat, én az idősebbeket csak félnéken, **a Páldyt** pedig sehogy sem mertem visszategezni. Olyan kicsinek, jelentéktelennek éreztem magamat, úgy gondoltam, hogy jövök én ahhoz, hogy egy igazgatót, egy fontos, nagy embert tegezzek. Emlékszem, ezen az értekezlet-továbbképzésen azt kaptuk feladatul **Páldy** tanár úrtól, hogy olvassunk el egy a közelmúltban megjelent mai magyar regényt.

Egy későbbi, kétnapos – szombat-vasárnapi – továbbképzés végét a sümegei Fehérköveken „ünnepeltük”. Ekkorra már elhatároztuk Kovács Emillel, a devecseri könyvtár szervező (ma: módszertanos) könyvtároso-

sával, munkatársammal – aki ugyanolyan gondban volt, mint én – lesz, ami lesz, akármilyen tekintélyes ember is a **Páldy** – visszategezzük. Éreztük, hogy neveltlenség részünkről a te és maga közti se ilyen, se olyan beszéd. A tegezésre „fájdalom nélkül” tértünk át. Mit ad Isten senki sem ütközött meg rajta, senki nem vette észre, hogy mennyi gondot jelentett ez számunkra.

Róbert ekkor oktatott ki bennünket, fiatalokat – borozgatás közben –, hogy tölteni a poharakba a mi dolgunk. Mivel a bort ő fizette (mindig gavallér volt), ebből mi arra következtettünk, hogy kínálni is csak neki van joga, természetesnek vettük, hogy mi az üveghez nem nyúlhatunk, mert az illetlenség, neveltlenség lenne. Azt is **Róberttől** tanultam, hogy kifelé fordított kézzel nem illik tölteni.

Következő maradandó emlékem: a Megyei Könyvtár olvasóterében tartott egyik továbbképzésen (valószínűleg a középfokú vizsgára való készülés során) egy korábban olvasott, szabadon választott könyvet kellett ismertetni. Németh László: *Iszony* című regényét választottam. Jól sikerülhetett, mert **Róbert** megdicsért, és megjegyzett magának.

E könyvismertetésnek lehetett a következménye, hogy később, amikor – legnagyobb sajnálatunkra – **Róbert** 1961-ben távozott Veszprémből, mert kinevezték *A könyvtáros* című országos szakmai folyóirat szerkesztőjévé, felkért könyvismertetés írására. Az első ilyen munkám Leonyid Szolovjov: *Az elvarázsolt herceg* című regénye, *A csendháborító* című regény (Naszreddin Hodzsa története) második kötete volt. A recenzió *A könyvtáros* 1961/10. számában jelent meg.

A következő, **Róberttel** kapcsolatos emlékem leírása helyett, álljon itt a számomra írt levele:

Bp, 1961. augusztus 29.

Kedves Endre!

Megkaptam Ervinéktől mellékelt írásod. Ez a cikk nem évkönyvbe való, mert az évkönyv kiérlelt, befejezett tanulmányt igényel. Jó ellenben ehhez hasonló írás lapunknak. Terjedelme, gondolatfelvető volta éppen cikknek való.

Örömmel olvastuk az írást Gerővel együtt. Régen olvastunk ilyen írást, amely ennyi sok újat tartalmaz, eredeti megfigyelést. Nagyon szükségünk van hasonló írásokra, mélyen elmerül a könyvtári nevelőmunka problémáiba. Ezt a megfigyelést, munkálkodást Neked mindenképpen folytatnod kell s a mostani cikket is azért küldöm vissza, hogy bizonyos átdolgozás után kérjük Tőled...

... Még egyszer kérek, hogy foglalkozz tovább ezzel az anyaggal, mert jelentős dolog, ilyenféle megfigyeléseket még nem közölt a szakcsajtó, nekünk is fontos az írás, de Neked is érdemes elismerést hoz majd. Arra kérek, hogy szeptember folyamán, s hó végéig küldd meg nekem az új anyagot, addig bizonyosan újra meg tudod fogalmazni.

Jó munkálkodást kívánva baráti üdvözlötet küldök:

Róbert útmutatásait követve, változtatási javaslatait követve az írás *Öt olvasó* címen *A könyvtáros* 1962/2. számában jelent meg.

Azzal, hogy Pálffy Róbert a könyvtárosok szakmai lapjának szerkesztője lett, nyertünk, de mi Veszprém megyei könyvtárosok egyúttal veszítettünk is. Olyan ember távozott a megye könyvtárügyének az éléről, aki megszállottan elkötelezettje volt a szakmának, hálózatban, könyvtáros családban gondolkodott. A könyvtárosok a szemében (szavait idézve): „könyvtári nemzetet” alkottak.

Tisztességes, barátságos volt mindenkivel.
Szerettük.

Dr. Tóth Dezső

REMÉNY AZ ÚJ ÉLETRE

Ezzel a fejezetcímmel kezdődött a 2008-ban kiadott önéletrajzom, amelyben az 1945-ben induló éveim történetét írtam meg.¹ Valóban akkor, 1945-ben így éreztem és érezték sokan mások is: Dáka község lakossága, különösen pedig az a 30 elhurcolt fiatal fiú, akik az év elején, január 4-én leventeként elkerültek a faluból, közülük 17 még abban az évben szerencsésen hazaérkeztek. A következő esztendőben még 7 fiatal jöhetett haza, a többiek a Szovjetunió különböző lágereiben töltöttek még egy-két évet, közülük ketten a fogságban meghaltak.

Akik otthon voltunk már, mindig nagy örömmel találkoztunk és meséltük élményeinket a távol töltött évek eseményeiről.

Az új élet reménye vezette a református igazgató–tanító Páhány Jánost is, hiszen már azon az őszön megnyitotta számunkra az iskola ajtaját és szinte minden este ott találkoztunk, beszélgettünk, társasjátékokat játszottunk, s ha az igazgató úr nem volt velünk, még kártyáztunk is. Páhány igazgató úr évtizedes szokásához híven már az ősz elején elkezdte népművelői munkáját: az adventi időszakba vallásos műsort tanított be, melynek bemutatóján felnőttekkel megtelt az iskola, hiszen ők is vártak az „új élet” megindulására. Így teltek el az év utolsó hónapjai és a következő év februárjában már bemutattuk az iskolai terebben a *Falu rossza* című népszínművet. Természetes volt a siker, de problémát okozott, hogy a terebben épített színpad miatt nagy volt a zsúfoltság és már ekkor fölmerült, önálló, saját kultúrház kialakításának igénye. Megkezdődött a szervezés, hogy a Batthyány-kastély intézői lakásából alakítsunk ki kultúrházat. Már ez is összefüggésben van a Páldy Róbert által kezdeményezett *szabadművelődési* mozgalommal. Amint Páldy is írja visszaemlékezéseiben, kezdeményezésére és vezetésével a megyei szakemberek sorra járták a községeket, felkeresve a falusi tanítókat, szervezték a mozgalmat. A szabadművelődés munkájában elsősorban a tanítókra támaszkodtak, tartalmilag a néptánc, a népdal és általában a népművészet megismertetése, ápolása volt a cél. Mint

¹ TÓTH Dezső: Dákától Dákáig. Önéletrajz és bibliográfia. Veszprém, 2008.

írja egy helyütt „*Sokszor gyalog tettük meg az utat Devecsertől Pápáig... Csóton keresztül Pápáig*”.²

Egy ilyen „*utazáskor*” jutott el Dákára is, ahol Páhány igazgató úrral tárgyalt, érdeklődött a helyi szabadművelődésről s a számba jöhető fiatalokról. Az igazgató úr nyugdíjazás előtti éveit töltötte és felsorolta a legaktívabb fiatalokat, köztük az én nevemet is. Talán nem véletlenül. A Népi Ifjúsági Szövetség (NISZ), a Nemzeti Parasztpárt ifjúsági szervezetének a vezetőségében kultúrfelelőseként szerepet kaptam a létesítendő kultúrház szervező munkáiban. Sőt, a szervezet megalakulása előtt tevékenyen részt vettem a kulturális munkában. Szerénytelenül mondhatom, akkor még nem ismertem a szabadművelődést, Páldyék elveit, a népművészetről – a magam alaptermészetemből kiindulva – hasonlókat gondoltam és a meginduló szabadművelődésről is. Ezt bizonyíthatom is azzal a faliújság cikkel, amit még a kultúrház létrehozása előtt az iskolában helyeztünk el, mely a következő címet kapta: *A jazz, a szving és a hosszúszoknya*.³ Csak felidézem, hogy ezekben az esztendőkből kezdett tért hódítani a falusi táncmulatságokban a cigányzene helyett a jazz és ennek nyomán másik két divat is.

A faliújsági cikkben megírtam, hogy a falvakban tartott mulatságokban a hagyományos cigányzene helyett az Amerikából átkerült jazzbanda szolgáltatja a tánczenét, mely idegen a magyartól. És erre a zenére táncolnak a fiatalok. Szerepel a cikkben, az egyik parasztember *atomtáncnak* nevezte el az „*ugrabugrálást*”, amit látott az egyik táncmulatságon. A hosszú szoknyáról pedig azt a véleményt mondtam el, hogy ennek elterjedése kizárólag kereskedelmi fogás. Semmi köze az erkölcshez, mert a faluban az a lány viselte először, akinek lány korában született gyermeke. Bizonyításként idéztem az egyik újságban közölt véleményt, hogy Amerikában 200 millió dollár megtakarítása van az embereknek, s ezt a pénzt kívánják forgalomba hozni a több anyag vásárlása által. De vissza cikkem témájához, Páldy Róberthez.

A Páhány Jánossal való találkozásának következményeként a Pápán induló szabadművelődési tanfolyamra engem és velem együtt két barátomat javasolták. A három napos tanfolyamot 1948. január 17–20. kö-

² PÁLDY Róbert: A szabadművelődés megindulása és kifejlődése. = Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején 1944-1948. Veszprém, 1985. 253-260. p.

³ A kézirat a szerző birtokában.

zött tartották az Állami Tanítóképzőben. Az itt tartott előadások voltak az első pozitív hatások, melyek alapot adtak ahhoz, hogy a szabadművelődés lehet a követhető forma, ehhez a járási, megyei vezetés adhat útmutatást. Itt meg kell jegyezni, hogy ekkor már működött járási hivatal is, amelynek Könczöl Imre volt a vezetője. Ma is őrzöm a jegyzetet a négy órás előadásáról, melyet Móricz Zsigmond munkásságáról tartott. De a többi előadás is hasznos volt számomra, hiszen olyan kiváló előadók voltak, mint Hencze Béla és mások, ma is elismert pedagógusok.

A rövid tanfolyamról hazatérve valóban *tudatosabban* végeztük a szabadművelődési munkát a községben. A népszínművek után más irodalmi alkotások is szerepeltek a műsorokon, pl. Gogol: Revizor; Móricz Zsigmond: Sári bíró; Gárdonyi Géza: A bor; Moliére: Fösvény; Darvas József: Szakadék stb. darabok.

Páldy látogatása után nevem ismerős lett, a községből engem javasoltak az 1950. november 30. – december 23. között, Debrecenben megrendezett népművelési tanfolyamra. Ez után kezdődött el, hogy a tanítókat le kell váltani, helyettük „*káderekre*” kell bízni a most már nem szabadművelődésnek, hanem népművelésnek hívott falusi kulturális munkát. A tanfolyam után pár hónappal én lettem a községi kultúrotthon igazgatója, 1951 tavaszán Veszprémben részt vettem a kultúrotthon-igazgatók megyei értekezletén. Felszólalásomban elmondottam, mit végeztünk a faluban. Ekkor személyesen is találkoztam Páldy Róberttel, aki megkért, hogy a felszólalásomat írásban küldjem meg címére. Ezt kézzel lemásoltam, ő pedig elküldte a *Népművelési Híradónak*, ahol életem első írása az 1951. évi 8. számban megjelent.

Már népművelés néven folyt a kulturális munka, a megyei tanácson pedig kialakították a népművelési osztályt, ahova „*népi kádereket*” kerestek. Páldy Róbert javaslatára 1952. október 1-jén kerültem munkatársként erre az osztályra.

Erről az időszakról csak egy dolgot szeretnék megjegyezni. Az osztályon – más szervekkel, Páldy javaslatára – úgy döntöttek, hogy megindítják a „*Veszprémi könyvek*” sorozatot, melynek az én lettem a gondozója. Az első könyv címe: *Veszprém megye a szabadságküzdelmekben*. A könyv szerzőivel tárgyaltam, a kéziratok elkészültek, de a Tanácsköztársaságról szóló tanulmányrészt nem fogadta el az MDP illetékes bizottsága. Így a könyv kiadása évekkel elhúzódott. Közben engem 1956-ban, mint „*nem kívánatos kádert*” elhelyeztek az osztályról, s a

könyv csak 1957-ben jelenhetett meg. A megjelenés után kaptam egy dedikált példányt Páldytól, melynek címlapját a mellékelt kép mutatja.

Zircre helyeztek a Járási Kultúrház igazgatójának. Jól éreztem magam abban a közösségben, ahol Békefi Antal, Kálovics iskolaigazgató, Illés Ferenc, Szalay László és más, ma is elismert személyek dolgoztak. A járási párttitkárnak nem voltam „szimpatikus”, és szerettem volna elkerülni. Ismét Páldy Róbert volt a segítségemre. A könyvári mozgalom ezekben az években személyileg is fellendülőben volt, a pápai járási könyvtárnak szervezett egy új állást és 1958 elején áthelyeztek oda. Közben Zircen a járási kultúrház megrendezte a Bakonyi Hetek műsort, ezért annak végéig a helyi pártbizottság nem engedélyezte áthelyezésemet. A több hónapos késés miatt Pápán közben betöltötték az álláshehelyet. Újra Páldyhoz fordultam, újra szervezett egy állást, így 1958. július 15-től voltam könyvtáros Pápán.

Ezzel elkezdődött évtizedes könyvtári pályafutásom.

Még a Kossuth utca egyik lerobbant épületében működött a könyvtár, s mivel kevesen voltunk, valamennyi munkaterületen dolgoznom kellett. Korábban sem volt előttem ismeretlen a könyvtári munka, már a Dáka községbe telepített Vándorláda 50 kötetes állományának is én voltam a gondozója, a megyei tanácson végzett feladatom és vidéki útjaim során pedig mindig felkerestem a helyi könyvtárakat. 1959-ben a Kossuth utcából a könyvtár átköltözött az Esterházy-kastélyba, ahol az első emelet egyik szárnyát megkaptuk. Még szorosabb kapcsolatba kerültem Páldyval, a megyei könyvtár igazgatójával. Ezekben az években több új, érettségizett fiatal került megyei hálózatba, akiknek szakmai képzésére szükség volt. Közöttük én is elvégeztem a megyei könyvtár által szervezett alapfokú tanfolyamot, 1959. szeptember 21-én pedig középfokú vizsgát tettem.

Érettségi után, még 1957-ben jelentkeztem a Pécsi Főiskola magyar-történelem szakára, de nem vettek fel. A következő évben sem sikerült bejutnom. De nem csüggedtem el, mert 1960-ban elkezdhettem egyetemi tanulmányaimat az ELTE magyar-könyvtár szakán. A könyvtári munka és az egyetemi tanulás mellett jutott energiám arra is, hogy szakmai cikkeket írjak a *Könyvtáros* című lapba és a *Pápai Könyvtáros* címen akkor megjelenő hálózati híradóba. Utána évenként több cikket is közölt tőlem a *Könyvtáros*. Foglalkoztam könyvterjesztéssel is, kialakult a saját könyvtáram, mivel az eladott könyvek árának 10%-át nem pénzben kértem, hanem azt átváltottam könyvekre.

A könyvtárban a módszertani munka volt a feladatomban. Elkezdtém a járásban az ifjúsági klubok szervezését, melyekben valóban érdemi munkát sikerült kialakítani. Erről a tevékenységről hírt adtam a *Könyvtáros*ban is.

Az államvizsga letétele után egyre többet publikáltam más lapokban is. (Pl. *Szövetkezeti Könyvterjesztés, Veszprém Megyei Művelődésügyi Szemle* stb.) Közben Páldy Róbert felkerült Pestre, a *Könyvtáros* szerkesztője lett. Ebben a minőségében kaptam Tőle egy levelet, melyben felkért több téma megírására. Idemácsolom a teljes levelet:

Kedves Dezső!

Néhány téma megírására kérek fel.

Híradótokban szó volt, már korábban is hallottam Magyargencs, Nemesgörsöny, Vaszar és Lovászpataona könyvtáraiban, vagy ezekkel kapcsolatban működő ifjúsági klubokról. Jó lenne, ha ezeknek munkájáról, tapasztalatairól, tevékenységük értékeléséről, akadályairól, a könyvtárral és olvasással való kapcsolatukról beszámolnál. A fejlődés irányát is jó lenne érzékeltetni. Szívesen vennék képeket is a beszámolóhoz. Gondolom, hogy az anyag készen áll nálad, csupán meg kell írni. Mihelyt lehet, várjuk a kéziratot.

Foglalkozni szeretnénk a körzeti könyvtárak szervezésének eredményeivel és a megvalósulás előtt álló tervekkel. Úgy gondoljuk, hogy a tapolcai járásban megnéznék a körzetesítés eddigi útját és eredményeit s hozzávennének ehhez a pápai járás terveit. A Ti eredményeiteket nem kívánjuk részletesen, mert ezekről már Te beszámoltál lapunknak. Nem cikket kérek tehát Tőled, hanem rövid tájékoztatást arról, hogy a járási vb-határozat mit is irányoz elő részletesen, s milyen lehetőségei vannak, milyen előkészületei történtek azok megvalósításának.

Van azután itt egy kidolgozandó és vizsgálódást igénylő téma, amelyről szívesen vennék tőled cikket: A könyvtár körzetéhez tartozó egyes olvasórétegek elemzése. Nem könnyű téma, s még ilyent nem igen csináltunk. Nem a könyvtár tényleges olvasóinak rétegződésére vagyunk kíváncsiak, hanem azokra a rétegekre, amelyek kellene, hogy olvasók legyenek. Érted, hogy a kettő nem ugyanaz. Jó lenne megnézni valamelyik könyvtár körzetének társadalmi képét, milyen foglalkozási, korosztályi, művelődési csoportok élnek a körzetben, s ezek hogy állnak az olvasással. Gondolom, hogy valamelyik régebbi idő óta működő községi könyvtár megvizsgálása lenne célszerű. Érdekes lenne egy ilyen

beszámoló. Ha van hozzá kedved és időd, jelezd majd, hogy vállalod-e. Ez különben a módszertani munka egyik legfontosabb és igazi feladata.

Várom válaszodat. Jó munkát kívánva baráti üdvözetet köldök:

Róbert

000

Még valamit: júniusi számunkban nyilatkozat-csokrot kezdtünk közölni az alábbi összefoglaló címmel: Mit várnak a könyvtárosok a népművelési konferenciától? Szívesen vennénk a témához a Te nyilatkozatodat is. Rövid. 1–2 flekkes írást kérnénk. A Népművelés áprilisi számában Kiss Jenő írt a konferencia előkészületeiről. Hogy látod a Te munkakörödben a konferencia jelentőségét, milyen kérdések megvitatását tartod a könyvtárak szempontjából fontosnak, hogy segíthetne a könyvtár a korszerű népművelés kialakításában.

Nem várunk teljességet, bármely fontos részlettéma kiragadható. Jó lenne utalni arra is, hogy milyen a könyvtárosok népművelési közérzete manapság.

Ez utóbbi nyilatkozatot mielőbb kérjük, megírása nem okozhat nehézséget.

Üdv. Páldy

(A levelet 1969. május 16-án keltezte.)

A pápai járási-városi könyvtárban 1971. februárig dolgoztam, amikor saját kérésemre áthelyeztek a megyei könyvtárba. Kapcsolatom Páldy Róberttel továbbra sem szakadt meg és rendszeresen publikáltam a *Könyvtárosban*. A pápai eseményekről még meg kell említenem egy érdekes epizódot. 1959-ben üzenetet kaptunk arról, hogy a kastélyba költözés után Gróf Ervinnel meglátogatják a könyvtárt. Két napra kívántak jönni, szállást kértek. A Fő utcán működő egyetlen Központi Szállodában rendeltünk számukra szobát. A kért időpont reggelén felhívtuk a szállodát, megérkeztek-e a vendégek? Aki felvette a telefont, nem tudott a megyei könyvtár vendégeiről. Ekkor név szerint mondtuk, hogy Páldy Róbert és Gróf Ervin lesz a vendég. A telefontól lévő személy válaszolt: Pálfy gróf még nem érkezett meg, de a szoba foglalt részére.

A Megyei Könyvtárban a módszertani munkát kaptam meg, amely ismerős volt számomra, szinte rutinfeladatnak számított. Mivel publikációs gyakorlatom már volt, a Könyvtáros mellett más lapokban is megjelentek írásaim, 1977-ben megbíztak az 1972-ben indult *Horizont*

szerkesztésével is. Később, 1982-ben a megyei tanács osztályvezetője kezdeményezte, hogy a 40-es évek második felében aktív szabadművelődési dolgozókat összehívja két napos találkozóra és visszaemlékezésre, az ott elhangzó előadásokat kiadványban is megjelenteti. A meghívó levélből csak az első részt szeretném ismertetni: „*Szeretnénk Veszprémbe találkozásra, beszélgetésre meghívni azokat, akik hazánk felszabadulása utáni egy-másfél évtizedben a megye kulturális életében, művelődésügyének megszervezésében, a szocialista kulturális forradalom kibontakoztatásában kezdeményező, irányító szerepet vállaltak, töltöttek be.*” A második oldalon felsoroltak hat témát, melyekről a meghívottak véleményét szeretnénk hallani. A Veszprémi Akadémiai Bizottság székházában, március 12–13-án történt találkozón, amelyen a szabadművelődés vezetői, mintegy 30-an vettünk részt, Szász András elnökhelyettes köszöntője utáni beszélgetés, tanácskozás vezetője **Páldy Róbert**, a *Könyvtáros* ny. főszerkesztője volt. A kötet képmellékletei között elhelyezett fotón szereplő személyek közül ma már csak kevesen élnek, de a fénykép megőrzi a *fényes szellők* korszakának Veszprém megyei kulturális vezetőit. Közülük többen az ötvenes évektől magasabb állást töltöttek be.

A már említett meghívóban az osztályvezető Navracsics Tibor jelezte, hogy kiadványban jelentetik meg az előadásokat. Páldy Róbert visszaemlékezése és mások tanulmánya is megjelent az 1985-ben kiadott *Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején 1944 – 1948* című kötetben.

Páldy Róberttel a kapcsolatom nem szakadt meg, Budapesten járva gyakran felkerestem a Bartók Béla úti szerkesztőségben. Bármilyen sürgős dolga volt, szakmai dolgokról és életem alakulásáról mindig hosszasan elbeszélgettünk. A *Horizont* című folyóirat szerkesztésével kapcsolatos munkám során határoztam el, hogy készítünk egy riportot vele. Erről Róbertet is értesítettem és felkértem Tölgyesi Józsefet arra, hogy készítse el a dolgot. Róbert beleegyezett, és levelezőlapon közölte a következőket.

Kedves Dezső! Megbeszélésünk szerint értesítelek, hogy dec. 3-tól, hétfőtől kezdve rendelkezésedre állok. Füreden. A hét öt napjának valamelyikén talán el tudjuk intézni a dolgot. Meggondolva azt, amit a telefonba mondtam Varga Béla lejövetelével kapcsolatban, nem lenne célszerű. Ha Béla is együtt lenne Veletek, mert vele más irányú beszél-

getésem lenne s zavarná az interjút. Tehát egyszerre csak egyet. Vele majd külön találkozást beszélek meg. Jó lenne, ha Tölgyesi tájékozódna arról Bélától, hogy mit írtam a szabadművelődésről az ő kiadványaikba s ennek tudatában tenné fel aztán nekem kérdéseit. Kérem értesítésed, hogy melyik napon jöttek levlapon vagy telefonon.. P.R. Balatonfüred, Jókai u. 25. T.: 40 392. A találkozásig is üdvözöllek: Róbert

A dátum: Budapest, 1984. nov.25.

Majd a következő levélben közölte:

Kedves Dezső! Értesítettem Imrét is, hogy 18-án, kedden szándékozom átrándulni kora délután Lovasra. Remélem, nem jön közbe semmi akadály. Kézcsókom kedves feleségednek, s Téged öllelek: Róbert.

Balatonfüredről vonattal jött Alsóörsre, Könczöl Imre hozta fel a szőlőjében lévő kis lakásához. A riport elkészült, melyet ez a könyv is tartalmaz.

A riporthoz még a következő tartozik. Szerzői tiszteletdíjat nem csak Tölgyesinek, hanem Róbert részére is utaltattam pár ezer forintot, (akkor is tudtam, hogy ilyen esetben a szerzőnek jár tiszteletdíj, a riport alanyának nem). Róbert nem hagyta tettemet szó nélkül. 1986. március 11-ei keltezéssel érkezett nevemre egy levél, melyben közli, hogy a Lőrincze Lajos interjút, melyre felkértem, nem tudja vállalni, mert március 6-a óta kórházban van, valószínű még hosszabb ideig bent kell maradnia. S ha tudok valakit, írja meg. Az interjút én vállaltam és a Horizont 1985. 2 számában megjelent.

De az említett levélben közli azt is, hogy „... Tegnap mondta Erzs, hogy utalvány érkezett, de nem tudták átvenni, mert nem volt otthon senki. Gondolom, Te küldtetted,...” A kórházból hazamenve telefonon felhívott és bosszúsán mondta, ez nem szabályos, hogy a riport alanya is kapjon díjat. Én is tudtam, de ha módomban áll valamit törleszteni „sorsom gondozásáért” azt megteszem.⁴

A Horizontban közölt visszaemlékezésen túl, másutt közölt írásai-ban is szívesen emlékezett meg Veszprém megyei munkájáról és az általa „kiemelt” személyekről. Egy ilyen írását közölte az *Olvasó Nép*

⁴ A levelek a szerző birtokában.

című folyóirat is.⁵ Ebben a szabadművelődési mozgalomról írt, név szerint megemlíti több személyt. S az írás befejezéseként Varga Béla indulásáról tesz említést, majd így fejezi be a cikket: „*De nemcsak Mezőlak, hanem a Pápa melletti Dáka is adott kiemelkedő könyvtárost a megyének. Dákán évtizedekkel korábban Páhány János iskolaigazgató vetette meg a művelődés és az igényesebb gazdálkodás alapjait.*

(...) Páhány János munkáját veje és utódja, Varga Ferenc folytatta, kitűnő művelődési közösséget szervezett a község fiataljaiból. Közülük került ki dr. Tóth Dezső, aki szintén könyvtáros lett, majd elvégezte az egyetemet, több kiadványban tárta fel Dáka olvasási szokásait. Ma a Veszprémben működő Országos Oktatási Központ osztályvezetője s lelkes propagálója a könyvek iskolai hasznosításának. Hát ilyen eredményei is vannak az olvasómozgalomnak.”

A megye sem feledkezett meg Páldy Róbertről. Az Eötvös Károly Megyei Könyvtár és az Magyar Könyvtárosok Egyesülete megyei szervezete Páldy Róbert 75. születésnapjára „házi ünnepséget” szervezett 1987. szeptember 7-én, ahol megkapta a Veszprém Megyéért emlékérmét, és a baráti beszélgetés után Keller Antalék pincéjében, Aszófőn folytatódott a borozgatás. Az ünnepségen szerettem volna részt venni, de új munkaköröm más feladattal bízott meg. Utána pár nappal levelet írtam Róbertnek. A levelet most ide másolom:

Kedves Róbert!

Először is: születésnapod alkalmából szívből gratulálok, jó egészséget kívánok.

Másodszor: bocsáss meg, hogy az ünnepségen nem vettem részt, de rajtam kívül álló okok miatt történt. Ugyanis akkor reggel fél 7-kor jött értem a kocsi és Pestre kellett mennem. Bíztam benne, hogy a tervezett 1 órára visszaérkezek Veszprémbe. Sajnos – szintén nem az én hibámból – csak 2 óra után pár perccel érkeztem meg, amikor már kimentetek Antiékhöz. Bosszantott és ma is bosszant a dolog. Szerettem volna találkozni Veled, hisz tudom, hogy az életem ilyen alakulását Neked köszönhetem. Sokszor végig gondoltam. Hogy ha Te nem karolsz fel többször is (mikor Dákáról eljöttem, amikor Pápára visszamentem stb.), másként alakul a sorsom. Viszont nagyon örülök, hogy így történt, mert

⁵ PÁLDY Róbert: Veszprém megyei tükörcserepek. = Olvasó Nép, 1986, 4. sz. 22-26. o.

úgy érzem értelme s életet éltem és talán másoknak is tudtam használni szerény munkámmal.

Bizony telik az idő. A jövő évben én is elérem a nyugdíjat. Egyelőre úgy van, hogy maradok valameddig, de hogy alakulnak a dolgok nálunk is, nem biztos. Olyan hírek vannak, hogy önálló kulturális vállalat lesz az OOK, fele állami támogatással, mint eddig. Ennek első következménye, hogy a létszámot 20–30%-kal kell csökkenteni. Ilyen esetben a legkönnyebb a nyugdíjasoktól megszabadulni. Nem is zavar a dolog, legalább – ha lesz egészségem – olyan munkát végezhetek, amit szeretek, helyesebben amit eddig csak szerettem volna csinálni, de idő hiányában nem sikerült.

No és természetesen a szőlőben fogok „élni”. Követem a Könczöl Imrét, akivel telekszomszédok vagyunk.

Kedves Róbert!

Még egyszer kívánok minden jót Neked, Erzsinek, s a lányoknak

Szeretettel: Tóth Dezső

Veszprém, 1987. szeptember 15.

A válasz két hét múlva érkezett. Ebben Páldy Róbert jelleme, szerénysége ismét megmutatkozott. Íme a levél tartalma:

Kedves Dezső!

Köszönöm szíves figyelmedet, hogy hetvenötödik születésnapomra levélben küldtetted el jókívánságaidat, miután Budapestről nem érkeztlél időben vissza Veszprémbe. Elfoglaltságodról már akkor tudtam, mondotta azt Marika.

Leveledben kissé eltúlozod az én szerepemet „értelmes életed” kialakulásának folyamatában. Elsősorban a történelmi idő kedvezett az olyan fiatal parasztkáderek pályájának alakulásában, mint Te voltál. Másodsorban a Te céltudatos törekvésed, szorgalmad, tehetséged. Még most is jól emlékszem néhány akkori értekezletti felszólalásodra, amikor még népművelési vezető voltam. Tudtad, mi a művelődési munka lényege és arról beszéltél frázisok nélkül, tartalmasan. Öröm volt hallgatni. Abban az időben lámpással kerestük a munkás- és parasztkádereket. Hát hogyan örültem volna, amikor benned ilyen gyöngyszemet ismertem meg. És milyen jóleső a tudat évtizedek múltán, hogy az irántad való várakozásban nem csalódtam soha. Jó volt látni pályád szép kifejlődését s mindezt kicsit a magam sikerének is éreztem.

Érdekelt a pár sor, amit nyugdíjas éveidről írtál. Lám, ebben is milyen hasonló a felfogásunk, magam is így gondolom azt helyesnek, s talán még ennek az időnek beköszöntését is módomban lesz tapasztalni, ha megérem.

Így éliünk, Dezső! Még egyszer köszönöm jókívánásaidat szeretettel öllelek: Róbert.

Budapest, 1987. szeptember 28-án.

Páldy Róbert életrajzából tudjuk, hogy nyugdíjas éveiben helytörténeti, művelődési kört szervezett Nagykörű községben, és bizonyára eljutott hozzá az a hír is, hogy 1989-ban én is megszerveztem Dákán a Szülőföld Baráti Kört, és a következő években Róbert haláláig 5 könyv, napjainkig újabb 9 kötetet írtam s jelentettem meg a szülőfalumról.

Ezzel válaszolok arra, amit köszönő levelében írt: „... *Érdekelt a pár sor is, amit nyugdíjas terveidről írtál.*”

Róbert nem feledkezett el Veszprém megyéről, a megye sem feledte el itteni működését, személyét. 1987. november 10-én Veszprémben a **Marica Kávéházi Esték** sorozatban meghívták egy beszélgetésre. Az estet a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Veszprém megyei Szervezete gondozta és Varga Béla vezette.

S befejezésül néhány gondolat. Minden ember a szüleinek köszönhet legtöbbet az életéért, a felneveléséért. De később, mikor önálló életet él, akad olyan „*idegen*” is, aki egyengeti, segíti életében, annak alakulásában. Én két ilyen embert szeretnék megemlíteni: az egyik Páhány János, a dákai református iskola igazgatója, aki megalapozta bennem a szomjat a tudásra. Neki köszönhetem, hogy fiatal éveimben részt vehettem a község kulturális életében, és javasolta személyemet Páldy Róbertnek, hogy figyeljen fel rám a *szabadművelődési* mozgalom indulásában, s tevékeny részvételében. Ezután Páldy Róbert vett „gondozásba” és egyengette sorsomat. Erről az előzőkben már beszámoltam azokban a levelekben, melyeket közöltem.

Életem végéig hálával tartozok Néki!

Kívánom, hogy a későbbi időszakban is legyenek hasonló Páldy Róbertek, és legyenek sokan, akik támogatásra érdemesek.

V E S Z P R É M I K Ö N Y V E K

LIPTÁK GÁBOR -- ZÁKONYI FERENC

V E S Z P R É M M E G Y E
A
S Z A B A D S Á G K Ü Z D E L M E K B E N

Jóth. Dessöndle, aki a könyv
kiadását kezdeményezte.
Nagyprém, 1957. május 27.

Pálffy Balázs

V E S Z P R É M

1957

BIBLIOGRÁFIA

ÚJSÁGOKBAN, FOLYÓIRATOKBAN ÉS MÁSUTT MEGJELENT ÍRÁSAI

1937

1. Olaj is mutatkozik a lispei gázfúrásnál! = Magyarság, 1937. febr. 20. 5. p.
2. MARÓTHY Jenő. = Balatonfüred, 1937. nov. 27. 3. p.

1938

3. Dél-Zala. = Kelet Népe, 1938. 7. sz. 23–33. p.
4. Belső Zala fel akar támadni.=Magyar Nemzet, 1938. okt. 23. 17. p.
5. Magyar népnevelés. = Kelet Népe, 1938. okt. 293–296. p.
6. Zala két arca. = Korunk Szava, 1938. okt. 15. 580. p.

1939

7. A háziipar feltámasztása a Balatonnál. = Balaton, (A Balatoni Szövetség értesítője.) 1939. febr. 11–13. p.
8. A mezőgazdasági munkások ellen hoztak rendeletet Zalában. (Írta: IMECS Balázs.) = Szabad Szó, 1939. márc. 5.
9. A népművelés és a magyar nép.=Magyar Lélek, 1939. 4.sz. 366. p.
10. Új értelmiség kiválasztódása. = Kelet Népe, 1939.máj. 296–300. p.
11. A magyar tanító a szellemi honvédelemben. = Magyarság, 1939. aug. 6. 5. p.
12. Első népművelési előadásom falumban. = Magyar Lélek, 1939. 9. sz. 642. p.

13. Népünk cselekvő szereplése a népművelésben. = Magyar Lélek, 1939. 11. sz. 743–745. p.

1940

14. Tihany. = Jelenkor, (Társadalmi, politikai és kulturális lap.) 1940. jún. 15. 8. p.
15. Bolyongás a zalai Balatonvidék múltjában. = Zalai Magyar Élet, 1940. jún. 22. 4. p.
16. Arravaló embereken múlik a magyar népművelés ügye is. = Magyar Út, 1940. jún. 27. 2. p.
17. Egy összedőlt iskola romjainál. = Zalai Magyar Élet, 1940. jún. 28. 2. p.
18. A dolgozók üdülőhelye legyen a Balaton. = Magyar Út, 1940. júl. 18. 2. p.
19. A népművelés nagy lehetősége: a film. = Magyar Lélek, 1940. 7. sz. 324–326. p.
20. BALÁZS Ferenc, Erdély népművelő apostola. = Magyar Lélek, 1940. 9. sz. 384–386. p.
21. Belső-Zala a Dunántúlnak legszaporább embertermő sarka. = Zalai Magyar Élet, 1940. okt. 5. 2. p.
22. Belső-Zala a Dunántúlnak legszaporább embertermő sarka. = Zalai Közlöny, 1940. okt. 18. 3. p.
23. A csíkszenttamásiak népművelése. = Magyar Lélek, 1940. 10. sz. 433–434. p.

1941

24. Éljük magyarul! = Magyar Lélek, 1941. 2. sz. 49–52. p.
25. Az ifjúság az új magyar irodalomban. = Magyar Lélek, 1941. 6. sz. 260–263. p.
26. Erdély szellemi válsága. = Magyar Út, 1941. 26. sz. 5. p.
27. A csíki tanítók nagygyűlése. =Csíki Néplap, 1941. nov. 12. 1–2. p.
28. Őszi beszélgetés a népnevelőkről.=Csíki Néplap, 1941.okt.15. 1. p.

29. ORBÁN Balázs nyomában. = Csíki Néplap, 1941. aug. 20. 2. p.
30. Az iskolán kívüli népművelés feladatai. = Székely Nép, 1941. aug. 1. 3. p.
31. Tanítók szövetkezete Csíkban. = Magyar Út, 1941. nov. 10. X. évf. 40.sz. 2. p.
32. A csíki népnevelés jövője. = Székely Nép, 1941. nov. 16. 7. p.
33. Levél Erdélyből. = Magyar Út, 1941. X. évf. 30. sz. [talán júl. dátum nincs] 3. p.

1942

34. A csíki magánjavak. = Kelet Népe, (Móricz Zsigmond lapja) 1942. ápr. 15. 6. p.
35. Csíksomlyótól Csíkszeredáig. = Székely Nép, 1942. okt. 1. 1. p.
36. Kászon népe őrzi az élet magyar formáit. = Székely Nép, 1942. okt. 6. 3. p.
37. A kászoni háziipar virágzásának titkai. = Székely Nép, 1942. okt. 8. 5. p.
38. Az EMKE csíkszeredai fiókja. = Székely Nép, 1942. okt. 28. 5. p.
39. Akinek Zsögöd a magyarság központja. = Székely Nép, 1942. okt. 29. 5. p.
40. Négyezer éves cserépedények. = Székely Nép, 1942. okt. 30. 4. p.

1943

41. Csíktól Zaláig. = Székely Nép, (Független politikai napilap, Sepsiszentgyörgy) 1943. febr. 18. 1. p.
42. Tükör (Kolozsvári, keszthelyi és pesti egyetemisták találkozója.) = Székely Nép, 1943. febr. 19. 3. p.
43. Egy város két arca. = Székely Nép, 1943. febr. 21. 10. p.
44. Farsang végén. = Székely Nép, 1943. márc. 9. 1. p.
45. A kaszinótól – a munkaközösségig. = Székely Nép, 1943. márc. 19. 1. p.

46. Tükör (A csíki tanítók közösségi kultúrmunkájáról.) = Székely Nép, 1943. ápr. 9. 3. p.
47. Szunnyadó város. = Székely Nép, 1943. ápr. 9. 1. p.
48. Tükör (A székely családok a helytállás példái.) = Székely Nép, 1943. ápr. 15. 3. p.
49. Termékeny nyugtalanság. = Székely Nép, 1943. ápr. 23. 1. p.
50. Vissza önmagunkhoz. = Székely Nép, 1943. máj. 1. 1. p.
51. Tükör (Művészfilmek hiányáról.) = Székely Nép, 1943. május 5. 3. p.
52. Tükör (A székelyföldi ipar helyzetéről.) = Székely Nép, 1943. május 5. 3. p.
53. Tükör (A 94 éves Lőrincz Péter élettörténete a gyergyói táj évszázados múltjának egy darabja.) = Székely Nép, 1943. máj. 6. 3. p.
54. Székely asszonyok. = Székely Nép, 1943. máj. 7. 1. p.
55. Könyvet a falu életéről. = Székely Nép, 1943. máj. 16. 1. p.
56. Az EMKE falumunkája. = Csíki Lapok, 1943. máj. 16. 2. p.
57. Furcsa propaganda. = Csíki Lapok, 1943. máj. 16. 2. p.
58. Tükör (A cseléd családtag.) = Székely Nép, 1943. máj. 18. 3. p.
59. A harisnya hivatása. = Székely Nép, 1943. máj. 20. 1. p.
60. Százéves fatermelési üzemterv alapján dolgozik Gyergyóalfalu. = Székely Nép, 1943. máj. 30. 4. p.
61. Önkéntes közösségi kultúrmunkák Csíkban. = Magyar Lélek, 1943. 6. sz. 280–282. p.
62. Levél egy hazatért diákhhoz. = Székely Nép, 1943. jún. 23. 1. p.
63. A baranyai falumunka. = Csíki Lapok, 1943. jún. 27. 3. p.
64. Tükör (A csíki nép a szüntelen jobbra való törekvés tartaléka.) = Székely Nép, 1943. jún. 29. 3. p.
65. A szakadék. = Székely Nép, 1943. júl. 8. 1. p.

66. Kötelességteljesítő mór, – vagy fogadatlan prókátor? = Csíki Lapok, 1943. júl. 18. 1. p.
67. A táj értékeinek teljes kihasználása felé halad a Balatonvidék élete. = Székely Nép, 1943. júl. 22. 3. p.
68. Figyelő. = Székely Nép, 1943. szept. 27. 1. p.
69. Tükör (A 60 éves TOMPA László a legnagyobb erdélyi költő, kötetei nem kaphatók.) = Székely Nép, 1943. szept. 28. 3. p.
70. Csíkborzsova monográfiája. = Székely Nép, 1943. okt. 10. 12. p.
71. Csíki Pantheon. = Székely Nép, 1943. okt. 17. 12. p.
72. Útmutatás a falu tanulmányozásához. = Székely Nép, 1943. okt. 17. 12. p.
73. Székely temetők. = Székely Nép, 1942. okt. 31. 1. p.
74. Tükör (A méltóságos asszony a vonaton.) = Székely Nép, 1943. nov. 3. 3. p.
75. Mít szól a nép? = Székely Nép, 1943. nov. 12. 1. p.
76. A legenda ellen. = Székely Nép, 1943. nov. 17. 1. p.
77. Két nagy magyar művész 60 éves. (KODÁLY Zoltánról és TOMPA Lászlóról.) = Csíki Lapok, (Csíkszeredai hetilap) 1943. nov. 21. 1–2. p.
78. Sinka István. = Székely Nép, 1943. nov. 28. 11. p.
79. Alapos számbavétel. = Székely Nép, 1943. dec. 2. 1. p.
80. BÖZÖDI György. = Székely Nép, 1943. dec. 12. 9. p.
81. A virágzó székely háziipar útmutatása. = Balaton, 1943. dec. 45–46. p.
82. Gyergyószentmiklósi képeslap. = Székely Nép, 1943. dec. 24. 5. p.
83. Karácsonyi látogatás a legrégebb székely falutörvények hazájában: Gyergyóújfaluban. = Székely Nép, 1943. dec. 28. 5. p.
84. Minden gyergyói községben saját gazdaköri helyiségben folyik az oktató munka. = Székely Nép, 1943. dec. 31. 4. p.

85. Csíkból jelentik. = Magyar Út, 1943. XII. évf. 16. sz. 3. p.

1944

86. Csiki nagybirtokok. = Székely Nép, 1944. jan. 4. 1. p.

87. Gyergyószentmiklósi közművelődési körkép. = Székely Nép, 1944. jan. 26. 5. p.

88. A kivándorlások ellenére egy évszázad alatt megháromszorozta önmagát Gyergyóremete lakossága. = Székely Nép, 1944. jan. 26. 3. p.

89. NYÍRŐ József. = Székely Nép, 1944. jan. 30. 11. p.

90. Erkölc dolga. = Székely Nép, 1944. febr. 9. 1. p.

91. Új életre ébredt Ditró, Gyergyó legnagyobb községe. = Székely Nép, 1944. febr. 16. 5. p.

92. Kilyénfalva és Tekerőpatak. Pillanatképek a két egymásba épült gyergyói község életéből. = Székely Nép, 1944. febr. 17.

93. A magyar népi közösségi múlt és hagyomány Gyergyóalfaluban. = Székely Nép, 1944. febr. 18. 4. p.

94. Arányosítás. = Székely Nép, 1944. márc. 5. 1. p.

95. „Ész és bűbáj”. SZABÉDI László könyvéről. = Székely Nép, 1944. máj. 7. 12. p.

96. Tanuljunk a múltból. Egy néhai erdélyi szolgabíró arcképe. = Székely Nép, 1944. júl. 2. 3. p.

97. Magyar nevelés felé. = Székely Nép, 1944. júl. 23. 3. p.

98. Példás magyar közösség: a középkori székely falu. = Népünk, 1944. júl. 31–32. p.

99. Csík jó példája = Magyar Út, 1944. aug. 10. 1. p.

100. A szegény asszony élete. (Könyvismertető.) = Székely Nép, 1944. aug. 13. 12. p.

101. A magyar bánat költészete. = Magyar Lélek, 1944. 10. sz. 404–408. p.

102. A régi magyarok népműveléséről. = Magyar Lélek, 1944. 11. sz. 424–425. p.

1945

103. Balatonfüred fürdőtelepe visszaszáll a községre. = Új Zala, 1945. jún. 5. 3. p.

104. Népi vármegye felé. = Új Zala, 1945. jún. 14. 1. p.;–1945. jún. 16. 3. p.;–1945. jún. 19. 3. p.;–1945. jún. 23. 2. p.;–1945. jún. 30. 3. p.;–1945. júl. 3. 3. p.;–1945. júl. 10. 2. p.

105. Nyilatkozat Siklósi László, volt balatonfüredi rendőrkapitány. – Burjánzik a zalai reakció. = Új Zala, 1945. júl. 7. 4. p. – aug. 11. 1. p

106. Dolgozó értelmiség. = Új Zala, 1945. aug. 18. 1. p.

107. Ki a csavargó? = Veszprémi Népújság, 1945. okt. 13. 1. p.

108. Szabad művelődés küszöbén. = Veszprémi Népújság, 1945. nov. 10. 2. p.

109. Magyar lesz-e a Dunántúl? (Írta: IMECS Balázs.) = Veszprémi Népújság, 1945. dec. 16. 4. p.

110. Szabad művelődés küszöbén. = Pápai Néplap, 1945. dec. 30. 2. p.

1946

111. Művelődési napok. = Veszprémi Népszava, 1956. nov. 30. 1. p.

112. További küzdelem – a békességért. = Veszprémi Népújság, 1946. jan. 1. 2. p.

113. Az új megyei szellem új hatásai. = Veszprémi Népújság, 1946. jan. 20. 2. p. (A megye területi átrendezéséről.)

114. A két üdülőttelep kulturális fejlődésének perspektívái Siófok és Balatonfüred. = Veszprémi Népújság, 1946. márc. 24. 2. p.

115. Mi legyen az ifjúsági neveléssel? = Veszprémi Népújság, 1946. márc. 24. 3. p.

116. A szabadművelődés húsvéti mérlege. = Veszprémi Kis Újság, 1946. 6. sz. 3. p.

117. Nagy sikerrel zajlott le a Baloldali Blokk közös pártnapja a veszprémi Petőfi Színházban. = Veszprémi Népújság, 1946. jún. 9. 1. p. (PÁLDY Róbert a Nemzeti Parasztpárt megyei titkáráként szólalt fel.)
118. Hét sváb falu egy magyar ellen. = Szabad Szó, 1946. 50. sz. (Mencshely községről.)

1947

119. Demokrácia és színvonal. = Veszprémi Népszava, 1947. febr. 15. 2. p.
120. Veszprémi levél a Pápán kigyúlt Vándortűz-ről. = Pápai Néplap, 1947. febr. 23. 2. p.
121. Az újgazdák harca a kultúráért. = Veszprémi Népújság, 1947. febr. 23. 4. p. (Jutaspuszta, Somlójenő, Középbogárd-puszta, Enying stb.)
122. A békés-tarhosi szabadművelődési tanfolyam. = Új Szántás (az Országos Szabad Művelődési Tanács folyóirata) 1947. júl. 431–432. p.
123. Nevelők kerestetnek! = Veszprémi Kis Újság, 1947. szept. 30. 1. p.
124. Turista-szervezetet Veszprémbe! = Veszprémi Kis Újság, 1947. szept. 30. 2. p.
125. ADY születésének 70-ik évfordulójára. = Veszprémi Népújság, 1947. nov. 23. 2. p.

1948

126. A köznevelés demokratizálása. = Veszprémi Kis Újság, 1948. febr. 1. 2. p.
127. Óravázlatok szabadművelődési tanfolyamok és szabadiskolák előadói részére. (Könyvismertetés.). = Új Szántás, 1948. febr. 125–126. p.
128. „A mosti március”. = Veszprémi Kis Újság, 1948. márc. 14. 1. p.

129. Veszprém vármegye első helyen a magyar nép kulturális felemeléséért indított mozgalomban. = Veszprémi Kis Újság, 1948. márc. 14. 4. p.
130. Somlóvidéke. = Új Szántás, 2. 1948. aug.–szept. 549–552. p.
131. Kultúrát a vidéknek. = Veszprémi Kis Újság, 1948. dec. 19. 1. p.
132. Fiatal tanítók kis tükre. = Fórum, 1948. 4. sz. 284–287. p.

1949

133. A könyvtárból is kiszorítjuk az ellenséget. = Veszprém megyei Népújság, 1949. szept. 15. 2. p.
134. A Dunántúl szívében. = Bakony–balatoni kalendárium az 1948-ik emlékévre. Vp. [1949]. 35–38. p.

1950

135. Balatonfüred, Tótvázsony, Lesenceistvánd, Lesencetomaj, Mihályháza, Nóráp és Ganna községek járnak elől a kultúrotthonmozgalomban. = Veszprém megyei Népújság, 1950. szept. 24. 4. p.
136. Megkezdődtek a Szabad Föld Téli Esték. = Veszprém megyei Népújság, 1950. nov. 1. 4. p.
137. Pusztá, ahol a legtöbbet olvasnak. = Veszprém megyei Népújság, 1950. jan. 22. 6. p. (Enying melletti Leshegy-pusztáról)

1951

138. Kultúrversenyek szerte a megyében. = Veszprém megyei Népújság, 1951. márc. 29. 3. p.
139. A megye legjobb néptánccsoportjainak bemutatója és ankétja Veszprémben. = Veszprém megyei Népújság, 1951. okt. 25. 4. p.

1952

140. Petőfi az általános iskolában. = Irodalmi Újság, 1952. ápr. 10. 5. p.

1953

141. Fejérmegyei levél az ünnepi könyvhétről. = Népművelési Híradó, 1953. nov. 15. p.
142. A cecei Madarász testvérek. = Fejérmegyei Néplap, 1953. nov. 17. 3. p.

1954

143. Az állományfelmérés tapasztalatai Fejér megyében. = Könyvtáros, 1954. 2. sz. 31–32. p.
144. Könyvtár és nevelés. = Népművelés, 1954. 3. sz. 10–11. p.
145. A vidéki irodalmi közvélemény kialakításáért. = Fejérmegyei Néplap, 1954. máj. 1. 6. p.

1955

146. MADARÁSZ József arcképehez. = Fehérvár. A Vörösmarty Irodalmi Társaság irodalmi és helytörténeti antológiája. 1955. 1. sz. 72–77. p.
147. A felszabadult Kerta 10 éve. = Bakonytáj, (Veszprémmegyei Népszerűség melléklete.) 1955. júl. 31. 3. p.
148. Balatonfüredről jelentjük. = Veszprémmegyei Népszerűség, 1955. aug. 11. 4. p.
149. Csoóri Sándor költői estje. = Bakonytáj, 1955. aug. 28. 1. p.
150. Sümeg útikalauzáról. = Bakonytáj, 1955. aug. 28. 4. p.
151. Bakonyi népdalok. = Bakonytáj, 1955. nov. 8. 4. p.
152. Keszthely útikalauza. = Bakonytáj, 1955. dec. 4. 4. p.

1956

153. Az irodalom közügy. = Bakonytáj, 1956. jan. 1. 1. p.
154. Mit olvassunk? TATAY Sándor: Simeon ház. = Bakonytáj, 1956. jan. 1. 4. 1.
155. Hozzászólás a veszprémi kultúráért c. cikkhez. = Veszprémmegyei Népszerűség, 1956. jan. 13. 4. p.

156. Versek és fiatalok. = Veszprémmegyei Népújság, 1956. márc. 20. 2. p.
157. Képek a megyei sajtó múltjából. = Veszprémmegyei Népújság, 1956. ápr.1. 4. p.
158. Irodalmi feladatok az SZKP XX. kongresszusa után. = Bakonytáj, 1956. ápr. 4.
159. Pályázat után–irodalmi napok előtt.=Bakonytáj, 1956. ápr.30. 1. p.
160. Magyar irodalom ünnepe. = Bakonytáj, 1956. jún. 3. 1. p.
161. Irodalmi napok Balatonfüreden. = Irodalom és Nyelv. (A Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat Irodalmi és Nyelvi Szakosztályának közlönye.) 1956. júl. 1. 11–12. p.
162. A népművelés Achillész-sarka: a megye és a járás! = Népművelés, 1956. aug. 4–5. p.
163. Az ifjúság esztétikai nevelésének fontosságáról. = Veszprémmegyei Népújság, 1956. aug. 15. 3. p.
164. Városaink szellemi rangjáért. = Bakonytáj, 1956. szept. 2. 5. p.
165. Balatonfüred útikalauza. = Bakonytáj, 1956. szept. 2. 8. p.
166. Méltó ének- és zenekart Veszprémnek! = Veszprémmegyei Népújság, 1956. szept.14.
167. Értelmiségi ankét Veszprémben. = Veszprémmegyei Népújság, 1956. okt. 19. 3. p. (PÁLDY Róbert is felszólalt.)
168. Lesz gazdája a Balatonnak? = Veszprémmegyei Népújság, 1956. okt. 21. 3. p.

1957

169. Veszprém megyei változások. = Veszprémi Szemle,1.sz.57–61. p.
170. Mit vár a hároméves tervtől? A veszprémi megyei könyvtárvezető. = Könyvtáros, 1957. 3. sz. 161–163. p.
171. Lengyel gyerekkönyvtárakban. = Könyvtáros, 1957. 5. sz. 347. p.
172. Egy költő indult el Iszkáizról. (NAGY László: A vasárnap gyönyöre c. kötetéről) = Középdunántúli Napló, 1957. máj. 5. 4. p.

173. Az öt város kultúrversenye elé. = Középdunántúli Napló, 1957. jún. 2. 4. p.
174. Művelődési tervek és gondok. = Középdunántúli Napló, 1957. júl. 21. 4. p.
175. A szép Veszprémért. = Középdunántúli Napló, 1957. aug. 11. 4. 1.
176. Irodalom – helyi irodalom. = Középdunántúli Napló, 1957. okt. 20. 5. p.
177. Vádirat. (Könyvismertetés.) = Középdunántúli Napló, 1957. nov. 17. 5. p.
178. Olvasótermeket a Balaton mellé! = Középdunántúli Napló, 1957. nov. 23. 4. p.

1958

179. VARGA Béla: A Veszprém Megyei Könyvtár története 1902–1958. Vp., 1958. (PÁLDY Róbert lektori véleménye. Kézirat. Eötvös Károly Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye.)
180. Új regény Veszprém megyéről. SZENTIVÁNYI Kálmán: A völgy emberei. = Középdunántúli Napló, 1958, jan. 19. 5. p.
Vasi Élet és Irodalom. = Veszprémi Szemle, 1958. 2. sz. 88–90. p.
181. Veszprém kultúrája? = Középdunántúli Napló, 1958, febr. 19. 2. p.
182. Badacsony kalauza. = Középdunántúli Napló, 1958. ápr. 13. 4. p.
183. Veszprémről – a Veszprém Megyei Hetek előtt. = Középdunántúli Napló, 1958, ápr. 26. 2. p. Reguly Antal emlékezete. = Középdunántúli Napló, 1958, jún. 8. 4. p.
184. Panoráma útikönyvek. = Középdunántúli Napló, 1958, jún. 12. 2. p.
185. „a könyvolvasásról” = Középdunántúli Napló, 1958, jún. 20. 4. p.
186. SIMON István: Pacsirtaszó. = Középdunántúli Napló, 1958. júl. 2. 2. p.

VESZPRÉMI

*S*ZEMLE

A HAZAFIAS NÉPFRONT
VESZPRÉM MEGYEI BIZOTTSÁGÁNAK FOLYÓIRATA

1938. JANUÁR–MÁRCIUS

I

187. A Végvári Napok megszervezéséről tárgyalt a Hazafias Népfrent megyei művelődési bizottsága. = Középdunántúli Napló, 1958, júl. 17. 1. p. (PÁLDY Róbert hozzászólása.)
188. A tudományos munka kialakítása a veszprémi Megyei Könyvtárban. = Magyar Könyvszemle, 1958. júl.-szept. 3. sz. 289–292. p.
189. A Tiszatáj kritikusanak. = Középdunántúli Napló, 1958, aug. 10. 4. p. (A Veszprémi Szemlééről.)
190. A balatoni könyvtárakról. (Társszerző: KELLNER Bélával.) = Könyvtáros, 1968. 8. sz. 327–328. p.
191. Mít várunk a Könyvtáros Egyesülettől. = Könyvbarát, 1958. 11. sz. 826. p.
192. Jelenkor. = Középdunántúli Napló, 1958, nov. 13. 4. p. (A folyóiratról.)

1959

193. Könyvtári tanulmányok. (PÁLDY Róbert kéziratai: A könyvtári mozgalom fejlődése. [MSZMP megyei párt VB anyag.] Vp., 1956. szept. 11. 5 p. (Eötvös Károly Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye. MS 048)
194. A Balaton parti könyvtárak helyzete és feladatai. 7 p. – A tudományos munka kialakítása a Veszprém Megyei Könyvtárban. 6 p. Eötvös Károly Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye.)
195. Tíz éves a könyvtári hálózat. (Társszerző.) Vp., 1959.
196. Valóság. (Folyóirat recenzió.) = Középdunántúli Napló, 1959. jan. 8. 2. p.
197. Tízéves a könyvtári hálózat. = Középdunántúli Napló, 1959. ápr. 11. 1. p.
198. Balatonfüred – Keszthelyen? Ne szállítsák Keszthelyre a Balatonfüredi Helytörténeti Múzeumot! = Középdunántúli Napló, 1959. aug. 9. 10. p.
199. Elkésett, rossz hírmondó. = Középdunántúli Napló, 1959. szept. 13. 5. p. (A Balatoni Hírmondó c. lapról.)

200. Érdekes térkép – négy kötetben. = Középdunántúli Napló, 1959. okt. 4. 4. p.
201. Két szomszédvár. Hozzászólás a könyvtár és a művelődési ház együttműködéséről indított vitához. = Népművelés, 1959. november. 11. p.
202. Szentgál néprajza. VAJKAI Aurél könyve. = Középdunántúli Napló, 1959. nov. 22. 6. p.

1960

203. Vörös szikrák. Irodalmi antológia. (Szerk.: THIERY Árpád.) (Bev.: PÁLDY Róbert.) Vp., 1960.
204. Megmozdult a föld. Irodalmi riportkönyv a Veszprém megyei termelősövetkezetekről. = Középdunántúli Napló, 1960. jan. 10. 6. l.
205. Gondolatok a hivatásról és az utánpótlásról. = Könyvbarát, 1960. 6. sz. 419–421. p.
206. Művelődési erők összefogása falun. = Középdunántúli Napló, 1960. szept. 16. 3. p.
207. Egy falu átveszi múltját. = Középdunántúli Napló, 1960. szept. 22. 3. p. (Alsópáhokon búcsúkor ünnepségen vettek át 200 kötetet Szántó Imre helytörténeti munkájából.)
208. Könyvtári munka – könyvtárosi hivatás. = Könyvtáros, 1960. 6. sz. 419–421. p.

1961

209. A könyvtár feladatai a Népművelésben. (A könyvtárosképzés füzetei. Alapfok.) Bp., 1961.
210. Két dunántúli monográfia. (Könyvismertetés. SZÁNTÓ Imre két kötete Alsópáhokról, és SZÍJ Rezső: Várpalota c. művéről.) = Jelenkor, 1961. febr. 1. sz. 107–109. p.
211. Nyugati szivárvány. SZENTIVÁNYI Kálmán új regényéről. = Napló, 1961. febr. 5. 4. p.

212. Válság, vagy csak tisztázatlan feladatok. A megyei könyvtárak felelősségéről. = A Könyvtáros, 1961. 2. sz. 96. p.
213. Hazai táj. – KÓNYA Lajos verseiről. = Napló, 1961. júl. 30. 4. p.
214. A bolgár iskolai könyvtárügy. = Iskolai könyvtárosok tájékoztatója, (Az Országos Pedagógiai Könyvtár kiadványai) 1961. 7. sz. 19. p.
215. A könyvtáros műveltsége.= A Könyvtáros, 1961. 6. sz. 332–334. p.
216. Gyulán hallottuk – Békésben láttuk. = A Könyvtáros, 1961. 7. sz. 407–408. p.
217. Hol tart 1961-ben a balatoni üdülők könyvtári ellátása. (Veszprém megyében.) = A Könyvtáros, 1961. 8. sz. 460–462. p.

1962

218. Könyvtártípusok, vagy terület szerint módosított könyvtárstatisztikát? = A Könyvtáros, 1962. 1. sz. 26–27. p.
219. Halas – Félegyháza – Majsza. = A Könyvtáros, 1962. 1. sz. 29. p.
220. Új mozgalom a művelődés szélesítésére. = Népművelés, 1962. febr. 5–6. p.
221. Egy gyermekkönyvtári katalógus.=A Könyvtáros, 1962. 2.sz. 72. p.
222. A járási könyvtárak híradói. = A Könyvtáros, 1962. = A Könyvtáros, 3. sz. 139–140. p.
223. Könyvbarát nap Berhidán. = Népművelés, 1962. ápr. 7–8. p. (Könyvbarát nap eseményei Berhidán.)
224. Berhidai tanulságok. = A Könyvtáros, 1962. 4. sz. 196–197. p.
225. A könyvtárak „felfedezése”.= Élet és Irodalom, 1962. máj. 19. 2. p.
226. Megjegyzések a tanácsi közművelődési könyvtárak 1961. évi eredményeihez. = A Könyvtáros, 1962. 5. sz. 264–265. p.
227. Mit olvassunk? Hogyan olvassunk? = A Könyvtáros, 1962. 6. sz. 375. p.
228. A helyismereti gyűjtemény és a helyi kötetkatalógusok. (A Veszprém megyei, járási, városi, községi könyvtárak könyvállományáról is.) = A Könyvtáros, 1962. 7. sz. 381. p.

229. BERÉNYI György: Tűnő fehér foltok. = A Könyvtáros, 1962. 7. sz. 436–437. p.
230. Tanácskozások után. = Népművelés, 1962. szept. 18.
231. Egy községi könyvtár 1962-ben. (Kővágóörs.) = A Könyvtáros, 1962. 9. sz. 514–519. p.
232. Bács megyei furcsaságok. = A Könyvtáros, 1962. 10. sz. 667. p.

1963

233. Mi a feladatuk a könyvtáraknak? = Élet és Irodalom, 1963. febr. 16. 11. p.
234. Sárospatak többet érdemelne. = A Könyvtáros, 1963. 2. sz. 71. 1.
235. Füredtől – Helvéciaig. = Napló, 1963. márc. 17. 4. p.
236. TISZAY Andor: A könyv, a mi barátunk. (Könyvismertetés.) = A Könyvtáros, 1963. 4. sz. 244. p.
237. Az Ügynökök. (A Tiszatáj kiskönyvtár ügynökeiről.) = A Könyvtáros, 1963. 5. sz. 262. p.
238. A művelődés egészével – az „egész” emberért. = A Könyvtáros, 1963. 5. sz. 265. p.
239. Három könyvtári évkönyv. (Könyvismertetés. A Veszprémi Megyei Könyvtár évkönyvéről is.) = Jelenkor, 1963. júl. 679–680. p.
240. Margó. [A könyvtárak közművelődési munkájáról. MARÓTI Andor cikkére.] = A Könyvtáros, 1963. 8. sz. 472. p.
241. Margó. [A Könyvtárosok ne hagyják, hogy a sajtóban mellőzzék a könyvtárügyet.] = A Könyvtáros, 1963. 9. sz. 531. p.
242. Margó. [FREITAG Magdának A Könyv című folyóiratban megjelent cikkéről.] = A Könyvtáros, 1963. 12. sz. 731. p.
243. Miért fontos az irodalmi ismeretterjesztés. = A Könyvtáros, 1963. 12. sz. 730–731. p.

1964

244. Tíz éves a Népművelés. = Könyvtáros, 1964. 1. sz. 7. p.
245. Margó. [Vita az író–olvasó találkozóról.] = Könyvtáros, 1964. 2. sz. 70. p.
246. Margó. [Az igazgató „reprezentatív” vezetéséről.] = Könyvtáros, 1964. 2. sz. 91. p.
247. ÉRI István–VAJKAI Aurél: Veszprém megye múzeumai. (Könyvismertetés.) = Népművelés, 1964. 6. sz. 26–27. p.
248. A vasúti várótermek jobb világításáért. = Könyvtáros, 1964. 6. sz. 329. p.
249. Margó. [Komló rossz könyvtári ellátottságáról.] = Könyvtáros, 1964. 7. sz. 410. p.
250. A városok könyvtári ellátása. = Népművelés, 1964. augusztus 22–23. p.
251. Margó. [A pécsváradi művelődési házról.] = Könyvtáros, 1964. 8. sz. 475. p.
252. A párt népművelési terve. = Könyvtáros, 9. sz. 538. p.
253. Városi könyvtárpolitikát. = Könyvtáros, 1964. 10. sz. 575–576. p.
254. Margó. [TV közvetítés Kővágóörsről.] = Könyvtáros, 1964. 10. sz. 602. p.
255. Margó. [Nincs kihasználva a könyvtárosok ideje.] = Könyvtáros, 1964. 12. sz. 735. p.

1965

256. Nemzetközi olvasótermeket a Balaton nagyobb üdülőhelyein. = Magyar Nemzet, 1965. febr. 10. 5. p.
257. Egy községi könyvtár a fejlődés szakaszában. = Könyvtáros, 1965. 3. sz. 133–134. p.
258. Új honismereti kiadvány. (Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 1. köt.) = Népművelés, 12. 1965. 3. sz. 13. p.

259. Margó. [TIT–vita az irodalmi ismeretterjesztésről.] = Könyvtáros, 1965. 3. sz. 161. p.
260. KRAJEVSZKY Gizella–TAKÁCS Miklós: Vas megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája, 1777–1963. = Könyvtáros, 1965. 5. sz. 308. p.
261. Vita után. = Könyvtáros, 1965. 7. sz. 379–380. p.
262. Margó. [Könyvtárak elleni huligántámadások az USA-ban.] = Könyvtáros, 1965. 8. sz. 478–479. p.
263. Emlékkönyvtárak. = Könyvtáros, 1965. 8. sz. 454–456. p.
264. Tudatformálás és takarékoság. = Könyvtáros, 1965. 8. sz. 478–479. p.
265. A Szolnok megyei Néplap címére.=Könyvtáros, 1965.8. sz. 479. p.
266. Iskola és olvasás. = Könyvtáros, 1965. 9. sz. 519. p.
267. Margó. [Észrevételek egy hírlapi cikkhez.] = Könyvtáros, 1965. 11. sz. 671. p.

1966

268. Népművelés a városokban. = Népművelés, 1966. január 12–13. p.
269. Klubvezetők kézikönyve. = Könyvtáros, 1966. 3. sz. 166–167. p.
270. Könyvtári Minerva 2. = Könyvtáros, 1966. 4. sz. 230. p.
271. Margó. [A Könyvtári Minerváról.] = Könyvtáros, 1966. 5. sz. 279. p.
272. A falusi olvasottság és a könyvterjesztés. = Népművelés, 1966. július 3–5. p.
273. SZABÓ András Endre: Könyvtári adatok (1884–1962). = Könyvtáros, 1966. 12. sz. 749–750. p.
274. Regélő honismeret. = Népművelés, 1966. dec. 24. p.

1967

275. Margó. [A hazai és a bolgár iskolai könyvtárakról.] = Könyvtáros, 1967. 1. sz. 34. p.
276. Újabb verses antológiák. = Könyvtáros, 1967. 8. sz. 493. p.

277. Az új gimnázium – és a könyvek. = Könyvtáros, 1967. 6. sz. 322–324. p. (A balatonfüredi Lóczy Lajos Gimnáziumról.)
278. Bürokrácia és formalizmus nélkül. = Könyvtáros, 1967. 9. sz. 516–517. p.
279. Margó. [Egy járási könyvtár propaganda tevékenységéről.] = Könyvtáros, 1967. 9. sz. 543. p.
280. A tanácsok és a könyvtárak kapcsolatának fejlesztése Borsod megyében. = Könyvtáros, 1967. 11. sz. 643–646. p.
281. Margó. [A Pest megyei könyvtárak nyitvatartási idejének rendelkezéséről.] = Könyvtáros, 1967. 11. sz. 672. p.
282. Margó. [A könyvtárosok és a népművelők „étkeztetéséről”.] = Könyvtáros, 1967. 11. sz. 673. p.
283. Vizsgálat és a cikkíró „tudományos” igénye. = Könyvtáros, 1967. 12. sz. 719–720. p.

1968

284. Egy könyvtár szomorú sorsa.=Könyvtáros, 1968. 5. sz.270–271. p.
285. Margó. [A fiatal könyvtárosok nem válaszolnak a szerkesztőségi levelekre.] = Könyvtáros, 1968. 5. sz. 288. p.
286. Veszprém megye irodalmi hagyományai. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1968. 5. sz. 307. p.
287. Népművelési – könyvtári hetek Hajdú–Bihar megyében. 1. Valami elkezdődött. = Könyvtáros, 1968. 6. sz. 321. p.
288. Margó.[Az iskolai könyvtárakról.] = Könyvtáros, 1968. 6. sz. 350. p.
289. Margó. [Az egy tanulóra eső könyvbeszerzési keret Budapesten.] = Könyvtáros, 1968. 7. sz. 417. p.
290. A közművelődési könyvtárak átszervezése Romániában. = Könyvtáros, 1968. 8. sz. 452. p.
291. Margó. [Az olvasó népért mozgalomról.] = Könyvtáros, 1968. 9. sz. 546. p.

292. Das lesende Dorf. = Neue Zeitung. Wochenblätt. Der Deutschen Werktätigen in Ungarn. 1968. nov. 29. 1. p.

293. Margó. [Lovasberényben, ebben az évben nem költöttek könyvre.] = Könyvtáros, 1968. 11. sz. 674. p.

1969

294. Margó. [A mohácsi járás iskolai könyvtárainak versenyéről.] = Könyvtáros, 1969. 2. sz. 86. p.

295. SZABÓ Ervin emlékkönyv. = Könyvtáros, 1969. 3. sz. 168. p.

296. Az „olvasó népert”. = Népművelés, 1969. április 22–23. p.

297. Margó. [NOVÁK Gyuláné beszámolójára.] = Könyvtáros, 1969. 5. sz. 288. p.

298. Húsz éves a tanácsi közművelődési könyvtárhálózat. = Népművelés, 1969. 6. sz. 12. p.

299. A tanácsi könyvtárhálózat születésnapja. = Könyvtáros, 1969. 6. sz. 315. p.

300. Húsz éves a Könyvtártudományi Tanszék. = Könyvtáros, 1969. 7. sz. 400. p.

301. Balatonfüred többet érdemelne. = Népművelés, 1969. szept. 16–17. p. (A település kulturális állapotát elemzi.)

302. Miről beszél még a könyvtári statisztika? = Könyvtáros, 1969. 10. sz. 598. p.

303. Helytörténetírás – sajtó és könyvtár nélkül. = Könyvtáros, 1969. 10. sz. 615–616. p.

304. Teljes lehet a megyei sajtóbibliográfiák sorozata. = Könyvtáros, 1969. 11. sz. 651–652. p.

305. Művelődési intézmény-e a könyvtár, népművelő-e a könyvtáros? = Könyvtáros, 1969. 11. sz. 682. p.

306. Magyarország régészeti topográfiája. (Könyvismertetés. Veszprém megye régészeti topográfiájáról is.) = Könyvtáros, 1969. 11. sz. 691. p.

307. A szlovákiai népművelők konferenciája. = Könyvtáros, 1969. 12. sz. 735. p.

308. LIPTÁK Gábor: Vallomások a Balatonról. (Könyvismertetés.) = Jelenkor, 1969. dec. 1145–1146. p.

1970

309. A körzeti könyvtár egész embert kíván. (Megjegyzés BÁNFAI József cikkéhez.) = Könyvtáros, 1970. 2. sz. 67. p.

310. Margó. [Nyári üdvözlét könyvtáros módra Balatonalmádiból.] = Könyvtáros, 1970. 2. sz. 95. p.

311. „Gyalogolni jó.” = Veszprém Megyei Művelődési Szemle, 1970. 3. sz. 13–14. p.

312. Bibliotecile de lectură publică din. R.P. Ungară. = Revista Bibliotecilor. Publicație a Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă. 1970/3. 182–184. p.

313. Népművelési nyelvőr. = Könyvtáros, 1970. 5. sz. 279. p.

314. Margó. [Megjegyzésünk a Magyarország szellemi felemelkedésünk c. összefoglalójához, amely megfelelkezik a könyvtárakról.] = Könyvtáros, 1970. 5. sz. 279. p.

315. ANTAL Gyula–FODOR Pálné: Népművelési ismeretek II. = Könyvtáros, 1970. 5. sz. 308–309.

316. A városok könyvtári ellátása. = Könyvtáros, (1) 1970. 6. sz. 315–324. p. – (2) 7. sz. 385–392. p. (Ajka, Várpalota, Veszprém könyvtáraitól is.)

317. VERES Péter (1897–1970). = Könyvtáros, 1970. 6. sz. 357–358. p.

318. FARKAS Margit: Szabolcs–Szatmár megye sajtóbibliográfiája. = Könyvtáros, 1867–1969. 1970. 7. sz. 438. p.

319. Margó. [Tiszaroff könyvtáráról.] = Könyvtáros, 1970. 8. sz. 484. p.

320. Tanácskozás a közművelődési szaksajtóról. = Könyvtáros, 1970. 9. sz. 530–531. p.

321. Margó. [Vas Népe a Vas megyei könyvtárhálózatról.] = Könyvtáros, 1970. 11. sz. 674. p.

1971

322. A könyvtáros a művelődéspolitikai egyik központi szereplője. = Könyvtáros, 1971. 1. sz. 15–16. p.

323. Nagyobb szerepet az intézményeknek és az ellenőrzésnek! Vita a közművelődés irányításáról.=Népművelés, 1971. február 14–15. p.

324. Lázadó alkonyat. (FÉJA Gézáról.)=Könyvtáros, 1971. 2. sz. 113. p.

325. Tízéves a debreceni városi könyvtárhálózat. = Könyvtáros, 1971. 3. sz. 154–155. p.

326. Hernád menti táj, Hernád menti emberek. = Könyvtáros, 1971. 5. sz. 258. p.

327. Margó. [A területfejlesztési irányelvekről.] = Könyvtáros, 1971. 6. sz. 354. p.

328. Margó. [A könyvtári propagandáról.] = Könyvtáros, 1971. 8. sz. 481. p.

329. Magyarország felfedezése. =Könyvtáros, 1971. 10. sz. 616–618. p.

330. A Balaton. Annotált bibliográfia. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1971. 11. sz. 695. p.

331. BABITS Mihály nevét vette fel az Esztergomi Városi Könyvtár. = Könyvtáros, 1971. 11. sz. 641. p.

332. LADÓ János: Magyar utónévkönyv. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1971. 12. sz. 752. p.

1972

333. A Petőfi-évforduló előkészületei. = Könyvtáros, 1972. 3. sz. 146. p.

334. Könyvet mindenki kezébe! = Népművelés, 1972. március 3–4. p.

335. Margó. [GYURKÓ László a Kritika c. folyóiratban.] = Könyvtáros, 1972. 5. sz. 284. p.

336. A járási könyvtárak sorsa. = Könyvtáros, 1972. 6. sz. 334–338. p.

337. Központi üdülőkönyvtár nyílt Balatonfüreden. = Könyvtáros, 1972. 6. sz. 363. p.
338. VERES Péter hazaérkezett. = Könyvtáros, 1972. 7. sz. 428–429. p.
339. Írók, könyvtárosok találkozója Szolnokon. = Könyvtáros, 1972. 8. sz. 474–475. p.
340. A Balaton-part közművelődési helyzete = Könyvtáros, 1972. 9. sz. 542. p.
341. Fejér megyei könyvtári Minerva. = Könyvtáros, 1972. 11. sz. 631. p.

1973

342. SZŐNYI László 1924–1973. = Könyvtáros, 1973. 4. sz. 191. p.
343. A „tisztelőbeli írás módjának saját szavai”. (Hozzászólás a vitafórum rovatban.) = Magyar Nemzet, 1973. jún. 12. 8. p.
344. A könyvtárak azt kapják vissza a társadalomtól, amit adni tudnak. Beszélgetés az Állami–díjas ARATÓ Attilával. = Könyvtáros, 1973. 6. sz. 327–330. p.
345. A helyismereti irodalom felvirágzása. = Könyvtáros, 1973. 7. sz. 431–433. p. (Elemzi a Veszprém megyei múzeumok közleményeit, a Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok 1. kötetét.)
346. Falusi tanácskozás az olvasásáról. = Könyvtáros, 1973. 7. sz. 404. p.
347. Ahol a könyvtár nem művelődési intézmény. (Csabrendek.) = Könyvtáros, 1973. 11. sz. 667–668. p.

1974

348. Délzala 1938. (Újraközlés.) Dél-zalai változások 1973–74. = Zalai Tükör, (Társadalomtudományi tanulmányok.) 1974. II. kötet. 1–13.p. és 15–24. p.
349. Családi könyvtár = Magyar Hírlap, 1974. jan. 27. 12. p.
350. DARVAS József 1912–1973. = Könyvtáros, 1974. 1. sz. 37–38. p.
351. Együttműködés vagy bekebelezés. = Könyvtáros, 1974. 3. sz. 147. p.
352. Tanácskozás a megyei sajtóbibliográfiákról. = Könyvtáros, 1974. 5. sz. 283. p.

353. Újjáalakított könyvtár Keszthelyen. = Könyvtáros, 1974. 6. sz. 329–330. p.
354. A tömegigény és a könyvtárak. = Könyvtáros, 1974. 9. sz. 507–511. p.
355. KERESZTURY Dezső 70 éves. = Könyvtáros, 1974. 10. sz. 618. p.
356. Két helyismereti kézikönyv Szegedről. = Könyvtáros, 1974. 11. sz. 686. p.

1975

357. AMBRUS András előadói estje. = Könyvtáros, 1975. 4. sz. 235. p.
358. Magyarország felfedezése. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1975. 4. sz. 236–237. p.
359. Balaton monográfia. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1975. 4. sz. 242–243. p.
360. A Magyar Olajipari Múzeum évkönyve. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1975. 4. sz. 243. p.
361. Számvetés és tervezés. = Könyvtáros, 1975. 5. sz. 251–253. p.
362. Veszprém megye a felszabadulástól napjainkig. = Könyvtáros, 1975. 5. sz. 307–308. p.
363. Szerelmes földrajz. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1975. 7. sz. 432–433. p.
364. Fülöp István halálára. = Könyvtáros, 1975. 12. sz. 723. p.
365. KÖPECZI Béla: A magyar kultúra harminc éve. (Könyvismertetés.) = Könyvtáros, 1975. 12. sz. 742–743. p.

1976

366. Magyar história. = Könyvtáros, 1976. 3. sz. 174–175. p.
367. Olvastuk... (a Kultúra és Közösség c. folyóiratról.) = Könyvtáros, 1976. 7. sz. 418–419. p.
368. Láttuk... (a televízióról.) = Könyvtáros, 1976. 8. sz. 497. p.

369. Az iskolai könyvtárak eleven működése az új oktatási törekvések térnyerését jelzi. = Könyvtáros, 1976. 12. sz. 728–729. p.

1977

370. Könyvek Bács-Kiskun megyéről 1945-1974. = Könyvtáros, 1977. 2. sz. 115–116. p.

371. Borsodi Könyvtári Krónika.=Könyvtáros, 1977. 3. sz. 177–178. p.

372. ARATÓ Antal–SZÁSZ Andrásné: A Szolnok megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája (1868-1972). = Könyvtáros, 1977. 5. sz. 306–307. p.

373. VARGA Csaba: Művelődési közösségek. = Könyvtáros, 1977. 7. sz. 428–429. p.

374. Negyven év, és ami utána következik. Beszélgetés VÉRTESY Miklóssal. = Könyvtáros, 1977. 8. sz. 459–462. p.

375. Írók és könyvtárosok. = Fejér Megyei Könyvtáros, 1977. 2. sz. 32–34. p. (Az 1954-ben lezajlott badacsonyi találkozóról.)

376. BÁNÓ Zsuzsa: Celldömölk irodalma. = Könyvtáros, 1977. 11. sz. 689. p.

1978

377. HAJDÚ Géza: Vásárhelyi egyletek és könyvtárak. = Könyvtáros, 1978. 2. sz. 112. p.

378. A könyvtárosság egy kicsit összeesküvés is. Beszélgetés SZÖLLŐSY Kálmánnal. = Könyvtáros, 1978. 4. sz. 201–204. p.

379. NYITRAI Lajos: A Szolnok megyei Néplap repertórium, 1949. november–1950. december. =Könyvtáros, 1978. 5. sz. 304–305. p.

380. „Szívünk ott legyen, ahol kenyerünket szegjük.” Beszélgetés a 70 éves KELLNER Bélával. = Könyvtáros, 1978. 6. sz. 331–335. p.

381. Szerkesztői üzenet. = Könyvtáros, 1978. 6. sz. 335. p.

382. KATONA Jenő (1905–1978). = Könyvtáros, 1978. 10. sz. 608. p.

383. Zugló. = Könyvtáros, 1978. 12. sz. 733–734. p.

384. Honismeret. = Könyvtáros, 1978. 12. sz. 733–734. p.

1979

385. Mozgalom az olvasó és gondolkodó emberért. Az olvasó népért mozgalom II. országos konferenciája. = Könyvtáros, 1979. 1. sz. 29–33. p.
386. Borsodi könyvtári krónika II.=Könyvtáros, 1979. 7. sz. 307–308. p.
387. A Hevesi Szemle. = Könyvtáros, 1979. 7. sz. 416–418. p.
388. HORVÁTH Ferenc: A Zala megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1861–1973. = Könyvtáros, 1979. 8. sz. 497. p.
389. A Mindenest Gyűjtemény repertórium 1789-1792. = Könyvtáros, 1979. 10. sz. 627–628. p.
390. Két évtized – két statisztikai forrás tükrében. = Könyvtáros, 1979. 11. sz. 638–641. p.

1980

391. Kéziratok megyénkről. Komárom megye közgyűjteményeiben őrzött kéziratok lelőhely-katalógusa. = Könyvtáros, 1980. 3. sz. 178. p.
392. Tanácskozás a művelődési munkaközösségekről. = Könyvtáros, 1980. 4. sz. 211. p.
393. Hivatása: könyvtáros. Egy pálya örömei és gondjai – Pest megyei tapasztalatok tükrében. = Könyvtáros, 1980. 4. sz. 243–244. p.
394. Könyvek Somogyról. = Könyvtáros, 1980. 7. sz. 433–434. p.
395. Békés megye helyismereti irodalma 1945-1978. = Könyvtáros, 1980. 8. sz. 497. p.
396. A könyvtárosnak mindig előre kell gondolkodnia... Szabálytalan interjú PAPP Attilával... = Könyvtáros, 1980. 11. sz. 667–670. p.

1981

397. A módszertan feladata a művelődéspolitikai és szakmai követelmények együttes érvényesítése. = Könyvtáros, 1981. 1. sz. 17–18. p.
398. Tolna megye sajtóbibliográfiája 1873–1980. = Könyvtáros, 1981. 3. sz. 172–173.

399. Másfél évtized szerkesztési törekvései (1961-1976). = Könyvtáros, 1981. 7. sz. 400–403. p.
400. Baranyai Művelődés 1954-1979. Repertórium. = Könyvtáros, 1981. 10. sz. 626–627. p.
401. RÉKASY Ildikó: Szolnok megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1973–1979. = Könyvtáros, 1981. 12. sz. 753. p.

1982

402. Művelődő közösségek és az Olvasó népért mozgalom. (Társszerző.) Bp., 1982. (Módszertani tájékoztató.)
403. Veszprém megyei művelődésügyi találkozó. Vp., 1982. (PÁLDY Róbert hozzászólásának kézírata. Eötvös Károly Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye.)
404. STIER Miklós–SZÁSZ Zoltán: A helytörténetírás módszertani kérdései. = Könyvtáros, 1982. 2. sz. 110. p.
405. A könyvtáraknak is van egyéniségük – a veszpréminek bizonyosan. Beszélgetés dr. KISS Györgyné gyermekkönyvtárossal. = Könyvtáros, 1982. 3. sz. 141–146. p.
406. Régi művelődési munkások találkozója Veszprémben. = Megyei Pedagógiai Híradó, (A Veszprém Megyei Tanács Művelődési Osztálya és a Megyei Továbbképzési és Nevelési Tanácsadó Központ tájékoztatója.) 1982. 3. sz. 25–28. p.
407. Borsodi Könyvtári Krónika III. = Könyvtáros, 1982. 5. sz. 300–301. p.
408. Művelődő közösségek a tapolcai járás könyvtáraiban. = Könyvtáros, 1982. 8. sz. 476–480. p.
409. „Vonzottak az új feladatok...” Beszélgetés N. RÁ CZ Arankával. = Könyvtáros, 1982. 9. sz. 517–521. p.

1983

410. Budapest története képekben 1493-1980. = Könyvtáros, 1983. 2. sz. 111–113. p.

411. Egy korunkra jellemző könyvtár – és könyvtárosa. Beszélgetés HORVÁTH Gézával, a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár igazgatójával. = Könyvtáros, 1983. 3. sz. 142–146. p.
412. FÁBIÁN Zoltán 1926-1983. = Könyvtáros, 1983. 7. sz. 418. p.
413. Az olvasó népért mozgalom. = Könyvtáros, 1983. 8. sz. 459. p.
414. Az olvasómozgalom emlékezete. Írók és könyvtárosok találkozója Badacsonyan. (Emlékezés az 1954-es találkozóra.) = Olvasó Nép, 1983. ősz, 97–99. p.
415. A könyvtárosnak figyelnie kell a társadalmi közérzetre. Beszélgetés CSÓKE Annával... = Könyvtáros, 1983. 10. sz. 580–583. p.
416. Nógrád megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1846-1978. = Könyvtáros, 1983. 11. sz. 686-687. p.

1984

417. A Veszprém Megyei Könyvtár évkönyve 1982. = Könyvtáros, 1984. 1. sz. 45–46. p.
418. A „balatoni emberünk”. Beszélgetés Dr. ZÁKONYI Ferencsel. = Olvasó Nép, 1984. 2. sz. 81–96. p.
419. Hallottuk...(olvasó népért mozgalomról). = Könyvtáros, 1984. 5. sz. 288. p.
420. A IV. országos könyvtárügyi konferencia. = Könyvtáros, 1984. 7. sz. 429–430. p.
421. Pedagóguslélekkel a könyvtár élén. Beszélgetés SZURMAY Ernővel, a szolnoki Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár ny. igazgatójával. = Könyvtáros, 1984. 10. sz. 580–587. p.

1985

422. A szabadművelődés megindulása és kifejlődése. = Veszprém megye a népi demokratikus forradalom idején 1944–1948. (Szerk.: Dr. BESZTERI Béla.) Vp., 1985. 253–260. p.
423. A Veszprém megyei közművelődési könyvtári hálózat kiépítésének története emlékülés. Vp., 1985. (PÁLDY Róbert hozzászólás)

sának kézírata. Eötvös Károly Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye.)

424. A Somogyi-könyvtár száz éve. = Könyvtáros, 1985. 4. sz. 240–241. p.

425. Még egy vélemény az olvasómozgalomról. = Könyvtáros, 1985. 10. sz. 596-598. p.

1986

426. Veszprém megyei tükörcserepek. = Olvasó Nép, 1986. 4. sz. 22–26. p.

427. Tudunk-e írni? (Vita MARÓTI Andorral.) = Könyvtáros, 1986. 5. sz. 291–293. p.

1987

428. EÖTVÖS Károly (1842–1916). = TÓTH Jánosné: Eötvös Károly bibliográfia. Vp., 1987, 11–20. p.

1989

429. Cseresznyéskert a Tisza mellett. = Együtt. A Szolnok megyei könyvtárak híradója. 1989. 1-3. sz. 35–47. p.

1990

430. Halló, még itt vagyunk! PÁLDY Róbert, a Könyvtáros ny. felelős szerkesztője. = Könyvtári Levelező/lap, 1990. 4. sz. 2–3. p.;- 7. sz. 6. p.

431. Cseresznyéskert a Tisza mellett. Falurajz Nagykörűről. (Kézirat. a veszprémi Eötvös Károly, valamint a szolnoki Verseggy Ferenc megyei könyvtár helyismereti gyűjteményében.)

1991

432. Indul a népfőiskola harmadik faluszemináriuma. = Nagykörű, 1991. okt. 2. p.

1992

433. Nagykörű Széchenyije: PETROVAY György 1845–1916. = Nagykörű, I. 1992. márc. 6. p. II. ápr. 9. p.

1994

434. Körei emberek. = Nagykörű, 1994. márc.–ápr. 7. p. jún. 7–8. p.

1995

435. Körei emberek. TÓTA Mihály (1908–1990) = Nagykörű, 1995. jún. 12–14. p.; júl.–aug. 20. p. okt. 11–12. p.

1997

436. Régi-új népművelési irodalom. = Bakony–balatoni kalendárium 1998. Vp., 1997. 3–5. p.

SZERKESZTÉSEK

437. Új Zala. A Nemzeti Bizottság lapja. Megjelent változó gyakorisággal. 1945. ápr. 28.–1949. okt. 30. (PÁLDY Róbert három számot szerkesztett: 1945. aug. 11. és 18., szept. 1.)

438. LIPTÁK Gábor–ZÁKONYI Ferenc: Veszprém megye a szabadságküzdelmekben. (Szerk.: PÁLDY Róbert.) Vp., 1957. (Veszprémi könyvek 1.)

439. Veszprémi Szemle. A Hazafias Népfront Veszprém megyei folyóirata. 1957. 1. sz. okt.–dec. (Szerk.: PÁLDY Róbert.) – 1958. 1. sz. jan.–márc. 2. sz. ápr.–jún. (Főszerk.: PÁLDY Róbert.)

440. Bakony–balatoni kalendárium az 1948-ik emlékévre. (Szerk.: PÁLDY Róbert.) Vp., [1947].

441. Fehérvár. (A Vörösmarty Irodalmi Társaság irodalmi és helytörténeti antológiája.) (Szerkesztőség tagja: PÁLDY Róbert.) 1955.

442. NAGY László: A Veszprém megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1820–1956. Vp., 1957. (Veszprémi könyvek 2.)

443. A Könyvtáros című szakmai folyóirat szerkesztője 1961. január 1-től 1976. december 31-ig.
444. Az Olvasó népert mozgalom 1973–1978. Tanulmányok, cikkek és dokumentumok. (Szerk.: PÁLDY Róbert.) Bp., 1978.

RÓLA SZÓLÓ ÍRÁSOK

445. Kiváló népművelők. (PÁLDY Róbertről.) = Könyvtáros, 1966. 10. sz. 566. p.
446. BEREZKY László: A szabadművelődéstől az Olvasó népert mozgalomig. Beszélgetés PÁLDY Róberttel, a Könyvtáros nyugalmazott felelős szerkesztőjével. = Könyvtáros, 1979. 3. sz. 146–150. p.
447. Köszöntjük a 75 éves Páldy Róbertet.=Horizont, 1987. 4. sz. 3. p.
448. Dr. TÖLGYESI József: Veszprém megye az otthont jelenti számomra...= Horizont, 1985. 1. sz. 38–42. p. (Beszélgetés PÁLDY Róberttel.)
449. (matzkó) [TURAI Lajosné]: Veszprém vármegye szabadművelődési felügyelője. PÁLDY Róbert 75 éves. = Napló, 1987. szept. 12.
450. PÁLDY Róbert. = Bakony–balatoni kalendárium 1992. Vp., 1991. 61–62. l.
451. Szociográfiát akartam írni... PÁLDY Róbert – önmagáról és nagy pályatársáról. (Beszélgetés ARNÓTH Károllyal). = Könyvtári Levelező/lap, 1994. 4. sz. 2-3. p.
452. GYÖRGY Péter: A Nemzeti Parasztpárt Balatonfüreden 1945–48. = Fejezetek Balatonfüred történetéből. Balatonfüred, 1996.
453. PRAVDA Julianna: PÁLDY Róbert. =Nagykörű, 1998. márc. 9. p.

454. VARGA Béla: Elhunyt PÁLDY Róbert. = Veszprém Megyei Honismereti Tanulmányok, 17. 1998. 145–146. l.
455. VARGA Béla: Elhunyt PÁLDY Róbert. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1998. 5. sz. 53–54. p
456. Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon. (Főszerk.: VARGA Béla.) Vp., 2001. 1102. p.
457. VARGA Béla: Veszprém város lexikona. Vp., 2009. 613. p.
458. Balatonfüredi életrajzi lexikon. (Főszerk.: BAÁN Beáta.) Balatonfüred, 2011. 165–166. p.

A BIBLIOGRÁFIAI ADATOK BETŰRENDES CÍM ÉS NÉVMUTATÓJA

A

- (A 60 éves TOMPA László a legnagyobb erdélyi költő, kötetei nem kaphatók.) 69
- (A 94 éves Lőrincz Péter élettörténete a gyergyói táj évszázados múltjának egy darabja.) 53
- A IV. országos könyvtárügyi konferencia 422
- ADY születésének 70-ik évfordulójára 125
- Ahol a könyvtár nem művelődési intézmény 349
- Akinek Zsögöd a magyarság központja 39
- Alapos számbavétel 79
- Az állományfelmérés tapasztalatai Fejér megyében 143
- AMBRUS András előadói estje 359
- ANTAL Gyula–FODOR Pálné: Népművelési ismeretek II. 317
- Arányosítás 94
- ARATÓ Antal–SZÁSZ Andrásné: A Szolnok megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája (1868-1972) 374
- ARATÓ Attila 346
- ARNÓTH Károly 453
- Arravaló embereken múlik a magyar népművelés ügye is 16

B

- BAÁN Beáta 460
- BABITS Mihály nevét vette fel az Esztergomi Városi Könyvtár 333
- Bács megyei furcsaságok 234
- Bács-Kiskun 372
- Badacsony 416
- Badacsony kalauza 183
- Bakony-baltoni kalendárium az 1948-ik emlékévre 442
- Bakonyi népdalok 151
- A Balaton 7 18 332
- Balaton 7 168 178 258 310 332 342 361
- Balaton monográfia 361
- Balatonalmádi 312
- Balatonfelvidék 67
- Balatonfüred–Keszthelyen? Ne szállítsák Keszthelyre a Balatonfüredi Helytörténeti Múzeumot! 200
- Balatonfüred 105 114 161 200
- Balatonfüred 303 339 454 460
- Balatonfüred fürdőtelepe visszazáll a községre 103
- Balatonfüred többet érdemelne 303
- Balatonfüred útikalauza 165
- Balatonfüred, Tótvázsony, Lesence-istvánd, Lesencetomaj, Mihályháza, ... községek járnak elől a kultúrotthon-mozgalomban 135
- Balatonfüredi életrajzi lexikon 460
- Balatonfüredről jelentjük 148

A „balatoni emberünk” 420
A Balaton-part közművelődési helyzete 342
A Balaton parti könyvtárak helyzete és feladatai 196
Balatoni Hírmondó 201
A balatoni könyvtárakról 192
Balatonvidék 15
BALÁZS Ferenc, Erdély népművelő apostola 20
Baloldali Blokk 117
BÁNFAI József 311
BÁNÓ Zsuzsa: Celldömölk irodalma 378
A baranyai falumunka 63
Baranyai művelődés 402
Békés 218
Békés megye helyismereti irodalma 397
Békés-tarhos 122
A békés-tarhosi szabadművelődési tanfolyam 122
Belső Zala fel akar támadni 4
Belső-Zala a Dunántúlnak legszaporább embertermő sarka 21 22
BERECZKY László: A szabadművelődéstől az Olvasó népért mozgalomig. 448
BERÉNYI György: Tűnő fehér foltok 231
Berhida 225
Berhidai tanulságok 226
BESZTERCZEI Béla 424
Bibliotecile de lectură publică din R.P. Ungară 314
A bolgár iskolai könyvtárügy 216
Bolyongás a zalai Balatonvidék múltjában 15
Borsod megye 282
Borsodi könyvtári krónika (I-III.)

373 388 409
BÖZÖDI György 80
Budapest 291 412
Budapest története képekben 412
Burjánzik a zalai reakció 105
Bürokrácia és formalizmus nélkül 280

C

A cecei Madarász testvérek 142
Celldömölk irodalma 378
Csabrendek 349
Családi könyvtár 351
(A cseléd családtag.) 58
Cseresznyéskert a Tisza mellett 431 433
Csík 61 64
Csík jó példája 99
(A csíki nép a szüntelen jobbra való törekvés tartaléka.) 64
Csíkból jelentik 85
Csíkborzsova monográfiája 70
A csíki magánjavak 34
Csíki nagybirtokok 86
(A csíki tanítók közösségi kultúrmunkájáról.) 46
A csíki népnevelés jövője 32
Csíki Pantheon 71
A csíki tanítók nagygyűlése 27
Csíksomlyótól Csíkszeredáig 35
A csíkszenttamásiak népművelése 23
Csíktól Zaláig 41
Csoóri Sándor költői estje 149
CSÓKE Anna 417

D

DARVAS József 1912–1973. 352
Das lesende dorf 294
Debrecen 327
Dél-Zala 3 350
Dél-Zalai változások 350

Ditró 91
Dolgozó értelmiség 106
A dolgozók üdülőhelye legyen a
Balaton 18
Dunántúl 21 22 109
A Dunántúl szívében 134

E–É

Egy falu átveszi múltját 209
Egy gyermekkönyvtári katalógus 223
[Egy járási könyvtár propaganda
tevékenységéről.] 281
Egy korunkra jellemző könyvtár – és
könyvtárosa 413
Egy költő indult el Iszkáizról 172
Egy könyvtár szomorú sorsa 286
Egy községi könyvtár 1962-ben 233
Egy községi könyvtár a fejlődés
szakaszában 259
Egy összedőlt iskola romjainál 17
[Az egy tanulóra eső könyvbeszerzé-
si keret Budapesten.] 291
Egy város két arca 43
Együttműködés vagy bekebele-
zés 353
Elhunyt Páldy Róbert 456–457
Éljünk magyarul! 24
Elkésett, rossz hírmondó 201
Első népművelési előadásom falum-
ban 12
EMKE 38 56
Az EMKE csíkszeredai fiókja 38
Az EMKE falumunkája 56
Emlékkönyvtárak 265
Enying 121 137
Eötvös Károly (1842–1916) 430
Eötvös Károly Megyei Könyvtár 405
425 433
Érdekes térkép – négy kötetben 202

Erdély 20 33
Erdély szellemi válsága 26
ÉRI István–VAJKAI Aurél: Vesz-
prém megye múzeumai 249
Erkölc dolga 90
Értelmiségi ankét Veszprémben 167
„Ész és bűbáj” 95
[Észrevételek egy hírlapi cikkhez.]
269
Esztergomi Városi Könyvtár 333

F

FÁBIÁN Zoltán 1926–1983. 414
A falusi olvasottság és a könyvter-
jesztés 274
Falusi tanácskozás az olvasásról 348
FARKAS Margit: Szabolcs–Szatmár
megye sajtóbibliográfiája 320
Farsang végén 44
Fehérvár 443
FÉJA Géza 326
Fejér megye 143
Fejér megyei könyvtári Minerva 343
Fejérmegyei levél az ünnepi könyv-
hétről 141
Félegyháza 221
A felszabadult Kerta 10 éve 147
[A fiatal könyvtárosok nem válaszol-
nak a szerkesztőségi levelekre.] 287
Fiatal tanítók kis tükre 132
Figyelő 68
FODOR Pálné 317
[FREITAG Magdának A Könyv
című folyóiratban megjelent cik-
kéről.] 244
Furcsa propaganda 57
FÜLÖP István halálára 366
Füredtől – Helveciáig 237

G

- Ganna 135
Gondolatok a hivatásról és az után-
pótlásról 207

GY

- Gyalogolni jó 313
Gyergyó 91–92
Gyergyóalfalu 60 83 93
Gyergyóremete 88
Gyergyószentmiklósi képeslap 82
Gyergyószentmiklósi közművelődési
körkép 87
GYÖRGY Péter: A Nemzeti Pa-
rasztpárt Balatonfüreden 1945–
48. 454
Gyulán hallottuk – Békésben láttuk
218
[GYURKÓ László a Kritika c. folyó-
iratban.] 337

H

- HAJDÚ Géza: Vásárhelyi egyletek és
könyvtárak 379
Hajdú-Bihar megye 289
Halas – Félégyháza – Majsza 221
Halló, még itt vagyunk 432
Hallottuk,... 421
A harisnya hivatása 59
Három könyvtári évkönyv 241
Hazafias Népfront 189 441
[A hazai és a bolgár iskolai könyvtá-
rakról.] 277
Hazai táj 215
A háziipar feltámasztása a Balatonnál 7
Helvécia 237
A helyismereti gyűjtemény és a helyi
kötetkatalógusok 230
A helyismereti irodalom felvirág-
zása 347

- Helytörténetírás – sajtó és könyvtár
nélkül 305
Hernád menti táj, Hernád menti em-
berek 328
Hét sváb falu egy magyar ellen 118
A Hevesi Szemle 389
Hivatása: könyvtáros 395
Hol tart 1961-ben a balatoni üdülők
könyvtári ellátása 219
Honismeret 386
HORVÁTH Ferenc: A Zala megyei
hírlapok és folyóiratok bibliográ-
fiája 1861–1973. 390
HORVÁTH Géza 413
Hozzászólás a veszprémi kultúráért c.
cikkhez 155
Húsz éves a Könyvtártudományi
Tanszék 302
Húsz éves a tanácsi közművelődési
könyvtárhálózat 300

I–Í

- [Az igazgató „reprezentatív” vezeté-
séről.] 248
Az ifjúság az új magyar irodalomban
25
Az ifjúság esztétikai nevelésének
fontosságáról 163
IMECS Balázs 8 109
Indul a népfőiskola harmadik falu-
szemináriuma 434
Irodalmi feladatok az SZKP XX.
kongresszusa után 158
Irodalmi napok Balatonfüreden 161
Irodalom – helyi irodalom 176
Az irodalom közügy 153
Írók és könyvtárosok 377
Írók, könyvtárosok találkozója Szol-
nokon 341
Iskola és olvasás 268

Az iskolai könyvtárak eleven működése az új oktatási törekvések térnyerését jelzi 371
[Az iskolai könyvtárakról.] 290
Az iskolán kívüli népművelés feladatai 30

J

A járási könyvtárak híradói 224
A járási könyvtárak sorsa 338
Jelenkor 194
József Attila Megyei Könyvtár 413
Jutaspuszta 121

K

Karácsonyi látogatás a legrégebbi székely falutörvények hazájában: Gyergyóújfaluban 83
A kaszinótól – a munkaközösségig 45
Kászon népe őrzi az élet magyar formáit 36
A kászoni háziipar virágzásának titkai 37
KATONA Jenő (1905-1978). 384
KELLNER Béla 192 382
Képek a megyei sajtó múltjából 157
KERESZTURY Dezső 70 éves 357
Kerta 147
Keszthely 355
Keszthely 42 200
Keszthely útikalauza 152
Két dunántúli monográfia 212
Két évtized – két statisztikai forrás tükrében 392
Két helyismereti könyv Szegedről 358
Két nagy magyar művész 60 éves. (Kodály Zoltánról és Tompa Lászlóról.) 77
Két szomszédvár. Hozzászólás a könyvtár és a művelődési ház együttműködéséről indított vitához 203

A két üdülőtelep kulturális fejlődésének perspektívái Siófok és Balatonfüred 114
Kéziratok megyénkről 393
Ki a csavargó? 107
Kilyénfalva és Tekerőpatak. Pillanatképek a két egymásba épült gyermekökönyvtár életéből 92
KISS Györgyné 407
Kiváló népművelők 447
A kivándorlások ellenére egy évszázad alatt megháromszorozta önmagát Gyergyóremete lakossága 88
Klubvezetők kézikönyve 271
KODÁLY Zoltán 77
Kolozsvár 42
(Kolozsvári, keszthelyi és pesti egyetemisták találkozója.) 42
Komárom megye 393
[Komló rossz könyvtári ellátottságáról.] 251
KÓNYA Lajos 215
Könyvbarát nap Berhidán 225
Könyvek Bács-Kiskun megyéről 372
Könyvek Somogyról 396
Könyvet a falu életéről 55
Könyvet mindenki kezébe 336
„a könyvolvasásról” 187
Könyvtár és nevelés 144
A könyvtár feladatai a Népművelésben 211
A könyvtárak „felfedezése” 227
A könyvtárak azt kapják vissza a társadalomtól, amit adni tudnak. 346
[Könyvtárak elleni huligántámadások az USA-ban.] 264
[A könyvtárak közművelődési munkájáról. MARÓTI Andor cikkére.] 242

- A könyvtáraknak is van egyéniségük – a veszpreminek bizonyosan 407
- A könyvtárból is kiszorítjuk az ellen-séget 133
- A könyvtáros a művelődéspolitiká egyik központi szereplője 324
- Könyvtári adatok 275
- Könyvtári Minerva 272
- [A Könyvtári Minerváról.] 273
- Könyvtári munka – könyvtárosi hiva-tás 210
- [A könyvtári propagandáról.] 330
- Könyvtári tanulmányok 195
- Könyvtáros 432 445
- A Könyvtáros című szakmai folyóirat szerkesztője 445
- Könyvtáros Egyesület 193
- A könyvtáros műveltsége 217
- A könyvtárosnak figyelnie kell a társadalmi közérzetre 417
- A könyvtárosnak mindig előre kell gondolkodnia 398
- [A könyvtárosok és a népművelők „étkeztetéséről”.] 284
- [A Könyvtárosok ne hagyják, hogy a sajtóban mellőzzék a könyvtár-ügyet.] 243
- A könyvtárosság egy kicsit összees-küvés is 380
- Könyvtártípusok, vagy terület szerint módosított könyvtárstatisztikát? 220
- Könyvtártudományi Tanszék 302
- KÖPECZI Béla: A magyar kultúra harminc éve. 367
- Körei emberek 436 437
- A körzeti könyvtár egész embert kíván 311
- Köszöntjük a 75 éves Páldy Róbertet 449
- Kötelességteljesítő mór, - vagy fogadatlan prókátor? 66
- Kövágóörs 233 256
- Középbogárd-puszta 121
- A közművelődési könyvtárak átszer-vezése Romániában 292
- A köznevelés demokratizálása 126
- Központi üdülőkönyvtár nyílt Bala-tonfüreden 339
- KRAJEVSZKY Gizella–TAKÁCS Miklós: Vas megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája, 1777–1963. 262
- Kultúrát a vidéknek 131
- Kultúrversenyek szerte a megyében 138
- L**
- LADÓ János: Magyar utónévkönyv 334
- Láttuk... (a televízióról) 370
- Lázadó alkotást 326
- A legenda ellen 76
- Lengyel gyerekkönyvtárakban 171
- Lesenceistvánd 135
- Lesencetomaj 135
- Leshegy-puszta 137
- Lesz gazdája a Balatonnak? 168
- Levél egy hazatért diákhoz 62
- Levél Erdélyből 33
- LIPTÁK Gábor 310 440
- Lipse 1
- [Lovasberényben, ebben az évben nem költöttek könyvre.] 295
- Lőrinc Péter 53
- M**
- Madarász 142
- MADARÁSZ József arcképéhez 146
- A magyar bánat költészete 101
- Magyar história 368

- Magyar irodalom ünnepe 160
 Magyar lesz-e a Dunántúl? 109
 A magyar népi közösségi múlt és hagyomány Gyergyóalfaluban 93
 Magyar népnevelés 5
 Magyar nevelés felé 97
 A Magyar Olajipari Múzeum évkönyve 362
 A magyar tanító a szellemi honvédelemben 11
 Magyarország felfedezése 331 360
 Magyarország régészeti topográfiája 308
 Majsa 221
 Margó 242-244 247-248 251 253 256-257 261 264 269 273 277 281 283 284 287 290-291 293 295 296 299 312 316 321 323 329-330 337
 MARÓTHY Jenő 2
 MARÓTI Andor 242 429
 Másfél évtized szerkesztési törekvései 401
 (matzkó) 451
 Még egy vélemény az olvasómozgalomról 427
 Megjegyzések a tanácsi közművelődési könyvtárak 1961. évi eredményeihez 228
 [Megjegyzés a *Magyarország szellemi felemelkedésünk* c. összefoglalójához, amely megfigyeli a könyvtárakról.] 316
 Megkezdődtek a Szabad Föld Téli Esték 136
 Megmozdult a föld 206
 A megye legjobb néptáncsoportjainak bemutatója és ankétja Veszprémben 139
 Méltó ének- és zenekart Veszprémnek! 166
 (A méltóságos asszony a vonaton.) 74
 Menschely 118
 A mezőgazdasági munkások ellen hoztak rendeletet Zalában 8
 Mi a feladatuk a könyvtáraknak 235
 Mi legyen az ifjúsági neveléssel? 115
 Miért fontos az irodalmi ismeretterjesztés 245
 Mihályháza 135
 Minden gyergyói községben saját gazdaköri helyiségben folyik az oktató munka 84
 A Mindenés Gyűjtemény repertóriuma 391
 Miről beszél még a könyvtári statisztika 304
 Mit olvassunk? Hogyan olvassunk? 154 229
 Mit szól a nép? 75
 Mit vár a hároméves tervtől? A veszprémi megyei könyvtárvezető 170
 Mit várunk a Könyvtáros Egyesülettől 193
 A módszertan feladata a művelődéspolitikai és szakmai követelmények együttes érvényesítése 399
 [A mohácsi járás iskolai könyvtárainak versenyéről.] 296
 „A mosti március” 128
 Mozgalom az olvasó és gondolkodó emberért 387
 A művelődés egészével – az „egész” emberért 240
 Művelődési erők összefogása falun 208
 Művelődési intézmény-e a könyvtár, népművelő-e a könyvtáros? 307
 Művelődési napok 111
 Művelődési tervek és gondok 174

Művelődő közösségek a tapolcai
járás könyvtáraiban 410
Művelődő közösségek és az Olvasó
Népért mozgalom 404

N

N. RÁCZ Aranka 411
NAGY László (költő) 172
NAGY László: A Veszprém megyei
hírlapok és folyóiratok bibliográ-
fiája 1820–1956. 444
Nagy sikerrel zajlott le a Baloldali
Blok k özös pártnapja a veszp-
rémi Petöfi Színházban 117
Nagykörü 433 435
Nagykörü Széchenyije: PETROVAY
György 435
Nagyobb szerepet az intézményeknek
és az ellenö r zésnek 325
Négyezer éves cserépedények 40
Negyven év, és ami utána következik
376
Nemzeti Bizottság 439
Nemzeti Parasztpárt 117 454
A Nemzeti Parasztpárt Balatonfüre-
den 454
Nemzetközi olvasótermeket a Bala-
ton nagyobb üdülöhelyein 258
Népi vármegye felé 104
A népművelés Achillész-sarka:
a megye és a járás! 162
A népművelés és a magyar nép 9
A népművelés nagy lehetősége: a
film 19
Népművelés a városokban 270
Népművelési – könyvtári hetek Haj-
dú-Bihar megyében 289
Népművelési ismeretek 317
Népművelési nyelvör 315
Népünk cselekvő szereplése a nép-
művelésben 13

Nevelők kerestetnek! 123
[Nincs kihasználva a könyvtárosok
ideje.] 257
Nógrád megyei hírlapok és folyóira-
tok bibliográfiája 418
Nóráp 135
[NOVÁK Gyuláné beszámoló-
jára.] 299

NY

[Nyári üdvözllet könyvtáros módra
Balatonalmádiból.] 312
Nyilatkozat SIKLÓSI László, volt
balatonfüredi rendörkapitány 105
NYÍRÓ József 89
NYITRAI Lajos: A Szolnok megyei
Néplap repertórium a, 1949. no-
vember–1950. december. 381
Nyugati szivárvány 213

O–Ó

Olaj is mutatkozik a lispei gázfűrés-
nál! 1
Az „olvasó népért” 298
Az Olvasó népért mozgalom 415 446
[Az olvasó népért mozgalomról.] 293
Az olvasómozgalom emlékezete 416
Olvasótermeket a Balaton mellé! 178
Olvastuk... 369
Óravázlatok szabadművelődési tanfo-
lyamok és szabadiskolák előadói
részére 127
ORBÁN Balázs nyomában 29

Ö–Ő

Önkéntes közösségi kultúrmunkák
Csíkban 61
Őszi beszélgetés a népnevelőkről 28
Az öt város kultúrversenye elé 173

P

- PÁLDY Róbert *117 167 179 189 195*
205 405 425 432 439 440–443
446–453 455–457
- Pályázat után – irodalmi napok előtt
159
- Panoráma útikönyvek *186*
- Pantheon *71*
- Pápa *120*
- PAPP Attila *398*
- A párt népművelési terve *254*
- [A pécsváradai művelődési házról.]
253
- Pedagóguslélekkel a könyvtár élén
423
- Példás magyar közösség: a középkori
székely falu *98*
- Pest megye *395*
- [A Pest megyei könyvtárak nyitvatartási idejének rendellenességeiről.]
283
- Petőfi *335*
- Petőfi az általános iskolában *140*
- Petőfi Színház *117*
- A Petőfi-évforduló előkészületei *335*
- PETROVAY György *435*
- PRAVDA Julianna *455*
- Pusztá, ahol a legtöbbet olvasnak *137*

R

- Regélő honismeret *276*
- A régi magyarok népműveléséről *102*
- Régi művelődési munkások találkozója Veszprémben *408*
- Régi-új népművelési irodalom *438*
- Reguly Antal emlékezete *185*
- RÉKASY Ildikó: Szolnok megyei
hírlapok és folyóiratok bibliográfiája
1973–1979. *403*
- Románia *292*

S

- Sárospatak többet érdemelne *236*
- SIKLÓSI László *105*
- SIMON István: Pacsirtaszó *188*
- Sinka István *78*
- Siófok *114*
- Somlójenő *121*
- Somlóvidéke *130*
- Somogy *396*
- A Somogyi-könyvtár száz éve *426*
- STIER Miklós–SZÁSZ Zoltán: A
helytörténetírás módszertani kérdései. *406*
- Sümegeg útikalauzáról *150*

SZ

- Szabad Föld Téli Esték *136*
- Szabad művelődés küszöbén *108 110*
- A szabadművelődés húsvéti mérlege
116
- A szabadművelődés megindulása és
kifejlődése *424*
- A szabadművelődéstől az Olvasó
népért mozgalomig *448*
- SZABÉDI László *95*
- SZABÓ András Endre: Könyvtári
adatok (1884–1962) *275*
- SZABÓ Ervin emlékkönyv *297*
- A szakadék *65*
- Számvetés és tervezés *363*
- SZÁNTÓ Imre *212*
- SZÁSZ Andrásné *374*
- SZÁSZ Zoltán *406*
- Százéves fatermelési üzemterv alapján
dolgozik Gyergyóalfalu *60*
- Szeged *358*
- A szegény asszony élete *100*
- Székely asszonyok *54*
- (A székely családok a helytállás
példái.) *74*

Székely temetők 73
(A székelyföldi ipar helyzetéről.) 52
Szentgál néprajza 204
SZENTIVÁNYI Kálmán 180 213
A szép Veszprémért 175
Szerelmes földrajz 365
Szerkesztői üzenet 383
SZÍJ Rezső 212
Szívünk ott legyen, ahol kenyérünket
szegjük 382
Szociográfiát akartam írni 453
Szolnok 341
A szlovákiai népművelők konferen-
ciája 309
Szolnok megye 267 374 381 403
A Szolnok megyei Néplap címére
267
SZÖLLÖSY Kálmán 380
SZÖNYI László 1924–1973. 344
Szunyadó város 47
SZURMAY Ernő 423

T

A táj értékeinek teljes kihasználása
felé halad a Balatonvidék élete 67
TAKÁCS Miklós 262
A tanácsi könyvtárhálózat születés-
napja 301
Tanácskozás a közművelődési szak-
sajtóról 322
Tanácskozás a megyei sajtóbibliográ-
fiákról 354
Tanácskozás a művelődési munkakö-
zösségekről 394
Tanácskozások után 232
A tanácsok és a könyvtárak kapcsola-
tának fejlesztése Borsod megyé-
ben 282
Tanítók szövetkezete Csíkban 31
Tanuljunk a múltból. Egy néhai erdélyi
szolgabíró arcképe 96

TATAY Sándor 154
Tekerőpatak 92
Teljes lehet a megyei sajtóbibliog-
ráfiák sorozata 306
Termékeny nyugtalanság 49
[A területfejlesztési irányelvekről.]
329
THIERY Árpád 205
Tihany 14
Tisza 431 433
[Tiszaroff könyvtáráról.] 321
Tiszatáj 239
A Tiszatáj kritikusanak 191
TISZAY Andor: A könyv, a mi bará-
tunk. 238
A „tiszteletbeli írás módjának saját
szavai” 345
[TIT–vita az irodalmi ismeretterjesz-
tésről.] 261
Tíz éves a könyvtári hálózat 197 199
Tíz éves a *Népművelés* 246
Tízéves a debreceni városi könyv-
tárhálózat 327
Tolna megye sajtóbibliográfiája 400
TOMPA László 69 77
TÓTA Mihály 437
TÓTH Jánosné 430
Tótvázsony 135
További küzdelem – a békekességért
112
TÖLGYESI József: Veszprém megye
az otthon jelenté számomra... 450
A tömegigény és a könyvtárak 356
Tudatformálás és takarékoság 266
A tudományos munka kialakítása a
veszprémi Megyei Könyvtárban
190
Tudunk-e írni? 429
[TURAI Lajosné] 451
Turista-szervezetet Veszprémbe! 124

Tükör 42 46 48 51–53 58 64 69 74
[TV közvetítés Kővágóörsről.] 256

U–Ú

Új életre ébredt Ditró, Gyergyó legnagyobb községe 91
Új értelmiség kiválasztódása 10
Az új gimnázium – és a könyvek 279
Új honismereti kiadvány 260
Az új megyei szellem új hatásai 113
Új mozgalom a művelődés szélesítésére 222
Új regény Veszprém megyéről 180
Új Zala 439
Újabb verses antológiák 278
Az újjazdák harca a kultúráért 121
Újjáalakított könyvtár Keszthelyen 355
USA 264
Útmutatás a falu tanulmányozásához 72

Ü

Az „Ügynökök” 239

V

Vádirat 177
VAJKAI Aurél 204 249
Valóság 198
Válság, vagy csak tisztázatlan feladatok 214
Vándortűz 120
VARGA Béla 179 456–457 458 459
VARGA Csaba: Művelődési közönségek. 375
Városaink szellemi rangjáért 164
Városi könyvtárpolitikát 255
A városok könyvtári ellátása 252 318
Vas megye 323 262 323

[Vas Népe a Vas megyei könyvtárhálózatról.] 323
Vasi Élet és Irodalom 181
A vasúti várótermek jobb világításáért 250
A Végvári Napok megszervezéséről tárgyalt a Hazafias Népfront megyei művelődési bizottsága 189
VERES Péter (1897–1970) 319
VERES Péter hazaérkezett 340
Veszeghy Ferenc Megyei Könyvtár 423 433
Versek és fiatalok 156
VÉRTESY Miklós 376
Veszprém 120 124 139 155 166–167 175 408 428 440–441 444 450 451 458–459
Veszprém kultúrája? 182
Veszprém megye 206 249 288 364 405 419 428 440 450 458
Veszprém megye a felszabadulástól napjainkig 364
Veszprém megye irodalmi hagyományai 288
Veszprém megye múzeumai 249
Veszprém Megyei Hetek 184
Veszprém megyei kortárs életrajzi lexikon 458
A Veszprém Megyei Könyvtár évkönyve 419
A Veszprém Megyei Könyvtár története 1902–1958. 179
A Veszprém megyei közművelődési könyvtári hálózat kiépítésének története emlékülés 425
Veszprém megyei művelődési találkozó 405
Veszprém megyei tükörcserepek 428
Veszprém megyei változások 169

Veszprém vármegye első helyen a magyar nép kulturális felemeléséért indított mozgalomban 129
Veszprém vármegye szabadművelődési felügyelője 451
Veszprém város lexikona 459
Veszprémi levél a Pápán kigyúlt Vándortűz-ről 120
Veszprémi Szemle 191 441
Veszprémről – a Veszprém Megyei Hetek előtt 184
A vidéki irodalmi közvélemény kialakításáért 145
A virágzó székely háziipar útmutatója 81
Vissza önmagunkhoz 50

[Vita az író–olvasó találkozóról.] 247
Vita után 263
Vizsgálat és a cikkíró „tudományos” igénye 285
Vonzottak az új feladatok... 411
Vörös szikrák 205
Vörösmarty Irodalmi Társaság 443

Z

ZÁKONYI Ferenc 420 440
Zala 3 4 8 41 390 439
Zala két arca 6
Zugló 385

ZS

Zsögöd 39

FELDOLGOZOTT PERIODIKÁK, EGYÉB KIADVÁNYOK, GYŰJTEMÉNYEK

- Bakony–balatoni kalendárium* 438
442 452
- Bakony–balatoni kalendárium az
1948-ik emlékévre* 134
- Bakonytáj* (Veszprémmegyei Népúj-
ság irodalmi melléklete.) 147
149–154 158–160 164–165
- Balaton* (A Balatoni Szövetség érte-
sítője.) 7 81
- Balatonfüred* (Politikai, társadalmi és
gazdasági hetilap.) 2
- Balatonfüredi életrajzi lexikon* 460
- Csíki Lapok* (Csíkszeredai hetilap.)
56–57 63 66 77
- Csíki Néplap* (Politikai, közgazdasági
és társadalmi hetilap.) 27 28 29
- Együtt* (A Szolnok megyei könyvtá-
rak híradója.) 431
- Élet és Irodalom* (Magyar Írók Szö-
vetsége hetilapja.) 227 235
- Eötvös Károly bibliográfia* 430
- Eötvös Károly Megyei Könyvtár*
195-196
- Fehérvár* (A Vörösmarty Irodalmi
Társaság irodalmi és helytörténeti
antológiája.) 146 443
- Fejér Megyei Könyvtáros* 377
- Fejérmegyei Néplap* 142 145
- Fejezetek Balatonfüred történetéből*
454
- Fórum* 132
- Horizont* 449 450
- Irodalmi Újság* (Magyar Írók
Szövetségének lapja.) 140
- Irodalom és Nyelv* (A Társadalom- és
Természettudományi Ismeretter-
jesztő Társulat Irodalmi és Nyelvi
Szakosztályának közlönye.) 161
- Iskolai könyvtárosok tájékoztatója*
(az Országos Pedagógiai Könyv-
tár kiadványa) 216
- Jelenkor* (Társadalmi, politikai és
kulturális lap.) 14 212 241 310
- Kelet Népe* (Szépirodalmi, társada-
lomtudományi és kritikai folyó-
irat.) 3 5 10 34
- Korunk Szava* (Közéleti katolikus
folyóirat.) 6
- Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* 457
- Könyvbarát* 193 207
- Könyvtári Levelezőlap* 432 453
- Könyvtáros* 143 170–171 192 210
246–248 250–251 253–257 259
261–265 266–269 271–273 275
277–292 293 295–297 299 301
302 304–309 311–312 315–324
326–335 337–344 347–349
352–376 378–403 406–407
409–415 417–419 421–423
426–427 429 447–448

- A Könyvtáros* 214 217–221 223–224
226 228–231 233–234 236
238–240 242–245
- Középdunántúli Napló* 172–178
180 182–189 191 194 198–202
204 206 208 209
- Magyar Hírlap* 351
- Magyar Könyvszemle* (Az MTA
Könyvtartudományi Bizottságá-
nak folyóirata.) 190
- Magyar Lélek* (A Magyar Népműve-
lők Társasága lapja.) 9 12–13
19–20 23–25 61 101–102
- Magyar Nemzet* 4 258 345
- Magyar Út* 16 18 26 31 33 85 99
- Magyarság* 1 11
- Megyei Pedagógiai Híradó* 408
- Nagykörű* 434–437 455
- Napló* 213 215 237 451
- Népművelés* (Az Országos Népműve-
lési Tanács folyóirata.) 144 162
203 222 225 232 249 252 260
270 274 276 298 300 303 325
336
- Népművelési Híradó* 141
- Népünk* 98
- Neue Zeitung* 294
- Olvasó Nép* 416 420 428
- Pápai Néplap* 110 120
- Revista Bibliotecilor* 314
- Szabad Szó* 8 118
- Székely Nép* (Független politikai
napilap, Sepsiszentgyörgy.) 30 32
35–55 58–60 62 64–65 67–76 78–80
82–84 86–97 100
- Új Szántás* (az Országos Szabad
Művelődési Tanács folyóirata.)
122 127 130
- Új Zala* (A Nemzeti Bizottság hivata-
los lapja.) 103–106 439
- Veszprém megye a népi demokratikus
forradalom idején* 424
- Veszprém megyei honismereti tanul-
mányok* 456
- Veszprém megyei kortárs életrajzi
lexikon* 458
- Veszprém Megyei Művelődési Szemle*
313
- Veszprém város lexikona* 459
- Veszprémi Kis Újság* (A Független
Kisgazda, Földmunkás és Polgári
Párt Veszprém megyei Szerveze-
tének hetilapja.) 116 123–124
126 128–129 131
- Veszprémi könyvek* 440 444
- Veszprémi Népszava* (A Szociál-
demokrata Párt Veszprém megyei
Szervezetének röplapja.) 110–111
119
- Veszprémi Népújság* (Demokratikus
politikai hetilap.) 107–109
112–115 117 121 125
- Veszprémi Szemle* (A Hazafias Nép-
front Veszprém megyei Bizottsá-
gának folyóirata.) 169 181 441
- Veszprém megyei Népújság* (A Ma-
gyar Dolgozók Pártja Megyei
Pártbizottságának lapja.) 133
135–139 147–160 163–168
- Zalai Közlöny* (Politikai napilap.) 22
- Zalai Magyar Élet* (Politikai napilap.)
15 17 21
- Zalai Tükör* (Szépirodalom, művé-
szet.) 350

KÉPMELLÉKLETEK

PISZTEL (PÁLDY) CSALÁD 1915-BEN...

...1924-BEN

VESZPRÉM MEGYÉBEN, AZ 1950-ES ÉVEKBEN

ÍRÓASZTALÁNÁL A MÚZEUMI IRODÁBAN

MUNKATÁRSAIVAL A MÚZEUM ELŐTT

KESZTHELY, 1956. JÚNIUS

SOMLÓ, 1956. SZEPTEMBER

BADACSONY, 1957. MÁJUS

VERES PÉTERÉKKEL ÉS MESTERHÁZI LAJOSSAL BADACSONYBAN, 1954-BEN

DÖBRÖNTE, 1959

KISS ISTVÁNNAL, SEBESTYÉN GÉZÁVAL ÉS SZEKERES PÁLLAL VESZPRÉMBEN, 1959-BEM

KITÜNTETÉS ÁTVÉTELE KÁLLAI GYULÁTÓL

TAKÁCS MIKLÓSSAL, SALLAI ISTVÁNNAL STEPHAN GRUIA ROMÁN KÖNYVTÁROSSAL
SZOMBATHELYEN, 1972-BEN

GOSZTONYI JÁNÓSSAL, HAVASI FERENCCEL ÉS KONDOR ISTVÁNNÉVAL

A SZABADMŰVELŐDÉSBEN DOLGOZÓK TALÁLKOZÓJA VESZPRÉMBEN, 1982-BEN

VESZPRÉM MEGYÉÉRT KITÜNTETÉS ÁTVÉTELEKOR BALOGH FERENCNÉ GRATULÁL,
1987-BEN

KELLER ANTALÉK PINCÉJÉNÉL, ASZÓFŐN 1987-BEN

MEZŐSZENTGYÖRGYÖN, 1989-BEN

GYÉMÁNTDIPLOMA ÁTVÉTELÉN, 1991-BEN

NAGYKÖRŰBEN

ELSŐ UNOKÁJA, FELESÉGE (GALSI ERZSÉBET), ÁGNES ÉS ESZTER LÁNYAI

CSALÁDIA 2003-BAN...

...2004-BEN

SÍRJA NAGYKÖRŰ KÖZSÉG TEMETŐJÉBEN

TARTALOMJEGYZÉK

PÁLMAJN JUDIT: Előszó	5
VARGA BÉLA: Páldy Róbert	7
...malomellenőr	8
...adóhivatalnok	9
...megyei szabadművelési vezető.....	11
...könyvtáros, könyvtárvezető.....	15
...szerkesztő	18
...nyugdíjban	19
VÁLOGATÁS ÍRÁSAIBÓL	
Délzala.....	22
1. A táj és múltja, település.....	22
2. A föld.....	24
3. A munka	26
4. Egészségügy	29
5. Művelődés	31
6. Népi sors.....	32
7. A példa.....	34
A mezőgazdasági munkások ellen hoztak rendeletet Zalában.....	35
Csíktól-Zaláig	37
A legenda ellen	38
Szabad művelődés küszöbén	40
Magyar valóság (Fiatal tanítók kis tükre).....	42
A tudományos munka kialakítása a Veszprémi Megyei Könyvtárban	47
Halló, még itt vagyunk! (Szociográfiát akartam írni...)	
Páldy Róbert önmagáról és nagy pályatársáról	53
Halló, még itt vagyunk!	
(Páldy Róbert, a Könyvtáros ny. szerkesztője.).....	59
Cseresnyéskert a Tisza mellett (Falurajz Nagykőrűről)	60
Kertkultúra megteremtése.....	61
A nagykőrűi cseresznye sikerei	65

Nemcsak cseresznye.....	66
Amikor nem vették figyelembe a mezőgazdaság minőségi adottságait.....	68
Harcok az önállóságért	69
Merre fejlődjön hát Nagykőrű?	71
Veszprém megye az otthont jelenti számomra	74
EMLÉKÉT ŐRZŐK	
KATSÁNYI SÁNDOR: Késői köszönet.....	82
KERTÉSZ KÁROLY: Két beszélgetés	85
ROSTA RÓBERTNÉ: Emlékezés Páldy Róbertra	88
TILHOF ENDRE: A Páldy – A Róbert	90
DR. TÓTH DEZSŐ: Remény az új életre	93
BIBLIOGRÁFIA	105
SZERKESZTÉSEK	137
KÉPMELLÉKLETEK	153
TARTALOMJEGYZÉK	167

Készült: OOK Press Nyomdaipari és Szolgáltató Kft.
8200 Veszprém, Pápai út 37/A.
Felelős vezető: Szathmáry Attila

Páldy Róbert a magyar kulturális közéletnek azon személyiségei közé tartozott, akik nem csak végig éltek, néha megszenvedték hazánk 20. századi történelmi fordulatainak: háborúinak és más tragédiáinak, rendszerváltozásainak, forradalmainak és ellenforradalmainak történéseit és kihatásait, hanem állandó figyelemmel, gyakran aggodalommal figyelték az egyszerű emberek életének változásait, a maguk képességeivel és lehetőségeivel élve igyekeztek a magyarság kulturális felemelkedését elősegíteni.

Forgalmi ár: 3000 Forint